

Gedragscode

Gedragscode Wet natuurbescherming voor ProRail

Onderdeel Soortbescherming, Bestendig beheer en onderhoud

Opdrachtgever

ProRail

Status

Definitief

Colofon

Titel

Gedragcode Wet natuurbescherming voor ProRail

Subtitel

Onderdeel Soortbescherming, Bestendig beheer en onderhoud

Projectcode	Datum	Status
20-004	29 december 2022	Definitief

Auteur(s)

R. Apperloo & M. van der Sluis

Modellering & GIS

-

Tweede lezer

Kernteam Gedragcode Wet natuurbescherming:

- Hans Verkerk (ProRail)
- Harm van Dijken (ProRail)
- Folkert Volbeda (ProRail)
- Mariette van Rooij (ProRail)
- Michel van den Bogaert (ProRail)
- Pieter Cornelis (ProRail)

Oprachtgever

ProRail

©Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

Inhoud

Voorwoord	5
Gedragscode in 7 stappen	7
Begrippenlijst	8
1. Inleiding	11
1.1 ProRail en de Wet natuurbescherming	11
1.2 Doel van de Gedragscode	11
1.3 Handelen vanuit de eigen verantwoordelijkheid	12
1.4 Juridische onderbouwing van deze Gedragscode	12
1.4.1 Algemeen	12
1.4.2 Wettelijk belang	13
1.4.3 Geen andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging)	14
1.5 Leeswijzer	16
2. Reikwijdte en geldigheid van de Gedragscode	17
2.1 Afbakening geldigheid	17
2.2 Geldigheid bij bestendig beheer en onderhoud	18
2.3 Geen gebruik maken of gebruik maken van een andere Gedragscode	19
2.4 Geldigheid bij Natura 2000-gebieden / Natuurnetwerk Nederland	19
2.5 Calamiteiten	19
2.6 Onvoorziene omstandigheden	21
3. Proces	22
3.1 Algemene uitgangspunten	22
3.2 Verantwoordelijkheden ProRail en opdrachtnemer	22
3.2.1 Algemeen	22
3.2.2 Bestendig beheer en onderhoud	24
3.3 Evaluatie & monitoring	28
4. Voorzorgsmaatregelen beheer	29
4.1 Indeling beheercategorieën en voorzorgsmaatregelen	29
4.1.1 Indeling beheercategorieën	29
4.1.2 Indeling voorzorgsmaatregelen	29
4.2 Kruidige begroeiingen en onbegroeid terrein	30
4.2.1 Algemene voorzorgsmaatregelen	30
4.2.2 Vogels	31
4.2.3 Zoogdieren	31
4.2.4 Amfibieën en reptielen	32
4.2.5 Dagvlinders	33
4.2.6 Planten	34
4.3 Wateren en oevers	35
4.3.1 Algemene voorzorgsmaatregelen	35

4.3.2	Vogels	35
4.3.3	Zoogdieren	36
4.3.4	Amfibieën	37
4.3.5	Reptielen	38
4.3.6	Libellen	39
4.3.7	Kevers	40
4.3.8	Vissen	40
4.3.9	Weekdieren	41
4.3.10	Planten	41
4.4	Houtige begroeiingen	42
4.4.1	Algemene voorzorgsmaatregelen	42
4.4.2	Vogels	42
4.4.3	Vleermuizen	43
4.4.4	Zoogdieren	44
4.4.5	Amfibieën en reptielen	45
4.4.6	Dagvlinders	46
4.4.7	Libellen	47
4.4.8	Kevers	48
4.4.9	Planten	48
4.5	(Half) verhardingen, afrasteringen en terreinmeubilair	49
4.5.1	Vogels	49
4.5.2	Zoogdieren	49
4.5.3	Amfibieën en reptielen	50
4.5.4	Planten	51
4.6	Gebouwen en werken	52
4.6.1	Broedvogels	52
4.6.2	Vleermuizen	53
4.6.3	Zoogdieren	54
4.6.4	Amfibieën en reptielen	55
4.6.5	Dagvlinders	55
4.6.6	Planten	55
4.7	Herprofilering spoortaluds en – bermen na (dreigende) graafschade	56
4.7.1	Zoogdieren	56
4.7.2	Vogels	59
4.7.3	Amfibieën en reptielen	59
4.7.4	Dagvlinders	60
4.7.5	Vaatplanten	60
4.8	Snoeien, verplaatsen en verwijderen van (beginnende) ooievaarsnesten van bovenleidingportalen	61
4.8.1	Ooievaar	61
Bijlagen		1
Bijlage 1 - Wet Natuurbescherming		2
Bijlage 2 - Soorten waarvoor de Gedragscode geldt		4
Bijlage 3 - Toelichting beheermaatregelen		11
Bijlage 4 - Goedkeuringsbesluit		81

Voorwoord

Voor u ligt de Gedragscode Soortenbescherming bestendig beheer en onderhoud van ProRail op basis van de Wet natuurbescherming (hierna: de Gedragscode). Met deze Gedragscode legt ProRail vast hoe wordt geborgd dat men zorgvuldig omgaat met in het wild levende beschermde planten en dieren bij bestendig beheer en onderhoud. Door te werken volgens de Gedragscode verkrijgen opdrachtnemers voor een deel van de werkzaamheden vrijstelling. Hierdoor hoeven ze geen individuele ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming aan te vragen. De minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft op 23 december 2022 goedkeuring gegeven aan deze Gedragscode van ProRail. U kunt het goedkeuringsbesluit vinden in bijlage 4.

ProRail wil dat met het in gebruik nemen van de Gedragscode de eigen organisatie en de met haar samenwerkende partijen bij het beheer en onderhoud van het spoor zorgvuldig omgaan met de aanwezige natuurwaarden. Dat standpunt geldt niet alleen voor de huidige contracten die ProRail heeft met de samenwerkende partners, maar ook voor de nieuw af te sluiten onderhoudscontracten. In de nieuwe contracten zal ProRail werkzaamheden die een directe relatie hebben met de natuur, separaat aanbesteden en beheereisen meer in detail aan opdrachtnemers voorschrijven. Bij het formuleren van de beheereisen in deze contracten wordt aangesloten op de voorwaarden in deze Gedragscode.

Het werken met de Gedragscode biedt alleen een garantie voor een zorgvuldige omgang met planten en dieren, als deze altijd op de juiste wijze wordt toegepast. ProRail houdt toezicht op de juiste toepassing van de Gedragscode.

Deze Gedragscode bevat onder meer een vermelding van de rol- en taakverdeling tussen ProRail en haar opdrachtnemers en de te nemen (voorzorgs)maatregelen die zijn afgestemd op de werkwijze van ProRail. De relevante wijzigingen in wet- en regelgeving en nieuwe jurisprudentie zijn erin verwerkt. Deze Gedragscode vindt zijn grondslag in de op 1 januari 2017 in werking getreden Wet natuurbescherming (Wnb).

De Gedragscode is toepasbaar voor beheer en onderhoud.

Indien ProRail of haar opdrachtnemers bij bepaalde werkzaamheden niet aan de voorwaarden van deze Gedragscode kunnen voldoen, dan dient een regulier traject van ecologisch onderzoek en eventueel een ontheffingsaanvraag te worden doorlopen. Het is aan de aannemer (met ProRail als toetsers) om te bepalen of de Gedragscode toegepast mag worden. In alle gevallen is het noodzakelijk de naleving van de Gedragscode goed te documenteren, zodat aangetoond kan worden dat volgens de Gedragscode is gehandeld.

De Gedragscode schrijft gestandaardiseerde ecologische voorzorgsmaatregelen voor die bij regelmatig terugkerende handelingen kunnen worden toegepast. Per soortgroep zijn meerdere voorzorgsmaatregelen uitgewerkt. Deze maatregelen zijn geprioriteerd naar het voorkomen of beperken van aantasting van leefgebieden van beschermde soorten en toegesneden op de lokale spoorse situatie.

Een Gedragscode geldt in beginsel voor een periode van vijf jaar. RVO is echter voornemens om al in 2023 alle goedgekeurde Gedragscodes opnieuw te evalueren op gewijzigd beleid en regelgeving, zo ook de Gedragscode van ProRail. Dit in verband met de verwachte inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2023. ProRail blijft de ontwikkelingen ten aanzien van de Omgevingswet en de eventuele gevolgen daarvan voor deze Gedragscode nauwlettend volgen. Wijzigingen als gevolg daarvan zullen worden verwerkt in deze Gedragscode en de gebruiker zal daarvan tijdig op de hoogte worden gebracht.

Daarnaast evalueert ProRail tussentijds de doeltreffendheid en werkbaarheid van de Gedragscode. Ook dat kan aanleiding zijn om de Gedragscode tussentijds te laten wijzigen.

29 december 2022,

ProRail B.V.

Gedragscode in 7 stappen

Hoe deze Gedragscode te gebruiken in 7 stappen

1. De opdrachtnemer ontvangt natuurgegevens van ProRail (zie paragraaf 3.2).
2. De opdrachtnemer bepaalt of de activiteit valt onder Bestendig beheer en onderhoud (zie paragraaf 2.2 en bijlage 3) en vult de Gedragscodetoets-tool in.
3. De opdrachtnemer stelt een EBBO-plan^{1,2} op (zie paragraaf 3.2 en kader 3.1). Dit plan bestaat uit twee stappen:
 - 3.1 De opdrachtnemer voert een Quickscan natuurtoets uit (bronnenonderzoek + veldonderzoek + effectenbeoordeling) en integreert dit in het EBBO-plan.
 - 3.2 De opdrachtnemer werkt een ecologisch werkprotocol uit op basis van de voorzorgsmaatregelen (zie hoofdstuk 4) en integreert dit in het EBBO-plan.
4. De opdrachtnemer legt het EBBO-plan ter goedkeuring voor aan ProRail.
5. De opdrachtnemer verwerkt opmerkingen en commentaar van ProRail.
6. De opdrachtnemer voert de werkzaamheden aantoonbaar uit volgens het EBBO-plan³ en legt dit vast in het logboek.
7. De opdrachtnemer bewaart het volledige EBBO-plan (met ingevuld logboek) en de Gedragscodetoets in elk geval drie jaar.

¹ EBBO-plan: Ecologisch Bestendig beheer en onderhoudsplan. Dit plan bestaat uit een quickscan natuurtoets gecombineerd met een Ecologisch Werkprotocol. Het EBBO-plan beschrijft kort samengevat de (mogelijk) aanwezige beschermde soorten en welke voorzorgsmaatregelen genomen moeten worden om soorten te ontzien (zie ook kader 3.1).

² De opdrachtnemer zet bij elke stap passende ecologische deskundigheid in (zie de begrippenlijst op de volgende pagina voor de omschrijving van de ecologisch deskundige).

³ Opdrachtnemer meldt alleen de activiteiten 'verplaatsen en verwijderen van ooievaarsnesten' en 'verwijderen van specifieke hopen van grondgebonden zoogdieren' bij bevoegd gezag (RVO).

Begrippenlijst

Begrip	Toelichting
Algemene voorzorgsmaatregelen	Zorgplicht. Algemene preventieve maatregelen die voortkomen uit verantwoord handelen ten aanzien van planten en dieren. Zie ook artikel 1.1 van de Wet natuurbescherming (Bijlage 1 van dit document).
Andere soorten	De soorten die genoemd zijn in bijlage A en B van de Wet natuurbescherming. Deze soorten zijn op grond van nationale bepalingen in Nederland beschermd.
Beginnend ooievaarsnest	Een nest van ooievaar dat nog niet gereed is om eieren in te leggen (van onder doorheen te kijken).
Beschermingszone	Fysiek gemarkeerde zone rondom een te beschermen rust- en voortplantingsplaats of essentieel leefgebied om beschadiging en verstoring te voorkomen of te beperken.
Bestendig beheer en onderhoud	Regelmatig terugkerend beheer of onderhoud dat al langere tijd plaatsvindt zonder dat dit beheer of onderhoud in de weg heeft gestaan aan de vestiging en het behoud van individuen van beschermde soorten in de gebieden waar het beheer of onderhoud plaatsvindt. De activiteiten zijn gericht op het handhaven van de bestaande situatie met inbegrip van de aanwezige soorten, wat bijvoorbeeld kan blijken uit een beheer- of onderhoudsplan.
Broedvogel	Een vogel wordt broedvogel genoemd in de periode van nestbouw, eileg tot het moment dat de jongen het nest verlaten. Zodra de jongen het nest verlaten hebben, is geen sprake meer van een broedvogel.
EBBO-plan	Rapportage met de inhoud zoals weergegeven in kader 3.1. De basis van het EBBO-plan wordt gevormd door een Quickscan natuurtoets die wordt aangevuld met een Ecologisch werkprotocol met voorzorgsmaatregelen die voor de aanwezige en te verwachten beschermde soorten nodig zijn.
Ecologisch deskundige	<p>Onder een ecologisch deskundige verstaat ProRail een persoon die ecologisch advies verstrekt of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten en die schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis heeft.</p> <p>Van belang hierbij is dat de ecologisch deskundige voldoende kennis en jarenlange ervaring heeft opgebouwd om ecologisch onderzoek te kunnen doen. Hierbij wordt hij/zij geacht de functionaliteit van leefgebieden van beschermde soorten te (her-) kennen, kennis te hebben van de algemeen erkende onderzoeksmethode, toe te zien op een juiste uitwerking van ecologische werkprotocollen en indien nodig specifiek te nemen maatregelen te begeleiden. Het kan ook zijn dat hij wordt ingeschakeld om toe te zien op de werkzaamheden. Waar in dit document een ecologisch deskundige wordt genoemd, betekent dit een persoon die aan deze definitiebepaling voldoet.</p>
Ecologisch werkprotocol	Voor het uitvoerend personeel bedoelde instructie, gebaseerd op de voorzorgsmaatregelen in de Gedragscode die moeten worden genomen vanwege de juridisch beschermde soorten die in het werkgebied voorkomen. Een ecologisch werkprotocol kan worden opgesteld voor een (groep van) activiteit(en).

Begrip	Toelichting
Gunstige staat van instandhouding	Om te bepalen of soorten in een 'gunstige staat van instandhouding' zijn, wordt beoordeeld op een aantal criteria: <ul style="list-style-type: none"> • dat de populatie een levensvatbare component van de habitat (leefgebied) is en blijft; • dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort niet wezenlijk wordt verkleind; • en dat er een voldoende groot habitat blijft bestaan waarin de populaties van de soort zich op de lange termijn in stand kunnen houden.
Habitatrichtlijnsoorten	Soorten die genoemd zijn in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn in de gehele Europese Unie beschermd.
Jaarrond beschermde nesten	Nesten van vogels, zoals genoemd in de circulaire 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep' van de Dienst Regelingen van het Ministerie van EZ. Het betreft ongeveer 16 soorten. De nesten zijn het hele jaar door beschermd. Zie ook bijlage 1 en 2 van dit document.
Leefgebied	Het terrein waarvan een beschermde diersoort gebruik maakt bestaande uit onder meer verblijf- of nestplaatsen, foerageergebieden met voldoende voedsel, rust- en schuilplaatsen.
Logboek	Bijlage in het EBBO-plan waarin de ecologisch deskundige aantoonbaar maakt op welke wijze, waar en wanneer uitvoering is gegeven aan de toepassing zijnde voorzorgsmaatregelen om beschermde soorten te ontzien. Het gaat er daarbij vooral om het registreren van uitvoering, keuzes en afwegingen bij het handelen.
Omgevingscheck	Veldbezoek in combinatie met literatuuronderzoek om te analyseren of voor het te verwijderen leefgebied, de te verwijderen verblijfplaats of jaarrond beschermde nestplaats voldoende alternatieven beschikbaar zijn. Bij het bepalen van de beschikbaarheid van voldoende alternatieven wordt rekening gehouden met de volgende voorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> • Eisen die de soort stelt aan het leefgebied of keuze voor verblijfplaats/ nestplaats. De geschiktheid van alternatieve leefgebieden of locaties voor alternatieve verblijfplaatsen en nestplaatsen kan doorgaans alleen in het veld worden bepaald. • De afstand die de soort kan afleggen (dispersieafstand). Deze afstand bepaalt de afstand tot het werkgebied waarbinnen naar alternatieven gezocht mag worden. • Voor de soort niet passeerbare barrières die zorgen dat bepaalde leefgebieden niet bereikbaar zijn. Aanwezigheid van barrières zorgt voor een ruimtelijke beperking van beschikbare alternatieven.
Ontheffing	Een ontheffing in de zin van de artikel 3.3 (vogels), 3.8 (Habitat- richtlijnsoorten) of 3.10 ('Andere soorten') van de Wet natuurbescherming.
Risicolocatie ooievaarsnest	Risicolocaties met ooievaarsnesten op de bovenleidingportalen bestaan uit de volgende situaties: <ul style="list-style-type: none"> • Nest op of direct naast draagkabelsteunpunt (het "bokje") • In het algemeen een nest binnen 0,5 meter van spanningvoerende delen; • Nest boven of directe nabijheid van een schakelaar; • Nest boven een afspaninrichting; • Nest boven een wissel. In bijlage 3 van de gedragscode zijn de bovenstaande situaties van risicolocaties met ooievaarsnesten op de bovenleidingsportalen verder toegelicht.
Veldonderzoek	Veldbezoek door de ecologisch deskundige om de (verwachte) functie van bepaalde elementen voor beschermde soorten te bepalen.
Vogelrichtlijnsoorten	Alle in Nederland van nature in het wild voorkomende vogelsoorten. Deze zijn beschermd op basis van de Europese Vogelrichtlijn.
Voorbijgaande werkzaamheden	Werkzaamheden met een korte verblijftijd per traject. Voorbeelden zijn het langrijden met machines, maaien van spoorbermen en schonen van sloten.
Wezenlijke invloed op de staat van instandhouding	Een negatieve invloed op de populatie ter plaatse die substantieel en (meestal) blijvend is. De activiteit leidt tot afbreuk aan de staat van instandhouding van een (vogel)soort.

Zeer acute bedreigingen van de veiligheidssituatie

Situaties van overmacht, waarbij met spoed werkzaamheden moeten worden uitgevoerd om onveilige situaties voor mens (en dier) op te lossen die niet uitgesteld kunnen worden.

1. Inleiding

1.1 ProRail en de Wet natuurbescherming

ProRail B.V. heeft als spoorbeheerder de publieke taak om het Nederlandse spoorwagernet te beheeren en te onderhouden. Dagelijks wordt het spoor intensief gebruikt door reizigerstreinen en goederentreinen. ProRail is daarbij verantwoordelijk voor het verdelen van de ruimte op het spoor, het regelen van het treinverkeer, het bouwen en beheeren van stations en het aanleggen van nieuwe sporen. Daarnaast is ProRail verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van de bestaande hoofdspoorweginfrastructuur om de veiligheid, functionaliteit en het doelmatig gebruik van het spoor te kunnen garanderen.

ProRail voert de werkzaamheden aan het spoor niet zelf uit. Voor het uitvoeren van de onderhoud-, verbouwing- of vernieuwingswerkzaamheden aan het spoor zijn daartoe gecertificeerde sporaanbidders gecontracteerd. ProRail ziet erop toe dat deze werkzaamheden naar behoren worden uitgevoerd.

ProRail beheert de hoofdspoorweginfrastructuur waar onder andere spoorbermen, emplacementen en gebouwen onder vallen. Deze terreinen hebben primair een functioneel doel maar kunnen daarnaast ook ecologisch waardevol zijn. Zo vormen de bermen en sloten voor veel soorten planten en dieren een belangrijk leefgebied en hebben als verbindend element een grote rol in de uitwisseling van soorten tussen leefgebieden. Ook voor veel in de Wet natuurbescherming beschermde planten- en diersoorten hebben de spoorbermen een belangrijke functie.

De Wet natuurbescherming ziet toe op de duurzame instandhouding van dier- en plantensoorten in Nederland. Deze wet kent een aantal verbodsbepalingen, waarvoor ontheffing mogelijk is. Onder bepaalde voorwaarden zijn sommige handelingen ook mogelijk zonder ontheffing. Bepaalde verboden activiteiten zijn namelijk van de ontheffingsplicht vrijgesteld als gewerkt wordt volgens een door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) goedgekeurde Gedragscode. Dit document presenteert de Gedragscode Wet natuurbescherming, onderdeel soortbescherming in het kader van bestendig beheer en onderhoud.

1.2 Doel van de Gedragscode

Het doel van de Gedragscode is om een eenduidige werkwijze voor te schrijven zodat bij standaard werkzaamheden zorgvuldig wordt omgegaan met beschermde natuurwaarden. De Gedragscode bevordert de structurele inbedding van soortenbescherming in het handelen van ProRail en haar opdrachtnemers en scheidt duidelijkheid vooraf. De kans op een probleemloze voortgang van de uitvoering van werkzaamheden neemt daardoor toe.

De Gedragscode Wet natuurbescherming stelt ProRail in staat gebruik te maken van de vrijstellingsmogelijkheden die de Wet natuurbescherming biedt. Door te werken volgens een door de Minister van LNV goedgekeurde Gedragscode:

- is een zorgvuldige omgang met beschermde soorten geborgd;
- is ProRail voor een groot deel van de werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud (zie voor vrijgestelde werkzaamheden bijlage 3) vrijgesteld van een ontheffingsaanvraag soortbescherming;
- is het aanvragen van een ontheffing voor deze werkzaamheden dus niet aan de orde, en
- vervalt daarmee een groot deel van de procedurele last die met het aanvragen van ontheffingen is gemoeid.

1.3 Handelen vanuit de eigen verantwoordelijkheid

De Gedragscode vormt samen met informatie over het voorkomen van soorten de basis voor de handelswijze van ProRail en haar opdrachtnemers bij haar werkzaamheden. Bij het plannen van werkzaamheden betreft ProRail de kennis over de aanwezigheid, de kwetsbaarheid en de ontwikkelingsmogelijkheden van de juridisch beschermde dier- en plantensoorten. ProRail zorgt ervoor dat natuurschadelijke handelingen worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk is, worden schade beperkende ('mitigerende') maatregelen getroffen. Deze Gedragscode geeft hieraan invulling. ProRail laat hiermee zien dat zij haar verantwoordelijkheid neemt voor haar rol bij de soortenbescherming en waarborgt dat opdrachtnemers ook hun verantwoordelijkheid nemen.

De toepassing van deze Gedragscode vormt ook een belangrijke invulling van de zorgplicht voor individuele planten en dieren uit de Wet natuurbescherming (artikel 1.11).

1.4 Juridische onderbouwing van deze Gedragscode

1.4.1 Algemeen

In bijlage 1 van voorliggende Gedragscode is een omschrijving gegeven van het juridische kader van de Wet natuurbescherming. De werkzaamheden die in deze Gedragscode in de voorgeschreven werkwijze en gedragsregels worden benoemd, behoren tot of worden uitgevoerd ten behoeve van de aan ProRail wettelijk opgedragen taak op grond van artikel 16 van de Spoorwegwet. ProRail moet zorgen voor de kwaliteit, betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de hoofdspoorweginfrastructuur (artikel 16 lid 1a Spoorwegwet). Daarvoor is beheer en onderhoud aan de hoofdspoorweginfrastructuur noodzakelijk om een veilig en functioneel infrastructureel spoorwegennetwerk te kunnen garanderen.

De Gedragscode heeft betrekking op vrijwel alle verbodsartikelen uit hoofdstuk 3 Wnb. Alleen het opzettelijk doden, verwonden van dieren of het wegnemen van eieren is ook met gebruikmaking van de Gedragscode verboden. De Gedragscode richt zich voornamelijk op het voorkomen van overtreding van verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming bij de uitvoering van werkzaamheden (zogenaamde categorie I t/m III-maatregelen, zie paragraaf 4.1). Er zijn specifieke voorzorgsmaatregelen voor soorten verbonden aan werkzaamheden waarbij overtreding van verbodsartikelen kan plaatsvinden (zogenaamde categorie IV-maatregelen) om te garanderen dat de werkzaamheden niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort. Voor deze werkzaamheden dient tevens aangetoond te worden dat er geen andere bevredigende oplossing

beschikbaar is én aan te tonen dat aan een wettelijk belang uit artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wet natuurbescherming kan worden voldaan.

In lijn met de Wnb (en vergelijkbaar als met een reguliere ontheffingsprocedure) dient de gebruiker van de Gedragscode voor het toepassen van de Gedragscode aan te geven welke wettelijke belangen de werkzaamheden dienen en moet er een alternatievenafweging worden gemaakt.

In onderstaande paragrafen is beschreven welke wettelijke belangen voor beheer- en onderhoudswerkzaamheden voor ProRail gelden en is een generiek te gebruiken alternatievenafweging weergegeven.

1.4.2 **Wettelijk belang**

De wettelijke belangen komen overeen met de belangen uit de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. De belangen van de verschillende werkzaamheden in deze Gedragscode zijn:

- In het belang van de openbare veiligheid (artikel 3.3 lid 4b onder °1, artikel 3.8 lid 5b onder °3 & artikel 3.10 lid 2 Wet natuurbescherming);
- Ter bescherming van flora of fauna (artikel 3.3 lid 4b onder 4) of in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats (artikel 3.8 lid 5b onder °1 & artikel 3.10 lid 2 Wet natuurbescherming);
- Dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (artikel 3.8 lid 5b onder °3 & artikel 3.10 lid 2 Wet natuurbescherming);
- In het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer (artikel 3.10 lid 2f Wet natuurbescherming).

Verboden mogen (in beperkte mate) overtreden worden, indien er sprake is van één of meerdere in de wet genoemde belangen. Dit in relatie tot de beschermingsstatus van de aanwezige soorten (zie onderstaande tabel).

Tabel 1.1 Relevante belangen uit de Wet natuurbescherming per categorie soorten (met verwijzing naar de artikelen in de Wet natuurbescherming)

	Vogels	Habitatrichtlijnsoorten	Nationaal beschermde soorten
<i>In de wet genoemde belangen</i>	<i>Art. 3.3.4</i>	<i>Art. 3.8.5</i>	<i>Art. 3.10.2 (art. 3.8.5)</i>
Openbare veiligheid	x	x	x
Ter bescherming van flora of fauna/ in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats	x	x	x
Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten		x	x
In het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer			x

In onderstaande tekst volgt een beschrijving van de wettelijke belangen en de taken die ProRail in de hoedanigheid als spoorbeheerder ex. artikel 16 Spoorwegwet heeft.

Openbare veiligheid (alle soorten)

Het is de taak van ProRail om een veilig en functioneel infrastructureel spoorwegennetwerk in Nederland te garanderen. ProRail is continu bezig om de veiligheid te verbeteren, onderhoud te plegen

en aanpassingen te doen aan de hoofdspoorweginfrastructuur, zodat deze spoorweginfrastructuur voldoet aan de meest recente veiligheidseisen en regelgeving. De spoorbermen vragen bijvoorbeeld periodiek om beheer en onderhoud van het groen, zodat de treinmachinist altijd goed zicht heeft op de spoorbaan. Deze maatregelen zijn van groot belang om de (verkeers)veiligheid van passagiers, treinpersoneel, omwonenden, gebruikers van het omliggend wegennet, medewerkers van ProRail en spooraannemers te garanderen. Daarnaast is van belang dat het risico op het voorkomen van calamiteiten/ongelukken tot een minimum beperkt wordt. Daarmee dient de Gedragscode de openbare veiligheid.

Bescherming van wilde flora of fauna (alle soorten)

Het duurzaam beheren en onderhouden van de hiervoor genoemde hoofdspoorweginfrastructuur draagt bij aan min of meer constante standplaatsfactoren voor soorten zodat beschermde soorten kunnen blijven voortbestaan. Hierbij kan gedacht worden aan periodiek terugkerend maai-beheer, waardoor voor beschermde soorten constante leefomstandigheden in de spoorbermen ontstaan. Ook het uitvoeren van schilderwerk is van belang om de bebouwing in een goede staat van onderhoud te houden. Bij een correcte naleving van de Gedragscode is gewaarborgd dat de betreffende activiteiten geen wezenlijk negatieve invloed zullen hebben op de juridisch beschermde soorten. De Gedragscode verplicht tot gedegen onderzoek vooraf, waardoor bijzondere waarden tijdig in beeld zijn en beter kunnen worden beschermd. De gedragsregels verplichten voorts tot het informeren van de uitvoerenden, waardoor met meer zorg voor de natuur zal worden gewerkt. Daarmee dient de Gedragscode de bescherming van de flora en fauna.

Dwingende redenen van groot openbaar belang (alle soorten, m.u.v. vogels)

Het spoorwegennetwerk heeft een zeer belangrijke functie voor reizigersvervoer en spoorgoederenvervoer. Alleen al de grootste reizigersvervoerder (NS) vervoert dagelijks zo'n 1,1 miljoen reizigers verdeeld over 4.500 treinritten. Daarnaast werd in 2020 ruim 40 miljoen ton aan goederen vervoerd over het Nederlandse spoor. Het garanderen van een doelmatig en betrouwbaar spoorwegennetwerk - om onverwachte stremmingen te voorkomen - kan geschaard worden onder dwingende redenen van groot openbaar belang.

Bestendig beheer en onderhoud (soorten van de bijlage bij de Wet natuurbescherming)

Bestendig beheer en onderhoud betreft regelmatig terugkerend beheer of onderhoud dat al langere tijd plaatsvindt zonder dat deze activiteiten in de weg hebben gestaan aan de vestiging en het behoud van individuen van beschermde soorten in de gebieden waarin de activiteiten plaatsvinden. Bestendig beheer en onderhoud is gericht op het handhaven van de bestaande situatie.

Op basis van voorgaande moet worden geconcludeerd dat ProRail geen enkel belang heeft bij benutting of economisch gewin ten koste van soorten.

1.4.3 Geen andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging)

Bij het toepassen van de Gedragscode moet altijd worden afgewogen of er een andere bevredigende oplossing bestaat die leidt tot minder schade aan beschermde planten en/of diersoorten. De gekozen systematiek van de voorzorgsmaatregelen voorziet in deze alternatievenafweging.

In hoofdstuk 4 van deze Gedragscode zijn vier categorieën van maatregelen onderscheiden (I, II, III en IV). Binnen de categorie I t/m IV-maatregelen geldt daarbij dat er prioriteit moet worden gegeven aan maatregelen die niet leiden tot verstoring (maatregel I en II) alvorens maatregel III (tijdelijke verstoring) of maatregel IV (geringe tijdelijke aantasting) wordt toegepast. Voor de categorie IV

maatregelen is een onderbouwing van het ontbreken van andere bevredigende oplossingen nodig. De onderbouwing van het ontbreken van andere bevredigende oplossingen bestaat uit de volgende punten:

- Alternatieve locaties;
- Alternatieve werkwijze;
- Alternatieve planning.

Alternatieve locaties

Het uitvoeren van beheer en onderhoud is locatie-gebonden en wordt op specifieke locaties of trajecten uitgevoerd om de spoorveiligheid te waarborgen. Het gaat bijvoorbeeld om locaties met ooievaarsnesten of locaties met graafactiviteiten van dassen, bevers, vossen en konijnen. Hierdoor kan het beheer en onderhoud niet op een andere plek worden uitgevoerd en is een alternatieve locatie-afweging niet aan de orde.

Alternatieve werkwijze

De geformuleerde voorzorgsmaatregelen in de Gedragscode houden rekening met de levenswijze van de beschermde soorten én de beperkingen qua veiligheid die aan beheer en onderhoud van hoofdspoorweginfrastructuur gesteld worden. Specifiek geldt voor het beheer en onderhoud langs het spoor dat veel werkzaamheden omwille van de veiligheid en de beperkte ruimte in de spoorbermen 's nachts plaatsvinden buiten de dienstregeling.

Het duurzaam beheren en onderhouden van de hoofdspoorweginfrastructuur en bebouwing draagt bij aan min of meer constante standplaatsfactoren, zodat de reeds aanwezige beschermde soorten kunnen blijven voortbestaan. Het achterwege laten van beheer en onderhoud is ongunstig voor de reeds aanwezige beschermde soorten, leidt tot veranderingen in de soortensamenstelling en achteruitgang van met name kritische soorten van schrale vegetaties en open water (als gevolg van verbossing van bermen en dichtgroeien van wateren).

Door de voorzorgsmaatregelen in de Gedragscode toe te passen - o.a. toepassing van algemene voorzorgsmaatregelen die altijd gelden (o.a. enkel de werkplek verlichten), toepassing van ruimtelijke voorwaarden zoals het sparen van bepaalde percentages vegetatie en controles uit te voeren om de meeste kwetsbare plekken met beschermde soorten te ontzien - is gegarandeerd dat altijd voldoende leefgebieden resteren om de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten te waarborgen. Specifiek voor ooievaarsnesten geldt dat ingezet wordt op maatregelen die voorkomen dat ooievaars zich vestigen. Indien ooievaars zich toch vestigen wordt het verwijderen van het nest uitgesteld tot na het broedseizoen en wordt voor het daaropvolgende broedseizoen een alternatieve broedlocatie geboden. Voor graafactiviteit van dassen en bevers geldt dat alleen hollen met een beperkte bijdrage aan het leefgebied (geen kraamburchten en andere belangrijke verblijfplaatsen) verwijderd mogen worden. Bij verwijdering worden dassen en bevers op een zorgvuldige manier verdreven uit deze verblijfplaatsen. Correcte naleving van de voorwaarden in de Gedragscode geeft dan ook geen reden om een alternatieve werkwijze toe te passen.

Alternatieve planning

De voorwaarden in de Gedragscode qua planning van beheer- en onderhoudswerkzaamheden is aangepast aan de functies die de ProRailterreinen (kunnen) hebben voor aanwezige beschermde soorten. Beheer- en onderhoudswerkzaamheden vinden overwegend plaats in de minst kwetsbare periode van beschermde soorten. Uitvoering in de kwetsbare perioden is alleen mogelijk als vaststaat dat beschermde soorten ontbreken of geen hinder ondervinden en er sprake is van noodzaak (bijvoorbeeld als de veiligheid en de continuïteit van de spoorwegennet in het geding is of prominenter ecologische belangen een rol spelen zoals de toepassing van verschrallingsbeheer).

Specifiek voor ooievaarsnesten geldt dat het voorkomen van vestiging van nesten niet in een andere periode uitgevoerd kan worden. Bij uitvoering buiten het broedseizoen keren ooievaar steeds opnieuw terug - en ook in toenemende mate, omdat de jongen leren dat op het spoor gebroed kan worden - en leren daardoor niet dat het spoor een ongeschikte en gevaarlijke broedplek is. Het verwijderen van weinig gebruikte holen van das, bever, vos en konijn vindt plaats buiten de kwetsbare voortplantingsperiode. Hierdoor vindt beheer en onderhoud plaats in de ecologisch meest gunstige periode, tenzij er een legitieme reden is om af te wijken. Hierdoor is er geen reden om een alternatieve planning toe te passen.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft waar en wanneer de Gedragscode mag worden gebruikt als vrijstelling van de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming. Hierin wordt onder andere ingegaan op het begrip 'bestendig beheer en onderhoud' en de werkzaamheden die hier onder vallen.

Hoofdstuk 3 beschrijft de rollen, taken en verantwoordelijkheden tussen ProRail en de onderhoudsaannemers bij het toepassen van de Gedragscode maar ook de processtappen en de producten die onderling van elkaar verlangd worden, zowel in de voorbereiding als in de uitvoering van de werkzaamheden. Het geeft aan hoe de naleving van deze Gedragscode door de betrokken organisaties dient te worden geborgd.

Hoofdstuk 4 heeft betrekking op alle denkbare werkzaamheden die vallen onder 'bestendig beheer & onderhoud'. Alle onderscheidenlijke beheer en onderhoudsactiviteiten hebben per categorie een eigen paragraaf waarvoor specifieke voorzorgsmaatregelen zijn uitgewerkt.

In bijlage 1 is het wettelijk kader toegelicht. De te verwachten soorten die beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming, onderdeel soortbescherming staan genoemd in bijlage 2. Bijlage 3 geeft een toelichting op de verschillende werkzaamheden die in hoofdstuk 4 zijn beschreven. Daarin wordt meer achtergrondinformatie gegeven over wat de werkzaamheden precies behelzen.

2. Reikwijdte en geldigheid van de Gedragscode

Dit hoofdstuk geeft aan op welke activiteiten van ProRail de Gedragscode betrekking heeft.

2.1 Afbakening geldigheid

Deze Gedragscode geldt als een vrijstelling van vrijwel alle verbodsartikelen als genoemd in artikel 3.1 (vogelrichtlijnsoorten), artikel 3.5 (habitatrichtlijnsoorten) en artikel 3.10 (andere soorten) van de Wet natuurbescherming. Specifiek gaat het om de volgende verbodsartikelen:

Soorten Vogelrichtlijn

- Artikel 3.1 lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren⁴ van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- Artikel 3.1 lid 4: Het is verboden van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn opzettelijk te storen.
- Artikel 3.1 lid 5: Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Soorten Habitatrichtlijn

- Artikel 3.5 lid 2: Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te verstoren.
- Artikel 3.5 lid 4: Het is verboden verblijfplaatsen van in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied te beschadigen en te vernielen.
- Artikel 3.5 lid 5: Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Andere soorten

- Artikel 3.10 lid 1b: Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
- Artikel 3.10 lid 1c: Het is verboden de vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

⁴ Het beschadigen en wegnemen van eieren is niet toegestaan.

Het opzettelijk doden en verwonden van dieren en vogels of het wegnemen van eieren van dieren en vogels is ook met gebruikmaking van de Gedragscode verboden (artikel 3.1 lid 1 t/m 3, artikel 3.5 lid 1 en 3 en artikel 3.10 lid 1a).

Het wettelijk kader met de verbodsbepalingen wordt verder toegelicht in bijlage 1 van deze Gedragscode. Deze vrijstelling geldt voor ProRail en voor allen die in opdracht werken van ProRail. De Gedragscode heeft normaliter een geldigheidsduur van vijf jaar, maar kan in verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet korter zijn. Dit wordt nader bepaald. De vrijstelling geldt uitsluitend voor de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud.

Deze werkzaamheden worden in dit hoofdstuk benoemd en in bijlage 3 verder toegelicht. Het betreft werkzaamheden die ProRail uitvoert in het kader van haar wettelijk opgedragen taak als spoorwegbeheerder zoals vastgelegd in de Spoorwegwet.

De Gedragscode geldt voor plant- en diersoorten die bescherming genieten vanuit de Wet natuurbescherming. In bijlage 2 staat een overzicht van de soorten die op en rond ProRail-terreinen aanwezig kunnen zijn en waarvoor de Gedragscode van toepassing is. De Gedragscode vervangt niet de benodigde vergunningen voor Natura 2000 gebieden (hoofdstuk 2 Wet natuurbescherming) en houtopstanden (hoofdstuk 4 Wet natuurbescherming). Daarvoor zal nog steeds een vergunning/ontheffing moeten worden aangevraagd.

De zorgplicht (artikel 1.11 Wet natuurbescherming) is altijd van toepassing.

2.2 Geldigheid bij bestendig beheer en onderhoud

De Wet natuurbescherming verstaat onder ‘bestendig beheer en onderhoud’ het gebruikelijke beheer en onderhoud zoals dat volgens de bestaande praktijk plaatsvindt (denk hierbij bijvoorbeeld aan het periodiek maaien van de vegetatie in de spoorbermen). Het gaat om beheer- of onderhoudswerkzaamheden die cyclisch plaatsvinden. De werkzaamheden zijn bedoeld om de bestaande situatie te handhaven. Werkzaamheden in het kader van achterstallig beheer vallen hier niet onder, maar vallen onder (kleinschalige) ruimtelijke ingrepen (bijvoorbeeld spoorsloten die wegens achterstallig onderhoud zijn dichtgegroeid met bomen en struiken). Nieuwe vormen van beheer en onderhoud, intensivering van beheer en onderhoud in omvang of frequentie en het gebruik van nieuwe technieken in het kader van deze activiteiten zijn eveneens niet aan te merken als bestendig als de verandering van de beheersvorm een substantieel en negatief effect heeft op één of meer juridisch beschermde soorten. Beheer met een langdurige cyclus (10 jaar of meer) kan ook onder bestendig beheer vallen, als daarmee de situatie gehandhaafd blijft. Werkzaamheden als het plegen van achterstallig onderhoud en renovatie van gebouwen vallen niet onder bestendig beheer en onderhoud, aangezien daarbij meestal sprake is van een functieverandering of een uiterlijke verandering van het gebied.

Onderstaand volgt een opsomming van beheer- en onderhoudswerkzaamheden waarvoor de Gedragscode geldt:

1. Beheer en onderhoud kruidige begroeiingen en onbegroeid terreinen, zie paragraaf 4.2
2. Beheer en onderhoud wateren en oevers, zie paragraaf 4.3
3. Beheer en onderhoud houtige begroeiingen, zie paragraaf 4.4
4. Beheer en onderhoud half-verhardingen, afrasteringen en terreinmeubilair, zie paragraaf 4.5

5. Beheer en onderhoud gebouwen en werken, zie paragraaf 4.6
6. Herprofilering spoortaluds en -bermen na (dreigende) graafschade, zie paragraaf 4.7
7. Snoeien, verplaatsen en verwijderen van (beginnende) ooievaarsnesten, zie paragraaf 4.8

In bijlage 3 is een toelichting opgenomen van beheer- en onderhoudswerkzaamheden waarvoor de Gedragscode geldt.

2.3 Geen gebruik maken of gebruik maken van een andere Gedragscode

Deze Gedragscode is opgesteld specifiek voor werkzaamheden die door of namens ProRail worden uitgevoerd. De Gedragscode is daarom alleen te gebruiken door partijen die onder regie van ProRail deze werkzaamheden uitvoeren.

Indien ProRail of haar opdrachtnemers kiezen om niet te handelen conform deze Gedragscode en een mogelijke overtreding van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming is niet uit te sluiten, dan dient een ontheffing Wet natuurbescherming aangevraagd te worden.

2.4 Geldigheid bij Natura 2000-gebieden / Natuurnetwerk Nederland

De Gedragscode geldt ook voor de uitvoering van beheer- of onderhoudswerkzaamheden in Natura 2000-gebieden, maar vervangt niet een eventueel benodigde vergunning van gebiedsbescherming. Wel kunnen voor de uitvoering van beheer- en onderhoudswerkzaamheden in een Natura 2000-gebied in het Natura 2000-beheerplan aanvullende voorzorgsmaatregelen zijn opgenomen. Raadpleeg voor beheer in en in de directe omgeving van een Natura 2000-gebied altijd het Natura 2000-beheerplan: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/natura-2000-beheerplannen>. Beoordeel (eventueel samen met een ecologisch deskundige) aan de hand van het beheerplan of de activiteiten zijn vrijgesteld van vergunningplicht.

Indien activiteiten niet in het Natura 2000-beheerplan zijn vermeld, niet zijn vrijgesteld of niet aan de aanvullende voorzorgsmaatregelen kan worden voldaan is een toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel Natura 2000 aan de orde. In sommige gevallen, wanneer negatieve effecten niet zijn uit te sluiten, geldt een vergunningplicht.

2.5 Calamiteiten

Calamiteiten zijn onvoorziene omstandigheden waarbij sprake is van gevaarstelling voor de volksgezondheid of de openbare veiligheid, waaronder de spoorwegveiligheid mede is begrepen. Zeer acute bedreigingen van de veiligheidssituatie gelden als overmacht en vallen niet onder vrijstelling van de Gedragscode. De Spoorwegwet spreekt van 'situaties van gevaar' als de fysieke integriteit en het veilig en doelmatig gebruik van de hoofdspoorweginfrastructuur in het gedrang komen.

Wanneer in verband met calamiteiten, in het belang van de algemene veiligheid onvoorziene werkzaamheden moeten plaatsvinden die geen uitstel kunnen velen, wordt daarbij zoveel als redelijkerwijs mogelijk zorgvuldig gewerkt zoals in deze Gedragscode wordt gedefinieerd (hoofdstuk 4). Het gaat bijvoorbeeld om de volgende situaties:

- Het verhelpen van storingen indien die storing de kwaliteit, betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de hoofdspoorweginfrastructuur ernstig in gevaar brengt. Het kan hierbij onder andere gaan om een verzakking van de spoorberm en lekkende leidingen.
- Maatregelen die niet uitgesteld kunnen worden, omdat bij uitstel de functie van het terrein ernstig in het geding komt (o.a. bestrijding brand en overhangende bomen die vrije zichtlijnen van treinmachinisten ernstig belemmeren).
- Het opruimen van bomen en takken - als gevolg van storm en blikseminslag - langs het spoor en paden of in de nabijheid van gebouwen en parkeerplaatsen, waarbij vallend hout direct schade kan veroorzaken.
- Verwijderen van door bevers aangebrachte takken voor duikers als de waterstandstijging of -daling leidt tot onaanvaardbare risico's.
- Het opruimen van strooisel en plantenresten na brand.
- Het herstel van een hekwerk na schade door storm, brand of vandalisme, mits acuut herstel noodzakelijk is vanwege ontsnappingsgevaar voor bijvoorbeeld vee, bescherming van eigendommen en om onbevoegde betreding van het spoor te voorkomen.
- Het acuut herstellen van het spoor na een verkeerscalamiteit. Bij overwegen vinden bijvoorbeeld regelmatig incidenten plaats met het wegverkeer, waarbij het spoor ernstig beschadigd kan raken. Na het ongeval wordt het spoor zo spoedig mogelijk hersteld om verstoring op de treindienstregeling tot een minimum te beperken.

Bij het oplossen van calamiteiten kan een conflict ontstaan met het belang van soortbescherming. Hierdoor kunnen zich situaties voordoen waarbij door direct noodzakelijke calamiteitenbestrijding de regels uit de Gedragscode (tijdelijk) niet kunnen worden nageleefd.

Als vaste rust- en verblijfplaatsen (mogelijk) voorkomen, dient - indien de ernst en de urgentie het toelaat - een ecologisch deskundige te worden betrokken en zodanig gewerkt te worden dat nadelige effecten voor flora en fauna zoveel mogelijk beperkt blijven. Bij het opheffen van vaste rust- en verblijfplaatsen van streng beschermde soorten en jaarrond beschermde vogelnesten wordt, indien geen sprake is van acuut gevaar, contact opgenomen met het bevoegd gezag (RVO) en dient een regulier ontheffingstraject gevolgd te worden. Uitgezonderd hierbij zijn de handelingen zoals beschreven in paragraaf 4.7 (das en bever) en paragraaf 4.8 (ooievaar). Hiervoor geldt wel een startmelding bij RVO.

Bij calamiteiten wordt altijd – in gevallen van overmacht ieder geval achteraf - een ecologisch deskundige van of door ProRail betrokken om eventueel opgetreden schade op een zorgvuldige wijze te herstellen. De ecologisch deskundige stelt een memo op met daarin de volgende onderdelen:

- Beschrijving calamiteit, inclusief foto's;
- Beschrijving betrokken soorten;
- Effect op beschermde soorten;
- Te nemen/genomen voorzorgsmaatregelen;
- Logboek (voor vastleggen uitgevoerde voorzorgsmaatregelen).

De ecologisch deskundige adviseert op welke wijze de maatregelen uitgevoerd kunnen worden, zodat leefgebied van beschermde soorten (zo veel mogelijk) wordt hersteld of soorten op een dier-vriendelijke manier geweerd worden. De genomen maatregelen en de eventuele effecten op beschermde soorten worden goed gemotiveerd. De ecologisch deskundige legt dit vast in een logboek. De documentatie van dergelijke calamiteiten wordt drie jaar bewaard en wordt gebruikt voor de evaluatie van de Gedragscode (zie ook paragraaf 3.3).

2.6 Onvoorziene omstandigheden

Het kan zijn dat tijdens de uitvoering van werkzaamheden beschermde soorten en/of aanvullende functies van beschermde soorten aanwezig blijken te zijn, waarvan het voorkomen vooraf niet bekend was en bij toeval is ontdekt. Ook kan het zijn dat daarbij onvoorzien schade is ontstaan aan nesten van broedvogels, verblijfplaatsen van fauna en groeiplaatsen van flora. Dergelijke onvoorziene omstandigheden vereisen onmiddellijk actie.

Indien onvoorzien beschermde soorten en/of functies aanwezig zijn, worden de werkzaamheden direct stilgelegd en wordt een ecologisch deskundige ingeschakeld. De ecologisch deskundige bepaalt onder welke voorwaarden de werkzaamheden doorgang kunnen vinden. Het uitgangspunt is dat werkzaamheden alleen doorgang kunnen vinden als de voorzorgsmaatregelen uit de Gedragscode kunnen worden toegepast of wanneer schade op beschermde soorten voorkomen kan worden. Indien sprake is van soorten of functies waarvoor de Gedragscode niet geldt, dient (direct) contact gezocht te worden met het bevoegd gezag (RVO). Een regulier ontheffingstraject kan vereist zijn. Dit gaat ook op voor onverhoopt opgetreden schade aan beschermde soorten en/of functies, waar dit in beginsel onder de werking van de gedragscode (en EBBO-plan) voorkomen had moeten worden.

Onvoorziene omstandigheden en hun afhandeling worden in de verslaglegging van de uitvoering vastgelegd in het logboek bij het EBBO-plan⁵. Hierbij wordt aangegeven welke maatregelen direct na deze constatering zijn getroffen en hoe eventuele schade is hersteld of gemitigeerd. De documentatie van dergelijke onvoorziene omstandigheden wordt drie jaar bewaard en wordt gebruikt voor de evaluatie van de Gedragscode (zie ook paragraaf 3.3).

Bever

⁵ EBBO-plan: Ecologisch Bestendig beheer en onderhoudsplan. Dit plan bestaat uit een quickscan natuurtoets gecombineerd met een Ecologisch Werkprotocol. Het EBBO-plan beschrijft kort samengevat de (mogelijk) aanwezige beschermde soorten en welke voorzorgmaatregelen genomen moeten worden om soorten te ontzien (zie ook kader 3.1).

3. Proces

Dit hoofdstuk beschrijft de rollen, taken en verantwoordelijkheden tussen ProRail en de opdrachtnemer bij het toepassen van de Gedragscode.

3.1 Algemene uitgangspunten

Vanuit de Wet natuurbescherming is ProRail verantwoordelijk voor het invulling geven aan de zorgplicht en het zorgvuldig omgaan met aanwezige en te verwachten beschermde soorten. Om voor vrijstelling van de ontheffingsplicht in aanmerking te komen, dienen werknemers van en/of personen die in opdracht van ProRail werken, de voorzorgmaatregelen van deze Gedragscode in de praktijk na te leven.

De Gedragscode geldt alleen voor beheer- en onderhoudswerkzaamheden die genoemd zijn in hoofdstuk 4. Het naleven van de Gedragscode zorgt niet alleen voor de bescherming van beschermde soorten, maar beschermt daarmee ook allerlei andere (niet beschermde) soorten die ook ontzien worden door de te treffen voorzorgsmaatregelen. Hierdoor geeft de Gedragscode ook invulling aan de zorgplicht. Van de voorzorgsmaatregelen in Hoofdstuk 4 kan niet worden afgeweken, tenzij zich acute bedreigingen van de veiligheid voordoen. De voorwaarden zijn te vinden in paragraaf 2.5 Calamiteiten.

3.2 Verantwoordelijkheden ProRail en opdrachtnemer

3.2.1 Algemeen

ProRail is hoofdverantwoordelijk voor de naleving van deze Gedragscode en is hierop aanspreekbaar door het bevoegd gezag. Dit laat onverlet dat de opdrachtnemer een eigen verantwoordelijkheid heeft. De opdrachtnemer kan dan ook door ProRail (privaatrechtelijk) aansprakelijk gesteld worden voor eventuele schade die ontstaat door het niet correct naleven en/of toepassen van deze Gedragscode.

Bij uitbesteding van werkzaamheden waarbij de Gedragscode toegepast wordt, liggen er in het werkproces verantwoordelijkheden bij zowel ProRail als de opdrachtnemer. De werkwijze van ProRail is dat opdrachten aan de hand van een set specifieke beheereisen aan een marktpartij gegund worden.

Het is vervolgens aan de opdrachtnemer om - op basis van de precieze uitvoeringswijze en aanwezige beschermde soorten - na te gaan welke voorzorgsmaatregelen (zie H4) van toepassing zijn. Indien bij ontheffingsplichtige werkzaamheden niet gewerkt kan worden conform deze Gedragscode dan dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Het bevoegd gezag vereist dat ProRail toetst of opdrachtnemers de Gedragscode correct toepassen. Deze toetsing vindt op meerdere momenten in het werkproces plaats. Dat betekent dat de toetsen in onderstaand stroomschema (EBBO-plan en uitvoering maatregelen) verplicht zijn voor iedere opdracht/ieder contract waarbij van de Gedragscode gebruikt wordt gemaakt.

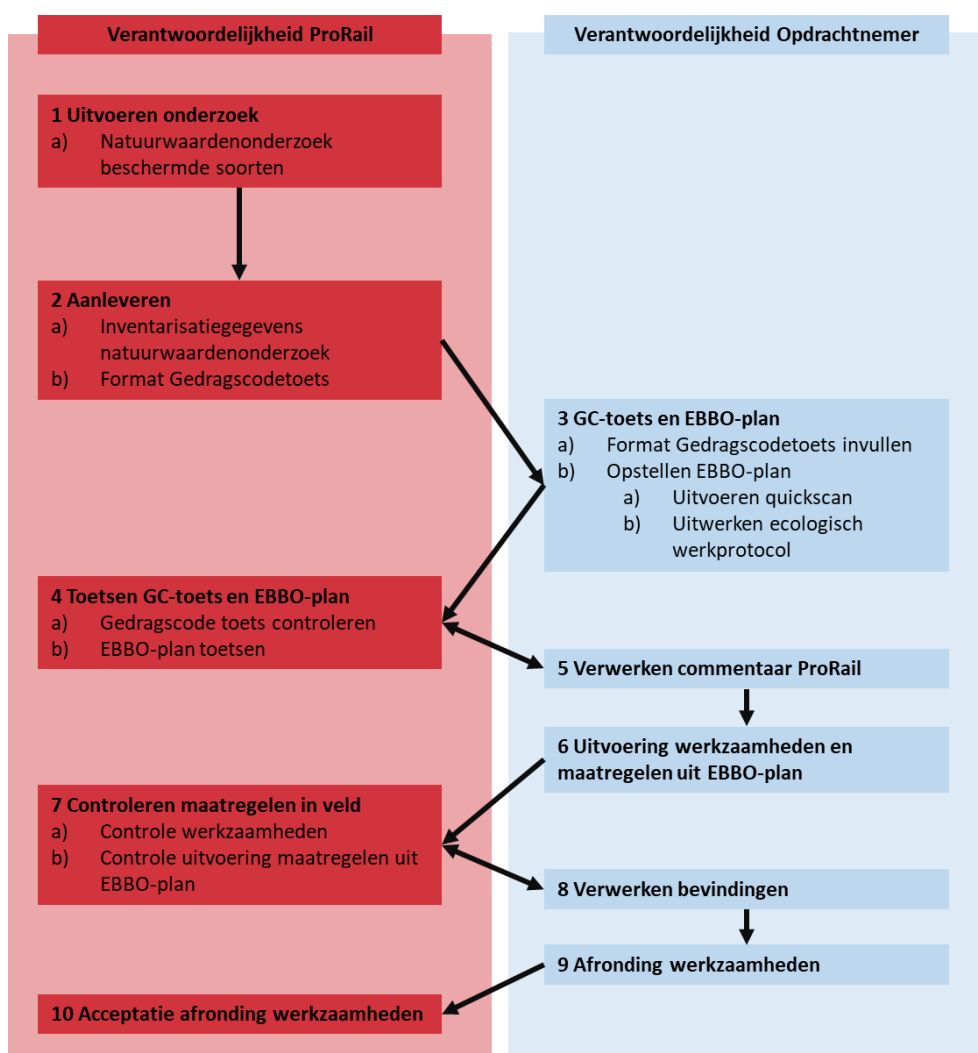
ProRail heeft een stroomschema opgesteld om aan te geven wie welke processtappen doorloopt zowel in de voorbereiding als tijdens de uitvoering en welke rollen, taken en verantwoordelijkheden daarbij horen. Bij bestendig beheer en onderhoud heeft ProRail primair een faciliterende rol bij het beschikbaar stellen en actueel houden van de (natuur)data en de brongegevens. Deze brongegevens kan de opdrachtnemer als input gebruiken bij het uitvoeren van veldonderzoek en het opstellen van een EBBO-plan. Dit wordt verder beschreven in paragraaf 3.2.2 bij punt 1 en punt 2.

In onderstaande paragrafen wordt het stroomschema weergegeven en toegelicht.

Eekhoorn

3.2.2 Bestendig beheer en onderhoud

In onderstaande worden de verschillende stappen in het schema nader toegelicht.

1. Natuurwaardenonderzoek beschermde soorten door ProRail

ProRail voert periodiek een inventarisatie uit van wettelijk beschermde planten- en diersoorten op alle spoortrajecten. De inventarisatie is gebaseerd op door BIJ12⁶ opgezette inventarisatieprotocollen uitgaande van de soorten die in de Wet natuurbescherming zijn beschermd. Uitgangspunt is dat één keer per 5 jaar één à drie inventarisatieronden worden uitgevoerd in regulier beheerde spoorbermen (graslanden, ruigte en struwelen) en spoorbermsloten, dijktafsluitingen en oevers die in beheer zijn bij ProRail. Deze protocollen zijn niet van toepassing op bosvegetaties, grotere wateren, in/op gebouwen en in/op kunstwerken. Ook wordt de gevarenszone langs het spoor (tot 3,25 meter vanaf hart spoor) op veilige afstand geïnventariseerd (eventueel met verrekijker). Deze zone bestaat voornamelijk uit steengruis en/of ballastmateriaal van het spoor. De inventarisaties leveren de volgende informatie op:

1. Waarnemingen van beschermde soorten die opgenomen worden in de NDFF.

⁶ Odé, Baudewijn & R. Bekker (2021). Protocol Soorten- en Habitatgeschiktheidskartering. T.b.v. Natuurwaardenonderzoek Spoorwegterreinen van ProRail. Versie 1.0.

2. Kaarten met potentiële leefgebieden die gebruikt kunnen worden om aan- of afwezigheid van soorten van soorten te kunnen beoordelen.
3. Jaarrapportages met toelichting op de waarnemingen.

Met dit periodieke onderzoek wil ProRail een actueel beeld blijven houden van de natuurwaarden binnen het beheergebied. ProRail stelt deze brongegevens ter beschikking aan de opdrachtnemer. De opdrachtnemer gebruikt deze brongegevens als input voor het opstellen van een EBBO-plan (zie ook bij punt 2).

2. Aanleveren inventarisatiegegevens en format Gedragscodetoets door ProRail aan opdrachtnemer

Bij het ingaan van onderhoudscontracten/voorafgaand aan de start van beheer- en onderhoudswerkzaamheden stelt ProRail inventarisatiegegevens uit beschikbare bronnen ter beschikking als Nationale Database Flora en Fauna (NDFF), kaarten met potentiële leefgebieden, jaarrapportages en aanvullende soortgegevens die zijn verzameld tijdens eerder uitgevoerde onderzoeken door ProRail en bij de ecologische begeleiding tijdens uitvoering van (onderhouds)werkzaamheden. Deze informatie wordt ter beschikking gesteld aan de (ecologisch deskundige van de) opdrachtnemer. ProRail levert daarnaast inloggegevens voor de NDFF, zodat de opdrachtgever zelf toegang krijgt tot de gegevens van de NDFF. Indien tijdens een vijfjaarlijkse inventarisatie nieuwe kaarten met potentiële leefgebieden van beschermde soorten of aanvullende rapportages beschikbaar komen, dan wordt deze info na geleverd aan de opdrachtnemer.

Naast bovenstaande resultaten levert ProRail ook het format Gedragscodetoets aan die de opdrachtnemer dient in te vullen (zie punt 3).

3. Invullen format Gedragscodetoets en opstellen EBBO-plan (quickscan en uitwerking voorzorgsmaatregelen) door opdrachtnemer

Opdrachtnemer vult het format Gedragscodetoets in. Met het invullen van dit formulier kan de opdrachtnemer aantonen dat de werkzaamheden zijn te kwalificeren als 'Bestendig beheer en onderhoud' en onder de Gedragscode van ProRail vallen. Mochten de werkzaamheden niet vallen onder "Bestendig beheer en onderhoud" dan geldt de vrijstelling in deze Gedragscode niet. In dat geval geldt voor de opdrachtnemer het volgen van de reguliere procedure (ecologische onderzoek en eventueel ontheffingsaanvraag) om te voldoen aan de Wet natuurbescherming.

Tijdig voor de start van de werkzaamheden wordt een Ecologisch Bestendig Beheer- en Onderhoudsplan (EBBO-plan) opgesteld door de ecologisch deskundige van de opdrachtnemer. De vereiste producteisen die gesteld worden aan het EBBO-plan zijn weergegeven in kader 3.1.

Kader 3.1 EBBO-plan

De basis van het EBBO-plan wordt gevormd door een Quickscan natuurtoets die wordt aangevuld met een Ecologisch werkprotocol met voorzorgsmaatregelen die voor de aanwezige en te verwachten beschermde soorten nodig zijn. De te nemen voorzorgsmaatregelen worden door de (ingeschakelde) ecologische deskundige van de opdrachtnemer geselecteerd uit hoofdstuk 4. In het EBBO-plan zijn in ieder geval de volgende zaken opgenomen:

- a) Beschrijving van geplande activiteiten met bijbehorende planning (wat gaat er buiten wanneer hoe gebeuren?).
- b) De onderbouwing waarom de Gedragscode van toepassing is op basis van de voorgenomen activiteiten (gebaseerd om het ingevulde Format Gedragscode toets).
- c) Alleen voor beheer en onderhoud waarbij overtreding van verbodsartikelen van de Wet natuurbescherming plaatsvindt (categorie IV-maatregelen): onderbouwing alternatieven en in de wet genoemd belang (zie paragraaf 1.4).

- d) Beschrijving onderzoeksmethode en/ of de herkomst en actualiteit van de gebruikte gegevens over de aanwezige beschermde soorten. Met in ieder geval vermelding van datum, weersomstandigheden, naam uitvoerend ecologisch deskundige en werkwijze veldonderzoek.
- e) Beschrijving van resultaten van het literatuuronderzoek/ veldonderzoek (indien benodigd: ook aanvullend onderzoek) door ecologisch deskundige en de verwachte functie van het gebied voor (potentieel) aanwezige beschermde soorten en locaties met (verwachte) verblijf-, nest- en groeiplaatsen.
- f) Effectbeoordeling van geplande activiteiten, waar nodig voorzien van omgevingscheck (zie Begrippenlijst) waarin wordt onderbouwd dat in de omgeving voldoende alternatieve leefgebieden of verblijf- en nestplaatsen aanwezig blijven.
- g) Uitwerken Ecologisch Werkprotocol met te nemen voorzorgsmaatregelen die van toepassing zijn (inclusief van toepassing zijnde verstoringsafstanden). Duidelijk wordt aangegeven bij welke werkzaamheden begeleiding van een ecologische deskundige nodig is.
- h) Locaties met nesten, holen, groeiplaatsen en dergelijke die door de ecologisch deskundige gemarkeerd moeten worden of door de opdrachtnemer ontzien moeten worden (voorzien van kaartmateriaal).
- i) Beschrijving draaiboek bij optreden onvoorziene situaties (bijvoorbeeld aantreffen van een soort die niet verwacht werd).
- j) Een logboek waarin wordt bijgehouden welke voorzorgsmaatregelen worden genomen in ruimte en tijd.
- k) Contactgegevens van betrokken personen (ecologisch deskundige, directievoerder/ toezichhouder en aannemer/ uitvoerder).
- l) Een akkoordverklaring die ProRail én de initiatiefnemer (en uitvoerder) dienen te ondertekenen.

Het EBBO-plan moet aanwezig zijn op de werklocatie en bekend zijn onder de werknemers die betrokken zijn bij de werkzaamheden. Werkzaamheden moeten volgens dit plan uitgevoerd worden.

De basis van het EBBO-plan wordt gevormd door een Quickscan natuurtoets die wordt aangevuld met een Ecologisch werkprotocol met voorzorgsmaatregelen die voor de aanwezige en te verwachten beschermde soorten nodig zijn. De input voor het EBBO-plan bestaat uit de beschikbaar gestelde inventarisatiegegevens van ProRail (zie punt 2), eventueel eigen brongegevens, informatie over de uit te voeren werkzaamheden en een door de opdrachtnemer zelf uit te voeren veldonderzoek (zie Begrippenlijst). Het veldonderzoek is met name nodig om meer informatie te verzamelen over de ligging van geschikte leefgebieden van beschermde soorten en om een inschatting te maken van de potentiële aanwezigheid van beschermde soorten en/of de functie te bepalen van bepaalde locaties voor beschermde soorten (bijvoorbeeld bomen, houtopstanden, gebouwen en kunstwerken) die bij beheer- en onderhoudswerkzaamheden mogelijk worden geschaad. Hierbij geldt het voorzorgsbeginsel: bij twijfel over de aanwezigheid van een soort wordt òf de soort als 'aanwezig' beschouwd òf wordt nader onderzoek uitgevoerd om de aanwezigheid uit te sluiten. Voor het uitvoeren van nader onderzoek maakt de deskundige gebruik van erkende methoden zoals uitgewerkt in de beschikbare kennisdocumenten van verschillende soorten (BIJ12) en soortinventarisatieprotocollen (Netwerk Groene Bureaus). Vervolgens wordt een effectbeoordeling gemaakt.

De aanwezige en te verwachten beschermde soorten en de werkperiode bepalen vervolgens welke voorzorgsmaatregelen uit hoofdstuk 4 van de Gedragscode van toepassing zijn. Uitgangspunt is dat overtreding van verbodsartikelen voorkomen wordt door toepassing van de zogenaamde categorie I t/m III-maatregelen. Alleen wanneer het voorkomen van overtreding van verbodsartikelen niet mogelijk is - en onderbouwd kan worden dat sprake is van wettelijke belangen en het ontbreken van alternatieven – dan kunnen categorie IV-maatregelen worden toegepast met de vrijstelling die de Gedragscode biedt. De te nemen voorzorgsmaatregelen worden uitgewerkt in een Ecologisch Werkprotocol.

Het EBBO-plan wordt elk jaar (rond het einde van het kalenderjaar) geactualiseerd aan de hand van gegevens uit de NDFF, geactualiseerde kaarten met potentiële leefgebieden van beschermde

soorten en aanvullende soortinformatie die tijdens de uitvoering van de werkzaamheden wordt verzameld (bijvoorbeeld tijdens ecologische begeleiding). Het (geactualiseerde) EBBO-plan wordt ter toetsing voorgelegd aan ProRail.

4. Toetsing EBBO-plan door ProRail

ProRail toetst het ingevulde Format Gedragscode toets en het EBBO-plan van de opdrachtnemer. Hierbij dienen de eisen in kader 3.1 als referentie. ProRail controleert o.a. de volledigheid van de lijst met aanwezige/ te verwachten beschermde soorten en een correcte uitwerking van de Gedragscode in het EBBO-plan. Deze toets voert een ecologisch deskundig adviseur van ProRail uit. Als het nodig is, wordt na verwerking van de bevindingen (stap 5) een hertoets uitgevoerd. ProRail moet het EBBO-plan goedkeuren, voordat de werkzaamheden buiten kunnen starten.

5. Verwerken bevindingen door opdrachtnemer

Naar aanleiding van de toetsing in stap 4 past de opdrachtnemer het ingevulde Format Gedragscode toets en het EBBO-plan aan, zodat het voldoet aan de gestelde eisen. Met deze stap – en met mogelijke hertoetsing – moet rekening worden gehouden in de planning.

6. Uitvoering maatregelen en werkzaamheden door opdrachtnemer

Nadat alle bevindingen zijn verwerkt, voert de opdrachtnemer de voorzorgsmaatregelen in het EBBO-plan uit. Het EBBO-plan wordt door de ecologisch deskundige van de opdrachtnemer besproken met het uitvoerende personeel en moet altijd (bijvoorbeeld digitaal) op de werkvloer aanwezig zijn voor controle door ProRail of het bevoegd gezag. Waar nodig zorgt de ecologisch deskundige van de opdrachtnemer voor ecologische begeleiding in het veld zoals door het uitvoeren van controles (en het vrijgeven van terreindelen) en het markeren van kwetsbare terreindelen met beschermde soorten. Alleen voor de uitvoering van de activiteiten 'verplaatsen en verwijderen van ooievaarsnesten' (paragraaf 4.8) alsook 'herprofilering spoortaluds en -bermen na (dreigende) graafschade' in geval van das en bever op risicovolle locaties (paragraaf 4.7), is het noodzakelijk om een startmelding te doen bij het bevoegd gezag (RVO) via het emailadres wnb@rvo.nl.

De aantoonbaarheid van de maatregelen wordt daarbij gewaarborgd door de te nemen maatregelen te verwerken in het logboek en door te verifiëren en te keuren dat de maatregelen zijn uitgevoerd.

7. Toetsing (proces) uitvoering maatregelen door ProRail

ProRail toetst middels steekproefsgewijze controles de uitvoering van de maatregelen in het EBBO-plan met een procestoets/audit en controles op locatie. Doel van deze controles om na te gaan of voorzorgsmaatregelen daadwerkelijk zijn/worden uitgevoerd zoals is vastgelegd in het EBBO-plan. Hierbij wordt het uitvoeringsproces aan de hand van vastgelegde bewijzen doorgeïllustreerd, waarbij o.a. het ingevulde logboek wordt gecontroleerd.

Het EBBO-plan en andere documenten uit het kwaliteitsmanagementsysteem van de opdrachtnemer dienen hierbij als referentie. De toets kan op zichzelf staan of onderdeel zijn van een bredere toets. Een ecologisch deskundig adviseur van ProRail bereidt de toets voor en kan ook betrokken zijn bij de uitvoering van de toets (bijvoorbeeld middels een controle op locatie). Als de toets-resultaten dat vereisen, zal na verwerking van de bevindingen (stap 8) een hertoets worden uitgevoerd.

8. Verwerken bevindingen door opdrachtnemer

Naar aanleiding van de toetsing in stap 7 past de opdrachtnemer zo nodig de maatregelen en het uitvoeringsproces aan, zodat hij alsnog aan de gestelde eisen voldoet.

9. Afronding door opdrachtnemer

De opdrachtnemer rondt de werkzaamheden in een kalenderjaar af. Het EBBO-plan met ingevuld logboek wordt jaarlijks (aan het eind van een kalenderjaar) toegezonden naar ProRail.

10. Acceptatie door ProRail

ProRail accepteert de afronding van werkzaamheden. Alle documentatie (EBBO-plan, toets-resultaten, etc.) zoals hiervoor benoemd moet tot minimaal drie jaar na afloop van een activiteit te worden gearchiveerd door ProRail.

3.3 Evaluatie & monitoring

Drie jaar na goedkeuring van de Gedragscode evalueert ProRail de Gedragscode aan de hand van de gearchiveerde documentatie (o.a. EBBO-plan en toets-resultaten). Hierbij wordt onder andere informatie verzameld over opgetreden calamiteiten/onvoorziene omstandigheden en de wijze waarop is gehandeld in dergelijke situaties. Ook wordt met deze analyse informatie verzameld over de doeltreffendheid en de werkbaarheid van de Gedragscode. Daarnaast worden ervaringen bij gebruikers van de Gedragscode opgevraagd. Resultaten uit de analyse en daaruit voortvloeiende verbeterpunten worden toegezonden naar RVO, zodat de resultaten meegenomen kunnen worden bij het opstellen van een nieuwe Gedragscode/verlenging van de bestaande Gedragscode.

Daarnaast monitort ProRail beschermde soorten in de spoorbermen eens per 5 jaar via een vaste methodiek (zie ook stap 1 in paragraaf 3.2.2).

Kansrijke trajecten voor vestiging van ooievaarsnesten worden wekelijks in de broedperiode gemonitord (zie paragraaf 4.8.1). ProRail stuurt RVO jaarlijks een monitoringsrapportage toe waarin de resultaten van de monitoring van ooievaarsnesten worden beschreven en per locatie het preventief verwijderen van nesten in aanbouw en het snoeien/verwijderen van bebroede nesten wordt geëvalueerd.

4. Voorzorgsmaatregelen beheer

4.1 Indeling beheercategorieën en voorzorgsmaatregelen

4.1.1 Indeling beheercategorieën

Per categorie en per soortgroep zijn in paragraaf 4.2 tot en met 4.8 voorzorgsmaatregelen uitgewerkt om zorgvuldig om te gaan met aanwezige beschermde flora en fauna. Voor beheer en onderhoud zijn zeven categorieën geselecteerd:

1. Kruidige begroeiingen en onbegroeid terreinen, zie paragraaf 4.2;
2. Wateren en oevers, zie paragraaf 4.3;
3. Houtige begroeiingen, zie paragraaf 4.4;
4. Half-verhardingen en terreinmeubilair, zie paragraaf 4.5;
5. Gebouwen en werken, zie paragraaf 4.6;
6. Herprofilering spoortaluds en -bermen na (dreigende) graafschade, zie paragraaf 4.7
7. Weren en verwijderen van (beginnende) ooievaarsnesten, zie paragraaf 4.8.

4.1.2 Indeling voorzorgsmaatregelen

Voor elke beheercategorie zijn voorzorgsmaatregelen geformuleerd om zorgvuldig om te gaan met beschermde flora en fauna. De voorzorgsmaatregelen zijn onderverdeeld in algemene voorzorgsmaatregelen en soort-specifieke voorzorgsmaatregelen en vormen gezamenlijk een maatregelencatalogus. De algemene voorzorgsmaatregelen (paragraaf 4.2.1, 4.3.1 en 4.4.1) zijn altijd nodig. Soort-specifieke voorzorgsmaatregelen zijn alleen nodig wanneer een bepaalde beschermde soort/soortgroep aanwezig is/verwacht wordt. Er zijn vier categorieën voorzorgsmaatregelen te onderscheiden: I, II, III en IV:

- I. Buiten de beschermingszone van de soort werken (en negatieve effecten binnen deze zone voorkomen). Markeer de beschermingszone op basis van de essentiële onderdelen van het leefgebied van de soort, de verstoringgevoeligheid van de soort en de invloed van de uit te voeren werkzaamheden.
- II. Binnen de beschermingszone buiten de kwetsbare periode van de soort werken. Geen aantasting van essentiële onderdelen van het leefgebied en voorkomen van verstoring door het treffen van maatregelen.
- III. Binnen de beschermingszone binnen de kwetsbare periode van de soort werken. Een tijdelijke verstoring van leefgebied. Voorkomen van aantasting essentiële onderdelen van het leefgebied. Alleen een tijdelijke verstoring is toegestaan, mits dit niet leidt tot het verlaten van nest- en verblijfplaatsen van beschermde soorten.
- IV. Binnen de beschermingszone werken met een geringe (tijdelijke) aantasting van essentiële onderdelen van het leefgebied. Het werk faseren waarbij een deel van het essentiële

leefgebied of verblijfplaats tijdelijk niet beschikbaar is. Er worden maatregelen getroffen om negatieve effecten zoveel mogelijk te beperken.

De maatregelen staan in volgorde van (afnemende) prioriteit. Het treffen van voorzorgsmaatregelen I en II (gericht op het voorkomen van de overtreding) hebben daarbij altijd de voorkeur boven voorzorgsmaatregel III (gericht op het beperken van tijdelijke verstoring en voorkomen van de overtreding). Voorzorgsmaatregel III heeft de voorkeur boven voorzorgsmaatregel IV (beperkte overtreding toegestaan). Uitvoering van voorzorgsmaatregel IV is alleen toegestaan, omdat vaststaat dat de voorzorgsmaatregelen in de Gedragscode niet leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort(en). Dit beperkt overtreden kan alleen als er geen alternatieven voor de betreffende activiteit voorhanden zijn én er sprake is van een in de wet genoemd belang (zie toelichting in paragraaf 1.4.2 en 1.4.3). Het wettelijk belang en de alternatievenafweging moet worden onderbouwd en gedocumenteerd in het EBBO-plan (zie kader 3.1).

4.2 Kruidige begroeiingen en onbegroeid terrein

De werkzaamheden in deze categorie omvatten het reguliere onderhoud zoals maaien, in- en doorzaaien, verwijderen blad in ruig gras, ruw gras, bloemrijk gras, heide, gazon, vaste planten, borders, éénjarigen, perkplanten, ruigte en landriet. Klepelen is alleen toegestaan op locaties met oude beheercontracten⁷ zonder kwetsbare leefgebieden van beschermde muizen, reptielen, amfibieën, dagvlinders en planten. Ook de toepassing van begrazing valt binnen deze categorie.

Zie bijlage 3 voor een uitgebreide toelichting op de werkzaamheden en de reden van uitvoering.

4.2.1 Algemene voorzorgsmaatregelen

- Werk rustig in de richting dat dieren de werklocatie kunnen verlaten en voldoende dekking aanwezig is en alternatief leefgebied beschikbaar is.
- Werkzaamheden vinden in eerste instantie overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen. Als werkzaamheden 's nachts worden uitgevoerd, wordt enkel de werkplek verlicht en uitstraling naar de omgeving voorkomen.
- Stel de maaibalk af op minimaal 10 centimeter hoogte om het risico op het onbewust doden van dieren te verminderen⁸.
- Stem de veedichtheid bij de toepassing van begrazing af in overleg met de ecologisch deskundige op de aanwezige kwetsbare populaties reptielen, dagvlinders en planten.
- Raster wateren uit als vertrapping van oevervegetatie of vertroebeling van water dreigt.

⁷ ProRail is van plan om vanaf 2022 het groenbeheer van ProRail uit de bestaande 21 spooronderhoudscontracten te halen en voortaan separaat aan te besteden op basis van duurzame specificaties. Daarmee zet ProRail een flinke stap in de richting van duurzaam bermbeheer. In 2022 zullen de eerste beheercontracten in de 21 contractgebieden van ProRail overgaan op 'Meer natuur in de berm'-contracten. Binnen deze contracten is klepelen niet meer toegestaan. Het plan is dat in 2025 alle contractgebieden over zijn gegaan op 'Meer natuur in de berm'-contracten.

⁸ Deze eis geldt niet voor een smal gedeelte van de spoorberm direct gelegen naast het schouwpad. Het betreft een zone tot 3,25 meter gemeten vanaf hart spoor, met inbegrip van het ballastbed, het schouwpad en een gedeelte van de spoorberm. Voor deze zone geldt dat de vegetatie kort moet worden gemaaid (korter dan 10 centimeter) en kort moet worden gehouden om te voldoen aan de veiligheidsvoorschriften (zichtlijnen en o.a. brandveiligheid). Vanuit de bestaande praktijk wordt deze zone door het reguliere groenonderhoud al kort gehouden. Dat maakt dat in deze zone minder beschermde soorten zijn te verwachten en het juist gaat om beschermde soorten die bestand zijn tegen maaien met een lager afgestelde maaibalk.

4.2.2 **Vogels**

Bij kruidige begroeiingen, rietland en onbegroeid terrein langs het spoor gaat het om nestgelegenheid van groundbroeders en vogels die laag in de vegetatie broeden: zoals kleine zangvogels (o.a. bosrietzanger, grasmus, kleine karekiet, rietgors, geelgors en graspieper), eenden, hoenderachtigen, plevieren, sterns en meeuwen. Daarnaast biedt kruidige begroeiing foerageergebied voor een groot aantal soorten door de aanwezigheid van muizen, zaden en insecten.

Alle soorten

- II. Werkzaamheden (ook het inscharen van vee) worden uitgevoerd buiten de soort-specifieke broedperiode. De belangrijkste broedperiode loopt van half maart tot half juli. Let op: van half februari tot en met september kunnen in ruigten en onbegroeide terreinen broedende vogels aanwezig zijn.
- III. Binnen de soort-specifieke broedperiode zijn werkzaamheden alleen toegestaan wanneer dit vanwege veiligheidsredenen of botanische redenen⁹ is gewenst. Laat dan altijd een broedvogelcontrole uitvoeren door een ecologisch deskundige om bewoonde nesten/verdachte broedplekken op te sporen. Indien er nog broedende vogels voorkomen, wacht dan met uitvoering tot na het broedseizoen of spaar nesten (inclusief een soortafhankelijke beschermingszone, nader te bepalen door de ecologisch deskundige). Deze beschermingszone wordt door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige gemarkeerd in het veld en genoteerd in het logboek van het EBBO-plan. De markering wordt direct na het maaien verwijderd.
- III. Voor begrazing geldt: binnen de soort-specifieke broedperiode is begrazing alleen toegestaan wanneer dit vanwege botanische redenen⁹ gewenst is. Start met het inscharen van vee buiten de belangrijkste broedperiode (inscharen voor 15 maart of na 15 juli). Let op: van half februari tot en met september kunnen in ruigten en onbegroeide terreinen broedende vogels aanwezig zijn. Laat bij het starten van begrazing binnen de broedperiode altijd vooraf een broedvogelcontrole uitvoeren door een ecologisch deskundige.

Vogels in meerjarig droog riet

- II. Maaien van meerjarig riet waarin sprake is van essentieel leefgebied van vogels dient ruimtelijk gefaseerd te worden uitgevoerd. Per jaar wordt maximaal 30% gemaaid, waarbij er meerjarig riet aanwezig blijft dat eens in de 3 à 4 jaar wordt gemaaid.

4.2.3 **Zoogdieren**

Rietland en ruigte vormen het leefgebied van kleine zoogdieren als muizen (noordse woelmuis, waterspitsmuis, veldspitsmuis en grote bosmuis), steen- en boommarter, otter, das en bever. Verblijfplaatsen betreffen onder meer muizenholen en burchten van dassen en bevers.

Bever, das en otter

- I. Houd bij werkzaamheden een afstand van minimaal 20 meter (beschermingszone) tot dassen- en beverburchten en voortplantingsplekken van otter en voer hier geen werkzaamheden uit. De ecologisch deskundige markeert de toegestane afstand van minimaal 20 meter in het veld.

⁹ Om vegetatie te versralen en een bloemrijke vegetatie te ontwikkelen is het vaak noodzakelijk om twee keer per jaar maaien en afvoeren toe te passen, waarvan één keer in mei-juli.

- II. Buiten de voortplantingsperiode mag ook binnen de beschermingszone gewerkt worden. De voortplantingsperiode van de otter loopt van april tot en met augustus, die van de bever van mei tot en met augustus en van de das van december tot en met juni. Voorkom verlies van de verblijfplaatsen door binnen de beschermingszone met handgereedschap te werken, voldoende dekking te garanderen rond de verblijfplaats door aanwezig groen te behouden, bestaande wissels in tact te houden, bij daglicht te werken en werkzaamheden bij verblijfplaatsen van otter en bever niet bij ijsgang uit te voeren.
- II. Maaien van meerjarig riet waarin sprake is van mogelijke verblijfplaatsen van otter dient ruimtelijk gefaseerd te worden uitgevoerd. Per jaar wordt maximaal 30% gemaaid, waarbij er meerjarig riet aanwezig blijft dat eens in de 3 à 4 jaar wordt gemaaid.
- III. Binnen de beschermingszone tot dassen- en beverburchten en voortplantingsplekken van otter zijn een kortdurende passage of werkzaamheden aan de andere zijde van het water, spoor of greppel wel toegestaan in de voortplantingsperiode.

Voor begrazing geldt: bij inzet in gebieden met een bewoonde dassenburcht of beverburcht worden passende maatregelen genomen, bijvoorbeeld door het uitrasteren van een burcht, het verlagen van de begrazingsintensiteit of de keuze voor een andere veesoort. Garandeer de toegang tot burchten/ wissels door eventueel lokaal gebruik te maken van voor dassen en bevers passeerbare rasters, zodat burchten en wissels toegankelijk blijven.

Boommarter en steenmarter

- II. Voer werkzaamheden op locaties met kraamverblijfplaatsen uit buiten de kwetsbare voortplantingsperiode. De voortplantingsperiode van boommarter en steenmarter is van half maart tot en met augustus.

Noordse woelmuis, waterspitsmuis, veldspitsmuis en grote bosmuis

- I. Voer geen werkzaamheden uit in leefgebied van deze soorten. De leefgebieden worden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.
- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd in de minst kwetsbare periode, na de voortplanting en voor de winterrust, in de maanden september en oktober. Wanneer in de winter het voorkomen van noordse woelmuis en waterspitsmuis kan worden uitgesloten, omdat het gebied te nat is, mogen werkzaamheden ook in de winterperiode worden uitgevoerd. Kruidige begroeiingen en rietlanden in leefgebied van noordse woelmuis, waterspitsmuis, veldspitsmuis en grote bosmuis worden maximaal eenmaal per jaar gefaseerd gemaaid, waarbij minimaal 50% van het leefgebied in stroken of vlakken behouden blijft, bijvoorbeeld in de vorm van stroken van minimaal 5 meter breed. Er wordt niet gewerkt met een klepelmaaier en de maaibalk is afgesteld op minimaal 10 centimeter hoogte.

4.2.4 Amfibieën en reptielen

Voor amfibieën zijn met name kruidige begroeiingen en losse elementen als stobben en stronken rondom voortplantingswater van belang. Het biedt beschutting tijdens het zonnen of foerageren. Afhankelijk van de soort, het landschap en beschikbaar habitat kan kruidige begroeiing ook op grotere afstand van het voortplantingswater amfibieën een schuilplaats bieden.

Voor reptielen gaat het om kruidige begroeiingen in de vorm van heide, schraalgraslanden, pitrus en pijpenstro-vegetatie in combinatie met open zonnige terreinen. De kruidige vegetatie biedt een

veilig onderkomen tijdens het zonnen op open plekken, is van belang voor de voedselvoorziening en is ook onderdeel van de voortplantings- en overwinteringsplaatsen.

Alle soorten

- I. In kruidige begroeiingen vinden geen werkzaamheden plaats in essentieel leefgebied van amfibieën en reptielen als broeihopen en locaties waar overwintering plaatsvindt (plekken met pollen, hopen, hopen, stronken en takkenrillen). Deze delen van het leefgebied worden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige. Bij toepassing van begrazing worden broeihopen van ringslang uitgerasterd en niet beschadigd.
- II. Voor begrazing geldt: stem de veedichtheid in overleg met een ecologisch deskundige af op de aanwezige reptielenpopulaties. Raster kwetsbare leefgebieden uit.
- II. Werkzaamheden vinden plaats buiten de actieve periode van de soort. Globaal is de actieve periode maart tot en met september (soortafhankelijk). De exacte periode wordt bepaald door een ecologisch deskundige.

In essentieel leefgebied wordt gefaseerd gewerkt: maximaal 75% per jaar bewerken, in geval van heidestruiken is dit maximaal 10% per jaar. Locaties waar overwintering plaats vindt (plekken met pollen, hopen, hopen, stronken en takkenrillen) blijven behouden. Het beheer dient gericht te zijn op behoud van schuilmogelijkheden en dekking, afgewisseld met open plekken om te zonnen. Er wordt niet gewerkt met een klepelmaaier.

- III. Faseer werkzaamheden in de actieve periode (zie bij II.) - bijvoorbeeld verschrallingsbeheer om de biodiversiteit te bevorderen - in essentieel leefgebied van amfibieën en reptielen. Locaties waar overwintering plaats vindt (plekken met pollen, hopen, hopen, stronken en takkenrillen) blijven behouden. Bewerk maximaal 50% per jaar voor grasland en 10% per jaar voor heidestruiken. Het beheer dient gericht te zijn op behoud van schuilmogelijkheden en dekking, afgewisseld met open plekken om te zonnen. Er wordt niet gewerkt met een klepelmaaier. Matig daarnaast de rijsnelheid en stel de maaibalk op minimaal 10 centimeter hoogte af.

4.2.5 *Dagvlinders*

Het gaat hierbij o.a. om de kormavvlinder, veldparelmoervlinder en teunisbloempijlstaart waarbij waardplanten en voedselplanten aanwezig zijn in kruidige vegetatie. Voor de iepenpage, bruine eikenpage en kleine ijsvogelvlinder gaat het enkel om voedselplanten. De waardplanten vallen onder de categorie houtige begroeiing. Waard- en voedselplanten van Sleedoornpage kunnen zowel in ruige vegetatie met jonge opslag van sleedoorn als in volgroeide struwelen voorkomen.

Alle soorten

- II. Maaien vindt plaats na de vliegperiode van de betreffende beschermde dagvlinder(s). Er wordt niet gewerkt met een klepelmaaier.

Duidelijk vast te stellen voortplantingslocaties van beschermde vlindersoorten op waardplanten worden door de ecologisch deskundige opgespoord, gemarkeerd en gespaard tijdens de maaiwerkzaamheden.

Voor begrazing geldt: houd rekening met het voorkomen van beschermde dagvlinders door - indien noodzakelijk - terreindelen met waardplanten van dagvlinders uit te rasteren. Ook het verlagen van de begrazingsdruk of een andere veesoort zijn opties om schade te voorkomen.

- II. Faseer het maaien op meer verspreid aanwezige voortplantingslocaties van beschermde vlindersoorten die gebaat zijn bij de toepassing van maai-beheer en laat minimaal 40% staan. Maai de waardplanten in de periode dat de soort hier het minst gebruik van maakt (minst kwetsbare periode, vaak de periode dat de soort als pop aanwezig is). De minst kwetsbare periode is soortafhankelijk en nader te bepalen door de ecologisch deskundige.

Veldparelmoervlinder

4.2.6 Planten

Beschermde plantensoorten zijn vaak gebaat bij een voortzetting van het gevoerde beheer. Niet werken binnen de beschermingszone (maatregel I) is daarom voor beschermde plantensoorten niet altijd de meest gunstige optie. In het geval van aanwezigheid van beschermde plantensoorten is het van belang dat het gevoerde beheer zorgt voor een voortzetting van de bestaande situatie.

Alle soorten

- I. Groeiplaatsen van beschermde plantensoorten worden ontzien bij rijbewegingen en bij tijdelijke opslag van materieel, maaisel en dergelijke. Er wordt niet gewerkt met een klepelmaaier.
- II. Bij werkzaamheden wordt in overleg met een ecologisch deskundige bepaald hoe het gevoerde beheer moet worden afgestemd op (abiotische factoren van) beschermde plantensoorten. Maai of hooi op locaties met beschermde plantensoorten na de soort-specifieke zaadzetting of marker/spaar groeiplaatsen als gemaaid wordt in de kwetsbare perioden.

Voor begrazing geldt: houd rekening met het voorkomen van beschermde plantensoorten door - indien noodzakelijk - terreindelen met groeiplaatsen van planten uit te rasteren. Ook het verlagen van de begrazingsdruk of een andere veesoort zijn opties om schade te voorkomen.

4.3 Wateren en oevers

De werkzaamheden in deze categorie omvatten schonen, baggeren, maaien waterplanten, verwijderen ongewenste planten en verwijderen afval in duikers en wateren als weteringen, kanalen, vaarten, (spoor)sloten, wijken, vijvers en poelen. Ook plasdraszones, natte rietlanden en moerasvegetaties grenzend aan het water worden tot deze categorie gerekend.

Tevens behoort bij deze categorie herstel en reparatie van damwanden, houten beschoeiing, palenrijen en andere vormen van harde oevers, herstel van duikers en het onderhouden van (nuts)voorzieningen in of onder water. Omdat deze werkzaamheden in veel gevallen een onlosmakelijke relatie hebben met de oever en bij niet scherp begrensde overgangen van open water naar vaste oever, dient hier rekening mee gehouden te worden.

Zie bijlage 3 voor een uitgebreide toelichting op de werkzaamheden en de reden van uitvoering.

4.3.1 Algemene voorzorgsmaatregelen

- Bij de locatiekeuze van het afzetten van schoonsel of bagger op het land, wordt rekening gehouden met leefgebied en groeiplaatsen van beschermde soorten.
- Schoonsel en bagger dat op de kant wordt gedeponeed, blijft minimaal 48 uur liggen zodat amfibieën nog kunnen vluchten.
- Er wordt stapvoets gereden en één kant op gewerkt zodat dieren kunnen vluchten.
- Indien mogelijk, werken van een afgesloten eind naar open eind.
- Werkzaamheden vinden in eerste instantie overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen. Als werkzaamheden 's nachts worden uitgevoerd, wordt enkel de werklocatie verlicht en uitstraling naar de omgeving voorkomen.
- Bagger- en schoningswerkzaamheden kunnen het beste worden uitgevoerd in de maanden september en oktober.
- Zet - indien beschikbaar - natuurvriendelijk materieel en/of sparende technieken in die zo min mogelijk verstoring veroorzaken (geluidsoverlast, betreding en omwoelen van de oevers). Voorbeelden zijn het op rustig tempo baggeren/schonen, ontzien van de sliblaag, uitspreiden van de bagger op de kant en het sparen van watervegetatie op de aanliggende oever om vluchtmogelijkheden voor vissen en ander waterleven te bieden.
- Stel de maaibalk af op minimaal 10 centimeter hoogte om de risico op het onbewust doden van dieren te verminderen.

4.3.2 Vogels

Het gaat hierbij met name om de soortgroepen watervogels en rietvogels die in sterke mate gebonden zijn aan water. Nesten kunnen langs en in de oever en op het water aanwezig zijn als drijvende of verankerde constructies. Water vormt een foerageergebied voor soorten die planten, vis en schelpdieren eten.

Alle soorten

- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de soort-specifieke broedperiode. De belangrijkste broedperiode loopt van half maart tot half juli. Let op: vanaf half februari tot en met september kunnen in oeverzones van wateren broedende vogels aanwezig zijn.

- III. Binnen de soort-specifieke broedperiode zijn werkzaamheden alleen toegestaan wanneer dit vanwege veiligheidsredenen of botanische redenen¹⁰ gewenst is. Laat dan altijd een broedvogelcontrole uitvoeren door een ecologisch deskundige om bewoonde nesten/verdachte broedplekken op te sporen. Indien er nog broedende vogels voorkomen, wacht dan met uitvoering tot na het broedseizoen of spaar nesten (inclusief een soortafhankelijke beschermingszone, nader te bepalen door de ecologisch deskundige). Deze beschermingszone wordt door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige gemarkeerd in het veld en genoteerd in het logboek van het EBBO-plan. De markering wordt direct na het maaien verwijderd. Zorg daarnaast voor voldoende dekking en foerageermogelijkheid rond de gemarkeerde locatie.

Vogels in vochtig en nat meerjarig riet

- II. Maaien van meerjarig riet waarin sprake is van essentieel leefgebied van vogels dient ruimtelijk gefaseerd te worden uitgevoerd. Per jaar wordt maximaal 30% gemaaid, waarbij er meerjarig riet aanwezig blijft dat eens in de 3 à 4 jaar wordt gemaaid. Dit percentage geldt zowel voor land- als waterriet.

4.3.3 Zoogdieren

Kruidige oeverbegroeiingen vormen het leefgebied van kleine zoogdieren als waterspitsmuis en noordse woelmuis, marterachtigen zoals steen- en boommarter, otter en das maar ook van de bever. Verblijven betreffen bijvoorbeeld muizenholen en burchten van dassen en bevers. Voor met name waterspitsmuis en otter en bever is ook het water zelf belangrijk onderdeel van het leefgebied.

Alle soorten

- I. Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd in essentieel leefgebied door het hanteren van een beschermingszone. De beschermingszone wordt door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige gemarkeerd.
- II. Voer werkzaamheden uit buiten de soort-specifieke, kwetsbare periode.

Waterspitsmuis en noordse woelmuis

- I. Werkzaamheden worden niet uitgevoerd in leefgebieden van waterspitsmuis en/of noordse woelmuis. De leefgebieden worden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige. Het baggeren of schonen vindt bij voorkeur plaats vanaf een kant met ongeschikt habitat voor de waterspitsmuis en/of noordse woelmuis.
- II. Werkzaamheden in leefgebied worden uitgevoerd in de maanden september en oktober met uitooploop tot in november als vorstperiodes uitblijven. Deze periode valt buiten de kwetsbare voortplantings- en winterrustperiode van noordse woelmuis en waterspitsmuis. De ecologisch deskundige bepaalt of uitvoering van werkzaamheden in november mogelijk is.

Wanneer in de winter het voorkomen van waterspitsmuis en noordse woelmuis kan worden uitgesloten, omdat het perceel te nat is, mogen werkzaamheden ook in de winterperiode worden uitgevoerd.

¹⁰ Om vegetatie te versralen en een bloemrijke vegetatie te ontwikkelen is het vaak noodzakelijk om twee keer per jaar maaien en afvoeren toe te passen, waarvan één keer in mei-juli.

In het leefgebied van de waterspitsmuis en/of noordse woelmuis worden werkzaamheden gefaseerd. Leefgebied in natte graslanden, rietlanden of oevers wordt maximaal eenmaal per jaar gemaaid, waarbij minimaal 50% van het leefgebied in stroken of vlakken behouden blijft, bijvoorbeeld in de vorm van stroken van minimaal 5 meter breed. Spaar langs oevers van sloten aaneengesloten trajecten van 250 meter met leefgebied van waterspitsmuis en/of noordse woelmuis. Stel de maaibalk af op minimaal 10 centimeter hoogte.

Bever, das en otter

- I. Houd bij werkzaamheden een afstand van minimaal 20 meter (beschermingszone) tot dassen- en beverburchten en voortplantingsplekken van otter en voer hier geen werkzaamheden uit. De ecologisch deskundige markeert de toegestane afstand van minimaal 20 meter in het veld.
- II. Buiten de voortplantingsperiode mag ook binnen de beschermingszone gewerkt worden. De voortplantingsperiode van de otter loopt van april tot en met augustus, die van de bever van mei tot en met augustus en van de das van december tot en met juni. Voorkom verlies van de verblijfplaatsen door binnen de beschermingszone met handgereedschap te werken, voldoende dekking te garanderen rond de verblijfplaats door aanwezig groen te behouden, bestaande wissels in tact te houden, bij daglicht te werken en werkzaamheden bij verblijfplaatsen van otter en bever niet bij ijsgang uit te voeren.
- III. Binnen de beschermingszone tot dassen- en beverburchten en voortplantingsplekken van otter zijn een kortdurende passage of werkzaamheden aan de andere zijde van het water, spoor of greppel wel toegestaan in de voortplantingsperiode.
- III. Spaar in leefgebied van otter 20% van de oevervegetaties. (Maaibeheer dient gericht te zijn op behoud van de leefomgeving door gefaseerd te werken in tijd en ruimte met behoud van essentiële foerageerlocaties.

4.3.4 Amfibieën

Voor alle amfibieënsoorten is water van belang voor de voortplanting. Eitjes worden afgezet in tal van waterlichamen, poelen, ondiepe plassen, afgesloten rivierarmen, sloten etc., elke soort heeft zo zijn voorkeur. De meeste soorten hebben met name een binding met het water gedurende de voortplantingsperiode. Diverse soorten overwinteren echter ook in diepere delen van waterlichamen.

Rondom voortplantingswater van amfibieën maken oevers essentieel onderdeel uit van het leefgebied. Soorten vinden hier beschutting in vegetatie en vinden hier voedsel.

Alle soorten

- II. Werkzaamheden (o.a. maaien, schonen en baggeren) worden uitgevoerd in de maanden september en oktober met uitloop tot in november als vorstperiodes uitblijven. Deze periode valt buiten de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode van amfibieën. De ecologisch deskundige bepaalt of uitvoering van werkzaamheden in november mogelijk is.
- II. Bij aanwezigheid van soorten die hoofdzakelijk op het land overwinteren (o.a. kamsalamander, Alpenwatersalamander, poelkikker, heikikker en rugstreeppad) geldt globaal de periode september tot en met februari als geschikte uitvoeringsperiode. De exacte periode wordt bepaald door de ecologisch deskundige.

- II. Laat bij baggeren en schonen minimaal 25% van de onderwatervegetatie en de bodem ongemoeid. Bij schonen wordt de waterbodem in zijn geheel ongemoeid gelaten. Leg bagger en schoonsel op de oever, zodat amfibieën kunnen terugkeren naar het water.
- II. Maaiwerkzaamheden langs oevers in essentieel leefgebied van amfibieën vinden gefaseerd plaats (maximaal 1 keer per jaar), waarbij minimaal 25% van de vegetatie jaarlijks gehandhaafd blijft (bijvoorbeeld door in stroken te maaien). De voorkeursperiode om te maaien is van oktober tot en met februari. De exacte periode dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige. Stel de maai balk af op minimaal 10 centimeter hoogte.

Poelkikker

4.3.5 Reptielen

Voor ringslang zijn oeverzones van wateren langs het spoor relevant als foerageergebied, rust-, zon- en voortplantingslocatie (laatste functie als in de oeverzone broeihopen aanwezig zijn). Overige reptielen zijn niet afhankelijk van de oevers en wateren en komen vooral hoger op de oever voor, evenals de overwinteringslocaties van ringslang.

Alle soorten

- I. In oevers van watergangen vinden geen werkzaamheden plaats in essentieel leefgebied van reptielen als broeihopen en locaties waar overwintering plaatsvindt (plekken met pollen, hopen, stonken en takkenrillen). Deze delen van leefgebieden worden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.

Baggerslib en schoonsel dient niet op geschikte voortplantingsplaatsen van ringslang in de oever of op geschikte voortplantings- en overwinteringslocaties van alle reptielen hoger op de oever te worden gedeponeerd.

- II. Voer bagger- en maaiwerkzaamheden gefaseerd uit in de winterrustperiode van reptielen, dit is van oktober tot en met maart. Spaar broeihopen en in leefgebieden jaarlijks 25% van de vegetatie, bijvoorbeeld in stroken. Baggerslib en schoonsel dient niet op geschikte voortplantings- en

overwinteringslocaties van reptielen hoger op de oever te worden gedeponeerde. Eventueel kan schoonsel wel op bestaande broeihopen van ringslang aangebracht worden op de broeihopen in stand te houden. Stel de maaibalk af op minimaal 10 centimeter hoogte.

- III. Faseer maaiwerkzaamheden als het vanwege veiligheidsredenen of botanische redenen¹¹ niet mogelijk of gewenst is om buiten de actieve periode (april tot en met september) te werken. Spaar broeihopen en in leefgebieden jaarlijks 25% van de vegetatie, bijvoorbeeld in stroken. Schoonsel dient niet op geschikte voortplantings- en overwinteringslocaties van reptielen hoger op de oever te worden gedeponeerde. Stel de maaibalk af op minimaal 10 centimeter hoogte en matig de rij-snelheid (stapvoets rijden).

4.3.6 Libellen

Open water is voor libellen cruciaal voor de voortplanting: als ei-afzetplek en als opgroeigebied voor de larven. Het uitkruipen van de imago's vindt plaats in boven het water uitstekende oevervegetatie. De sliblaag is van belang voor (overwintering van) de larven. Daarnaast zijn met name waterjuffers ook tijdens hun imago stadium sterk gebonden aan het leefgebied in en rondom open water.

Kruidige begroeiing langs de oever biedt beschutting alsmede insecten om op te jagen. Ook gebruiken sommige soorten planten langs de oever om als imago uit te kruipen.

Voorbeelden van mogelijk relevante soorten zijn: gevlekte glanslibel, Kempense heidelibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker en noordse winterjuffer.

Alle soorten

- II. Werkzaamheden worden bij voorkeur uitgevoerd in de periode september tot en met april, buiten de vliegtijd van libellen.

Faseer werkzaamheden en laat in leefgebied van beschermde libellen minimaal 50% van de onderwatervegetatie en de waterbodem ongemoeid. Leg bagger en schoonsel op de oever, zodat libellenlarven terug kunnen kruipen naar het water.

Behoud structurelementen en een verscheidenheid aan verlandingsstadia zoals waterplanten, riet en ruigte en een flauw oevertalud tijdens maaiwerkzaamheden. Spaar in het leefgebied van beschermde libellensoorten ten minste 25% van de best ontwikkelde oeverdelen. De ecologisch deskundige selecteert en markeert deze oeverdelen.

Groene glazenmaker

- II. In het leefgebied van de groene glazenmaker wordt jaarlijks maximaal 50% van de aanwezige krabbenscheervegetatie verwijderd. Van belang is dat de aanwezige krabbenscheervegetatie duurzaam in stand blijft.

¹¹ Om vegetatie te versralen en een bloemrijke vegetatie te ontwikkelen is het vaak noodzakelijk om twee keer per jaar maaien en afvoeren toe te passen, waarvan één keer in mei-juli.

4.3.7 **Kevers**

Het gaat hierbij om gestreepte waterroofkever. Gestreepte waterroofkever kan voorkomen in onbeschaduwde, stilstaande of licht stromende wateren met een goed ontwikkelde onderwater vegetatie zonder kroos. Volwassen dieren zijn jaarrond in het water aanwezig. Boven het water uitstekende oevervegetatie is van belang voor de ei-afzet. Een goed ontwikkelde oeverzone boven de waterlijn is van belang voor verpopping. Volwassen dieren overwinteren onder water in de oeverzone.

Gestreepte waterroofkever

- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd in de maanden september en oktober met uitloop tot in november als vorstperiodes uitblijven. Deze periode valt buiten de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode van gestreepte waterroofkever. De ecologisch deskundige bepaalt of uitvoering van werkzaamheden in november mogelijk is.
- II. Laat minimaal 50% van de onderwatervegetatie en de bodem ongemoeid. Leg bagger en schoonsel op de oever, waardoor kevers kunnen terugkeren naar het water.
- II. Spaar in het leefgebied van gestreepte waterroofkever ten minste 25% van de best ontwikkelde oeverdelen. De ecologisch deskundige selecteert en markeert deze oeverdelen.

4.3.8 **Vissen**

Onder de Wet natuurbescherming is een aantal soorten beschermd die met name gerelateerd zijn aan snelstromend water of beken: beekdonderpad, beekprik, elrits en gestippelde alver. Ondiepe warme delen zijn veelal van belang voor de voortplanting. Stenen en grind op de bodem worden benut voor de voortplanting. Aanwezigheid van slib en detritusbanken is van belang voor het opgroeien van de larven van beekprik.

De grote modderkruiper komt voor in (deels) verlande sloten met een goed ontwikkelde vegetatie.

Alle soorten

- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd in de maanden september en oktober met uitloop tot in november als vorstperiodes uitblijven. Deze periode valt buiten de kwetsbare voortplantings- en winterrustperiode van vissen. De ecologisch deskundige bepaalt of uitvoering van werkzaamheden in november mogelijk is.
- II. Werk één kant op, zo mogelijk in de richting van open water. Faseer werkzaamheden in leefgebied van beschermde vissen en spaar ten minste 25% van de best ontwikkelde oeverdelen. De ecologisch deskundige selecteert en markeert deze oeverdelen.
- II. Bij baggeren wordt bij voorkeur gewerkt met een baggerzuiger. Het baggeren en schonen geschiedt op zo'n manier dat water en de daarin voorkomende vissen kunnen terugstromen naar het oppervlaktewater (laten afvloeien van water terug in het water).
- II. Als de watertemperatuur te hoog (>25 °C) of te laag (vorst of ijsgang) is, zijn werkzaamheden niet toegestaan.

Beekprik

- III. Op plaatsen waar de beekprik voorkomt, wordt een ecologisch deskundige ingeschakeld. Werkzaamheden faseren en individuen worden door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige

zoveel mogelijk gevangen voordat de baggerwerkzaamheden plaatsvinden. Maximaal 50% van de slib en dood organisch materiaal waar larven in zijn aangetroffen mag worden verwijderd nadat larven zijn gevangen.

4.3.9 Weekdieren

Het gaat hierbij om de platte schijfhoren. De platte schijfhoren leeft vooral in vrijwel stilstaande of zwak stromende wateren met een rijke onderwatervegetatie in het veenweidegebied. Draadwier lijkt van belang voor de ei-afzetting. Grotere volwassen dieren worden ook vaak op andere waterplanten gevonden, zoals op krabbenscheer, grof hoornblad, kikkerbeet, brede en smalle waterpest en op wortels van oeverplanten als de gele lis. In de winter zakken de schelpdieren samen met de waterplanten naar de bodem.

Platte schijfhoren

- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd in de maanden september en oktober met uitloop tot in november als vorstperiodes uitblijven. Deze periode valt buiten de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode van platte schijfhoren. De ecologisch deskundige bepaalt of uitvoering van werkzaamheden in november mogelijk is.
- III. Laat minimaal 50% van de onderwatervegetatie en de bodem ongemoeid. Leg bagger en schoonsel op de oever, waardoor weekdieren terug kunnen keren naar het water. De ecologisch deskundige geeft in het ecologische werkprotocol aan welke zones ongemoeid blijven.

4.3.10 Planten

Ook op oevers en in wateren kunnen beschermde plantensoorten voorkomen, bijvoorbeeld drijvende waterweegbree. Drijvende waterweegbree groeit in uiteenlopende stilstaande of zwak stromende wateren, ondergedoken of op de oever. De soort heeft baat bij locaties met kale bodems en locaties die niet snel dichtgroeien.

Alle soorten

- II. Bij maaiwerkzaamheden wordt in overleg met een ecologisch deskundige bepaald hoe het gevoerde beheer moet worden afgestemd op (abiotische factoren van) beschermde plantensoorten. Van belang is te voorkomen dat planten met wortel en al uit de waterbodem worden getrokken.

Drijvende waterweegbree

- II. Op groeiplaatsen van de drijvende waterweegbree is het van belang regelmatig te baggeren om (voedselarme) abiotiek in stand te houden. Bij baggerwerkzaamheden exemplaren van de soort zo veel mogelijk ontzien (faseer en spaar ten minste 50% van de populatie).

4.4 Houtige begroeiingen

De werkzaamheden in deze categorie omvatten het reguliere onderhoud zoals dunnen, snoeien, knippen, scheren, knotten, afzetten, inboeten, water geven, onkruidbeheersing, blad verwijderen in bossen, bosplantsoen, laanbegroeiingen, singels, struwelen grienden, hakhout, heesterbegroeiingen, hagen, blokhagen en bomen. Ook het verwijderen van bos- en struweelopslag in open (heide)vegetatie valt onder deze categorie, evenals het snoeien van klimplanten op geluidschermen en andere objecten.

4.4.1 Algemene voorzorgsmaatregelen

- Werk in de richting van rustige gebieden met voldoende dekking en schuilmogelijkheden, zodat dieren daarheen kunnen vluchten.
- Werkzaamheden vinden in eerste instantie overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen. Als werkzaamheden 's nachts moeten worden uitgevoerd, wordt enkel de werkplek verlicht en uitstraling naar de omgeving voorkomen.
- Tijdens het werken in beplanting dient schade aan de bodem zo veel mogelijk te worden voorkomen (bv. inzet banden met lage spanning of werken in handkracht).
- Wend de velrichting van te kappen bomen zoveel mogelijk af van jaarrond beschermde nesten van vogels en beschermde verblijfplaatsen van vleermuizen en overige zoogdieren. Als dit niet goed mogelijk is (bijvoorbeeld door beperkte ruimte langs het spoor) wordt in ieder geval voorkomen dat de verblijfplaatsen/nestplaatsen beschadigen.

4.4.2 Vogels

Bomen en struiken vormen een sleutelfunctie voor een groot aantal vogelsoorten: zangvogels, roofvogels, uilen, spechten, duiven, kraaien en eksters. Nestgelegenheid is aanwezig hoog in de kroon (roofvogels), in (te creëren) holtes (uilen, spechten, zangvogels) of op tal van grotere en kleinere takken. Voedsel is aanwezig in de vorm van vliegende insecten, kevers en larven, vruchten en noten. Ook bieden bomen en struiken beschutting, schuil- en slaapplekken.

Alle soorten

- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de soort-specifieke broedperiode. De belangrijkste broedperiode loopt van half maart tot half juli. Let op: vanaf half februari tot en half december kunnen in houtige begroeiingen broedende vogels aanwezig zijn.
- II. Het periodiek afzetten of terugzetten van houtige begroeiing wordt gefaseerd uitgevoerd. Hierbij wordt maximaal 30% van het (lijn) element per jaar teruggezet en blijven er in de directe omgeving voldoende alternatieve broedmogelijkheden (opgaande beplanting) beschikbaar. De ecologisch deskundige bepaalt welke delen gespaard moeten blijven.
- III. Binnen de soort-specifieke broedperiode zijn werkzaamheden alleen toegestaan wanneer dit vanwege veiligheidsredenen noodzakelijk is en de werkzaamheden niet lang uitgesteld kunnen worden (bijvoorbeeld de kap van bomen die een gevaar vormen voor de veiligheid van het spoor). Laat dan altijd een broedvogelcontrole uitvoeren door een ecologisch deskundige om bewoonde nesten/verdachte broedplekken op te sporen. Indien er nog broedende vogels voorkomen, wacht dan met uitvoering tot na het broedseizoen of spaar nesten (inclusief een soortafhankelijke beschermingszone, nader te bepalen door de ecologisch deskundige). Deze beschermingszone wordt door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige gemarkeerd in het veld en genoteerd in het logboek van het EBBO-plan. De markering wordt direct na werkzaamheden verwijderd.

Jaarrond beschermde nesten van koloniebroeders, roofvogels en uilen

Voor nestlocaties die jaarrond worden gebruikt of rustplaatsen waar elk jaar naar toe wordt teruggekeerd geldt dat deze functies het hele jaar niet mogen worden aangetast. Het gaat hierbij om onder andere reigerachtigen en roek en nesten en rustlocaties van roofvogels en uilen, die gebruik maken van houtige begroeiingen.

- I. Het kappen van bomen met jaarrond beschermde nesten is vanuit 'beheer en onderhoud' niet toegestaan onder deze Gedragscode. Markeer en spaar dergelijke nestbomen en omringende bomen, zodat deze locatie zijn functie als broed- en rustlocatie behoudt. De ecologisch deskundige bepaalt de beschermingszone. Voor (rans)uilen geldt ook het behoud van roestplaatsen.

Steenuil

- II. Knotbomen die deel uitmaken van essentieel leefgebied van de steenuil worden gefaseerd gesnoeid, waarbij per jaar in een bomenrij maximaal 50% van de bomen wordt geknot.

Huismus

- II. Markeer en behoud struiken of klimplantbegroeiingen die worden gebruikt als nest- of vaste rust- en schuillocatie en daarmee een essentieel onderdeel vormen van het leefgebied. Snoei van dergelijke begroeiing wordt zodanig uitgevoerd dat deze als nest-, rust- en schuilfunctie behouden blijven.

4.4.3 Vleermuizen

Voor alle Nederlandse vleermuissoorten zijn bomen van belang in hun leefgebied. Sommige soorten gebruiken bomen als rustplaats (holtes en loshangend schors) of om hun jongen groot te brengen (holtes). Met name eik en beuk worden hiervoor gebruikt. Ook voor voedsel zijn vleermuizen afhankelijk van bomen, omdat in de buurt van bomen veel vliegende insecten aanwezig zijn. Bomen zorgen ook voor beschutting tegen de wind waardoor kleinere soorten via de luwte van de bomen de voedselgebieden kunnen bereiken (vliegroutes).

Rust- en voortplantingsplaatsen

- I. Het kappen van bomen met verblijfplaatsen van vleermuizen is vanuit 'beheer en onderhoud' niet toegestaan onder deze gedragscode. Bomen met geschikte holtes of spleten voor vleermuizen en bomen in de directe omgeving hiervan, worden gemarkeerd en behouden. Behouden/markeren van omliggende bomen is van belang voor behoud van beschutting/buffering van rust- en voortplantingsplaats. De ecologisch deskundige bepaalt de beschermingszone rondom de verblijfplaats.
- II. Dunnen en/of snoeien van bomen met rust- en voortplantingsplaatsen van vleermuizen wordt uitgevoerd buiten de kwetsbare gebruikperiode. Wanneer dit een jaarrond beperking van uit te voeren werkzaamheden oplevert, of in combinatie met kwetsbare periodes van soorten onuitvoerbaar is, dienen werkzaamheden te worden uitgevoerd in de periode van half augustus tot en met oktober. Hierbij blijven bomen met paar-, kraam- en/of winterverblijven, bomen met voor vleermuizen geschikte holtes en bomen in de directe omgeving van deze verblijven behouden en functioneel voor vleermuizen (behoud van beschutting/buffering van rust- en voortplantingsplaats en behoud van de aanvliegroute). Op aanwijzing van de ecologisch deskundige worden bomen/takken behouden om aantasting van het microklimaat in de verblijfplaats te voorkomen.
- II. Behoud het microklimaat van zwermlocaties en in winterverblijven (in gebouwen) door hier rekening mee te houden bij het snoeien of terugzetten van begroeiing rondom dergelijke objecten. Op

aanwijzing van de ecologisch deskundige (zie kader 2.1) worden bomen/ takken behouden om aantasting van het microklimaat in de zwermlocatie/ het winterverblijf te voorkomen.

- III. Werkzaamheden nabij locaties met verblijfplaatsen van vleermuizen vinden bij voorkeur overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen. Als werkzaamheden 's nachts worden uitgevoerd, wordt enkel de werkplek verlicht en uitstraling naar de omgeving voorkomen middelen gebruik van armaturen en/ of toepassing van LED-verlichting met een gerichte lichtbundel.

Vliegroutes en foerageergebieden

- II. Indien houtige beplanting bij een plas of watergang (zoals wilgen en elzen) een essentiële functie als foerageergebied of vliegroute vervult - bijvoorbeeld vanwege beschutting tegen wind of instraling van licht op het water - dan kan jaarlijks maximaal 50% van de oppervlakte worden afgezet.
- II. Het dunnen en/of afzetten van singels en houtwallen bij een essentiële vliegroute en/of foerageerlocatie dient gefaseerd te worden uitgevoerd. Het is toegestaan om maximaal 30% per jaar te verwijderen, verspreid over de beplanting. Zorg dat er geen gaten groter dan 7 meter ontstaan tussen opgaande begroeiing hoger dan 2 meter.
- II. Garandeer de functie van vliegroutes onder tunnels en bruggen door voldoende houtige begroeiing te behouden die als geleidend element kan functioneren. Bepaal in overleg met de ecologisch deskundige welke houtige begroeiing behouden moet blijven.
- III. Werkzaamheden op locaties met essentiële foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen vinden bij voorkeur overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen. Als werkzaamheden 's nachts worden uitgevoerd, wordt enkel de werkplek verlicht en uitstraling naar de omgeving voorkomen middelen gebruik van armaturen en/of toepassing van LED-verlichting met een gerichte lichtbundel.

4.4.4 Zoogdieren

Een groot aantal soorten zoogdieren maakt gebruik van houtige begroeiingen als onderdeel van hun leefgebied. Tevens zijn er rust- en voortplantingsplaatsen te vinden in de vorm van holen in de grond (muizen, das), holtes in bomen (marterachtigen) en nesten in bomen (eekhoorns) of hopen van takken en stammen en/of kruidig materiaal (bever). Houtige begroeiingen bieden ook beschutting en zorgt voor voedsel.

Bever, das en otter

- I. Houd bij werkzaamheden een afstand van minimaal 20 meter (beschermingszone) tot dassen- en beverburchten en voortplantingsplekken van otter en voer hier geen werkzaamheden uit. De ecologisch deskundige markeert de toegestane afstand van minimaal 20 meter in het veld.
- II. Buiten de voortplantingsperiode mag ook binnen de beschermingszone gewerkt worden. De voortplantingsperiode van de otter loopt van april tot en met augustus, die van de bever van mei tot en met augustus en van de das van december tot en met juni. Voorkom verlies van de verblijfplaatsen door binnen de beschermingszone met handgereedschap te werken, voldoende dekking te garanderen rond de verblijfplaats door aanwezig groen te behouden, ingangen en wissels niet te beschadigen of te blokkeren en bij daglicht te werken. Daarnaast is voor bever van belang dat wintervoorraden takken niet worden weggehaald.

- III. Binnen de beschermingszone tot dassen- en beverburchten en voortplantingsplekken van otter zijn kortdurende passages of werkzaamheden aan de andere zijde van het water, spoor of greppel wel toegestaan in de voortplantingsperiode.

Boommarter en steenmarter

- I. Het kappen van bomen met verblijfplaatsen van boommarter (en steenmarter) is vanuit 'beheer en onderhoud' niet toegestaan onder deze Gedragscode. Bomen met geschikte holtes voor boommarter en steenmarter en bomen in de directe omgeving hiervan, worden gemarkeerd en behouden. Behouden/markeren van omliggende bomen is van belang voor behoud van beschutting/buffering van rust- en voortplantingsplaats. Ook hopen in de grond blijven onaangetast. De ecologisch deskundige bepaalt de beschermingszone rondom de verblijfplaats.
- II. Voer werkzaamheden op locaties met kraamverblijfplaatsen uit buiten de kwetsbare voortplantingsperiode. De voortplantingsperiode van boommarter en steenmarter is van half maart tot en met augustus. Voer de werkzaamheden daarnaast overdag uit.

Eekhoorn

- I. Het kappen van kraamnesten is vanuit 'beheer en onderhoud' niet toegestaan onder deze Gedragscode. Bomen met kraamnesten van eekhoorn en bomen in de directe omgeving hiervan, worden gemarkeerd en behouden. Behouden/markeren van omliggende bomen is van belang voor behoud van beschutting/buffering van rust- en voortplantingsplaats. De ecologisch deskundige bepaalt de beschermingszone rondom de verblijfplaats.
- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de voortplantingsperiode van eekhoorn. De voortplantingsperiode is van januari tot en met augustus.
- IV. Reservenesten en voedselbomen van eekhoorn mogen alleen worden verwijderd wanneer door een ecologisch deskundige is vastgesteld dat het reservenest niet in gebruik is en in de omgeving voldoende alternatieve nesten/voedselbomen beschikbaar zijn.

Grote bosmuis en veldspitsmuis

- I. Werkzaamheden worden niet uitgevoerd in leefgebied van grote bosmuis en/of veldspitsmuis. De leefgebieden worden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.
- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd in de maanden september en oktober met uitloop tot in november als vorstperiodes uitblijven. Deze periode valt buiten de kwetsbare voortplantings- en winterrustperiode van grote bosmuis en veldspitsmuis. De ecologisch deskundige bepaalt of uitvoering van werkzaamheden in november mogelijk is.
- III. In het leefgebied van de grote bosmuis en/of veldspitsmuis worden werkzaamheden gefaseerd. Ondergroei van houtige begroeiingen/braamstruweel wordt maximaal eenmaal per jaar afgezet, waarbij minimaal 50% van de ondergroei behouden blijft.

4.4.5 Amfibieën en reptielen

Het leefgebied van amfibieën bevindt zich rondom geschikt voortplantingswater. Heggen, bosjes, houtwallen bieden schuilmogelijkheden, voedsel en overwinteringsmogelijkheden. Voor reptielen is houtige begroeiing met name van belang in combinatie met open zonnige terreinen. Opslag en struiken bieden een veilig onderkomen tijdens het zonnen op open plekken en zijn tevens van belang voor de voedselvoorziening. Ook worden ruimtes tussen de wortels van bomen en struiken gebruikt als overwinteringslocatie.

Alle soorten

- I. In houtige begroeiing vinden geen werkzaamheden plaats in leefgebied van amfibieën en reptielen. Liggende, dode boomstammen, takkenbossen, bladhopen en broeihopen en andere aantrekkelijke plekken voor voortplanting en overwintering van amfibieën en reptielen blijven ongemoeid. Deze delen van het leefgebieden worden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.

- III. Werkzaamheden in boselementen met een functie als overwinteringsgebied van amfibieën en leefgebied van reptielen zijn jaarrond toegestaan, met als voorwaarde dat de bodem intact blijft en geen beroering en bodemverdichting plaatsvindt. De werkzaamheden zijn specifiek toegestaan in de overwinteringsperiode van amfibieën en reptielen, wanneer dieren diep in de grond overwinterend aanwezig zijn en daardoor minder gevoelig voor betreding zijn. In de actieve periode van reptielen zijn vooral de perioden half augustus t/m september en april t/m mei geschikt voor uitvoering. Wel is van belang dat aantrekkelijke overwinteringsplekken van amfibieën en reptielen (liggende, dode boomstammen, takkenbossen, bladhopen en broeihopen) ongemoeid blijven. Jaarlijks mag maximaal 30% van het leefgebied bewerkt worden.

Boomkikker

- II. In leefgebieden van boomkikker vinden werkzaamheden uitsluitend plaats in de periode van november tot en met januari, wanneer dieren in winterrust zijn. Begroeiing wordt gefaseerd afgezet ter verjonging: maximaal 30% van het leefgebied per jaar bewerken waarbij zowel volgroeide bomen en struweel op zonnige plaatsen behouden blijven.

Hazelworm

4.4.6 *Dagvlinders*

Voor veel vlindersoorten zijn bosschages en bosrand deel van het leefgebied, veelal vanwege windluwte en temperatuurbuffering, maar soms ook vanwege waardplanten (bv. eik, iep, sleedoorn) en nectarplanten. Voor soorten als sleedoornpage, iepenpage, grote vos, grote weerschijnvlinder en kleine ijsvogelvlinder zijn bomen en struiken essentieel voor het voortbestaan.

Eitjes worden afgezet op takken of bladeren en de rupsen voeden zich met de bladeren van de waardplant. In de strooisellaag kunnen poppen aanwezig zijn. Teunisbloempijlstaart komt voor op kruidige vegetatie in open plekken van het bos, deze soort wordt behandeld bij 'kruidige begroeiingen'.

Beheer moet zorgen voor behoud van structurelementen zoals lichtplekken, struweel, boomstronken, specifieke bomen of struiken waar vlinders van afhankelijk zijn (voedsel, paring), hellingsgraad. Tevens is behoud van waard- en nectarplanten van belang.

Alle soorten

- I. Voer geen werkzaamheden uit bij waardplanten (bomen, struiken) met poppen, rupsen of eitjes en essentiële voedselplanten van beschermde vlinders. De beschermingszone dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige. Ook omliggende houtige vegetatie die voor windluwte en temperatuurbuffering zorgt, dient te worden gespaard.

Kleine ijsvogelvlinder, Sleedoornpage, Iepenpage en grote weerschijnvlinder

Kleine ijsvogelvlinder overwintert als rups in een samengevouwen blad op de waardplant kamperfoelie. Sleedoornpage overwintert als eitje op jonge takken van sleedoornstruiken en op jonge sleedoornopslag. Iepenpage overwintert als eitje op takken hoog in de kruin van iepen. Grote weerschijnvlinder overwintert als rups hoog in wilgenbomen.

- I. Voer werkzaamheden uit in de winterperiode (november tot en met februari) waarbij takken met rupsen of eitjes worden gespaard. Een ecologisch deskundige controleert voorafgaand aan de werkzaamheden waar eitjes/rupsen aanwezig (kunnen) zijn en legt dit vast in het logboek van het EBBO-plan.
- III. Snoeiwerkzaamheden dienen gefaseerd te worden uitgevoerd, waarbij maximaal 30% per jaar wordt gesnoeid (vooral delen met oude takken of takken relatief laag bij de grond) en er permanent voldoende geschikte waardplanten (kamperfoelie, jonge sleedoornopslag en -takken, wilgen of iepen) in het leefgebied aanwezig blijven voor ei-leg in het eerstvolgende seizoen. De ecologisch deskundige zorgt voor een onderbouwing in het logboek van het EBBO-plan.

Grote vos

Grote vos overwintert als vlinder in gebouwtjes, holle bomen en stapels hout.

- I. Voer werkzaamheden uit in de winterperiode (september tot en met februari) waarbij koele en donkere overwinteringsplaatsen als holle bomen en stapels hout worden gespaard.
- III. Snoeiwerkzaamheden dienen gefaseerd te worden uitgevoerd, waarbij maximaal 30% per jaar wordt gesnoeid (vooral takken relatief laag bij de grond) en er permanent voldoende geschikte waardplanten (iep, zoete kers en sommige wilgensoorten) in het leefgebied aanwezig blijven voor ei-leg in het eerstvolgende seizoen.

4.4.7 Libellen

Bomen en struiken bieden beschutting en jachtgebied (kleinere insecten). Dit kan gaan om bomen en struiken vlak bij de oever, maar ook op grotere afstand daarvan. Bomen en struiken kunnen ook een slaapfunctie voor soorten als speerwaterjuffer en bosbeekjuffer hebben. Daarnaast kunnen wortels in de oeverzone van belang zijn als voortplantingsplek met ei-afzet, of als opgroei gebied van de larven.

Beheer moet zorgen voor behoud van milieucondities en behoud van structurelementen. Open landschap openhouden en bij beschaduwde beken zorgen voor schaduw. Voor imago's dienen voldoende schuil- en voedselmogelijkheid aanwezig te blijven.

Alle soorten

- I. In leefgebied van beschermde libellensoorten worden geen essentiële locaties (vooral beekbegeleidende beplanting) gekapt. Een ecologisch deskundige dient te bepalen welke elementen dit zijn.
- II. Kap van enkele bomen of struiken is toegestaan, mits voldoende schuil- en voedselmogelijkheid aanwezig blijven en de karakteristieken van het voortplantingswater behouden blijven. Werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd in de minst kwetsbare periode (oktober tot en met april).

4.4.8 Kevers

Het gaat hierbij om het vliegend hert en vermiljoenkever. Vliegend hert komt veelal voor op eiken met witrot aan de randen of open plekken in het bos. De vermiljoenkever komt veelal voor onder de schors van populieren. Beide soorten zijn jaarrond aanwezig doordat de larven meerdere jaren in het hout verblijven.

Alle soorten

- I. Behoud (dode of kwijnende) bomen, takkenrillen en dood hout waar de vermiljoenkever en het vliegend hert potentieel gebruik van kunnen maken als voortplantings- en foerageerplek.
- III. Staand dood hout dat om veiligheidsredenen wordt verwijderd, blijft ter plekke liggen of wordt getransporteerd naar een soortgelijke, nabijgelegen locatie. Op deze manier blijft de stam functioneel voor de kevers.

4.4.9 Planten

Voor beschermde planten moet bij werkzaamheden aan houtige begroeiing de groeiplaats en abiotische factoren behouden blijven. Beschermde planten die voorkomen in houtopstanden zijn uiterst zeldzaam en komen slechts op enkele plekken in Nederland voor. Voorbeelden van dergelijke soorten zijn bosdravik, bosboterbloem, wolfskers, dennenorchtis, geelgroene wespenorchis, peperboom-pje, steenbraam en stofzaad.

Alle soorten

- I. Ontzie groeiplaatsen van beschermde planten. Stammen en snoeiafval worden niet gedeponeerd op groeiplaatsen van deze soorten. Bodemverdichting wordt op deze locaties voorkomen. Het beheer is erop gericht de abiotische factoren, die de plant nodig heeft, te behouden of te verbeteren.

4.5 (Half) verhardingen, afrasteringen en terreinmeubilair

De werkzaamheden in deze categorie omvatten het reguliere onderhoud aan schouwpaden of het ballastbed zoals onkruidbeheersing tussen gesteente, het schoffelen van porfierpaden en het repareren en functioneel houden van wegen, paden, depots, afrasteringen, terreinmeubilair, lantaarnpalen, betonnen kabelkokers en faunavoorzieningen zoals amfibieënschermen en uitstapplaatsen etc.

Afrasteringen en hekwerken staan zowel op verhard terrein als in de spoorbermen. Voor het uitvoeren van reparaties aan afrasteringen, hekwerken of andere spoorse voorzieningen in de spoorberm kan het noodzakelijk zijn dat vooraf maai- en snoeiwerkzaamheden uitgevoerd worden om de werklocatie te bereiken. Voor het uitvoeren van maaiwerkzaamheden in de spoorberm gelden de voorzorgsmaatregelen in paragraaf 4.2 (kruidige begroeiing en onbegroeid terrein) en voor opsnoeien gelden de voorzorgsmaatregelen in paragraaf 4.4 (houtige begroeiing).

4.5.1 Vogels

Bij half-verhardingen als grindterreinen (bv. niet of weinig gebruikte spoorwegemplacements) kan sprake zijn van de aanwezigheid van broedende vogels zoals visdieven en scholeksters. Dit zijn overigens terreinen waar veelal geen of zeer extensief regulier onderhoud plaatsvindt. Rond afrasteringen kunnen wel meerdere vogels tot broeden komen.

Alle soorten

- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de soort-specifieke broedperiode. De belangrijkste broedperiode loopt van half maart tot half juli. Let op: van maart tot en met augustus kunnen op half-verharde terreinen broedende vogels aanwezig zijn.
- III. Als het vanwege veiligheidsredenen niet mogelijk of gewenst is om buiten de broedperiode te werken, laat dan altijd een broedvogelcontrole uitvoeren door een ecologisch deskundige. om bewoonde nesten/verdachte broedplekken op te sporen. Indien er nog broedende vogels voorkomen, wacht dan met uitvoering tot na het broedseizoen of spaar nesten (inclusief een soortafhankelijke beschermingszone, nader te bepalen door de ecologisch deskundige). Deze beschermingszone wordt door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige gemarkeerd in het veld en genoteerd in het logboek van het EBBO-plan. De markering wordt direct na de werkzaamheden verwijderd.

4.5.2 Zoogdieren

Ruigte en bosschages (o.a. rond afrasteringen) vormen het leefgebied van kleine zoogdieren als muizen (noordse woelmuis, waterspitsmuis, veldspitsmuis en grote bosmuis), steenmarter, boom-marter, otter, das en bever. Verblijfplaatsen betreffen onder meer muizenholen, verblijfplaatsen van steenmarter en boom-marter en burchten van dassen en bevers.

Bever, das en otter

- I. Houd bij werkzaamheden een afstand van minimaal 20 meter (beschermingszone) tot dassen- en beverburchten en voortplantingsplekken van otter en voer hier geen werkzaamheden uit. De ecologisch deskundige markeert de toegestane afstand van minimaal 20 meter in het veld.
- II. Buiten de voortplantingsperiode mag ook binnen de beschermingszone gewerkt worden. De voortplantingsperiode van de otter is van april tot en met augustus, die van de bever van mei tot en met

augustus en van de das van december tot en met juni. Voorkom verlies van de verblijfplaatsen door binnen de beschermingszone met handgereedschap te werken, voldoende dekking te garanderen rond de verblijfplaats door aanwezig groen te behouden, ingangen en wissels niet te beschadigen of te blokkeren en bij daglicht te werken.

- III. Binnen de beschermingszone tot dassen- en beverburchten en voortplantingsplekken van otter zijn een kortdurende passage of werkzaamheden aan de andere zijde van het water, spoor of greppel wel toegestaan in de voortplantingsperiode.

Boommarter en steenmarter

- I. Voer werkzaamheden op locaties met kraamverblijfplaatsen uit buiten de kwetsbare voortplantingsperiode. De voortplantingsperiode van boommarter en steenmarter is van april tot en met augustus.

Noordse woelmuis, waterspitsmuis, veldspitsmuis en grote bosmuis

- I. Voer geen werkzaamheden uit in leefgebied van deze soorten. De leefgebieden worden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.
- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd in de minst kwetsbare periode, na de voortplanting en voor de winterrust, in de maanden september en oktober. Beperk betreding van geschikte leefgebieden tot een minimum en voorkom insporing. De ecologisch deskundige markeert rijroutes en werkgebieden in het veld en zorgt voor een onderbouwing in het logboek van het EBBO-plan.

4.5.3 Amfibieën en reptielen

Amfibieën komen met name tijdens de voorjaars- en najaarsmigratie tussen de winter- en voortplantingshabitat in aanraking met verharding, afrasteringen en terreinmeubilair. Kruidige begroeiingen en losse elementen als stobben en stronken nabij afrasteringen zijn van belang als zomer- en overwinteringshabitat.

Voor reptielen zijn kruidige begroeiingen in de vorm van heide, schraalgraslanden, pitrus en pijpenstrovevegetatie in combinatie met open zonnige terreinen in de nabijheid van afrasteringen eveneens relevant. De kruidige vegetatie biedt een veilig onderkomen tijdens het zonnen op open plekken, is van belang voor de voedselvoorziening en is ook onderdeel van de voortplantings- en overwinteringsplaatsen.

Alle soorten

- I. Voer geen werkzaamheden uit in leefgebied van deze soorten. De leefgebieden worden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.
- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd in de minst kwetsbare periode, na de voortplanting en voor de winterrust, in de maanden september en oktober. Beperk betreding van geschikte leefgebieden tot een minimum en voorkom insporing. De ecologisch deskundige markeert rijroutes en werkgebieden in het veld en zorgt voor een onderbouwing in het logboek van het EBBO-plan.

Het schonen van faunatunnels dient buiten de migratieperiode uitgevoerd te worden. De migratieperiodes zijn in maart en april en van september tot en met half november).

Bij het uitvoeren van werkzaamheden in de migratieperiode mag geen barrièrevorming plaatsvinden van trekkende dieren. Dit betekent dat amfibieëntunnels toegankelijk blijven voor trekkende dieren.

4.5.4 **Planten**

Voor deze categorie zijn voornamelijk muurflora en planten die groeien op stenige plaatsen relevant. Voorbeelden zijn muurbloem, smalle raai, echte gamander en beschermde varens. Ook straatkolken of rioolputten kunnen een groeiplaats bieden aan muurflora.

Alle soorten

- I. Spaar de groeiplaats van beschermde planten bij de werkzaamheden. Markeer locaties met beschermde planten en houdt bestaande abiotische factoren zoals vocht en schaduw in stand. Dit is mogelijk door handmatig te werken, eventueel onder begeleiding van een ecologisch deskundige.
- II. Voor eenjarige soorten kan voor de groeiperiode of na de zaadzetting (soort-specifiek te bepalen door een ecologisch deskundige) bestendig beheer en onderhoud (o.a. onkruidbestrijding) worden uitgevoerd, waarbij abiotische factoren in stand blijven.

Bij zout-strooien wordt rekening gehouden met abiotische factoren die beschermde soorten nodig hebben zoals saliniteit (ook in de berm of in aanliggende bermsloten). Op deze plaatsen wordt niet of minder zout gestrooid.

4.6 Gebouwen en werken

De werkzaamheden in deze categorie omvatten periodiek terugkerend onderhoud: reinigen, impregneren, schilderen, onderhouden en repareren van gebouwen, kunstwerken als spoorbruggen en spoorwegviaducten, perrons, muren en bovengrondse nutsvoorzieningen en onderhoud aan (technische) installaties in gebouwen en kasten. Ook herstelwerkzaamheden vallen onder deze categorie, zolang de oorspronkelijk situatie in stand gehouden wordt.

4.6.1 Broedvogels

In gebouwen zal de aanwezigheid van beschermde vogelsoorten vooral de aanwezigheid van nesten betreffen onder (zoals huismus) of op dakconstructies (zoals visdief, scholekster of slechtvalk), holtes in muren (zoals gierzwaluw) of in nabijgelegen schuren (zoals kerkuil). Bij civieltechnische werken kunnen nesten aanwezig zijn van bijvoorbeeld duiven, boerenzwaluw, huiszwaluw of grote gele kwikstaart.

Alle soorten

- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de soort-specifieke broedperiode. De belangrijkste broedperiode loopt van april tot half juli. Let op: van half februari tot en half december kunnen in, aan of op gebouwen en werken broedende vogels aanwezig zijn.
- III. Als het niet mogelijk of gewenst is om buiten de broedperiode te werken, laat dan altijd een broedvogelcontrole uitvoeren door een ecologisch deskundige om bewoonde nesten/verdachte broedplekken op te sporen. Indien er nog broedende vogels voorkomen, wacht dan met uitvoering tot na het broedseizoen of spaar nesten (inclusief een soortafhankelijke beschermingszone, nader te bepalen door de ecologisch deskundige). Deze beschermingszone wordt door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige gemarkeerd in het veld en genoteerd in het logboek van het EBBO-plan.

Huismus, kerkuil, steenuil, gierzwaluw, grote gele kwikstaart en slechtvalk

- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de broedperiode. Voor bovengenoemde vogelsoorten gelden de volgende indicatieve broedperiodes:
 - Huismus: maart tot en met augustus. Voor huismus worden vorstperiodes ook aangemerkt als kwetsbare periodes.
 - Steenuil: februari tot en met juli.
 - Kerkuil: februari van tot en met augustus¹².
 - Gierzwaluw: mei tot en met juli.
 - Slechtvalk: februari tot en met april.
 - Grote gele kwikstaart: maart tot en met augustus.
- II. Zorg bij werkzaamheden buiten de broedperiode, of als blijkt dat jaarrond beschermde nesten ontbreken (zie volgende punt bij III.), dat altijd de volgende voorzorgsmaatregelen worden toegepast:
 - Werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd, zodanig dat altijd 25% van de aanwezige rustplaatsen beschikbaar zijn.
 - In de directe omgeving zijn alternatieve rustplaatsen beschikbaar. De ecologisch deskundige zorgt voor een onderbouwing in het logboek van het EBBO-plan.
 - In- en uitvliegopeningen blijven toegankelijk.
 - De constructie met rust- en nestplaatsen blijft behouden of wordt direct hersteld.

¹² Kerkuil kan jaarrond nesten met jongen grootbrengen (vooral in muizenrijke jaren).

- Vogels wordt de gelegenheid geboden om de werklocatie uit eigen beweging te verlaten.
 - Aanwezige muurbegroeiing die wordt gebruikt door huismus dient zoveel mogelijk behouden te blijven.
- III. Als het niet mogelijk of gewenst is om buiten de broedperiode te werken, laat dan altijd een broedvogelcontrole uitvoeren door een ecologisch deskundige om bewoonde nesten/verdachte broedplekken op te sporen. Indien er nog broedende vogels voorkomen, wacht dan met uitvoering tot na het broedseizoen of spaar nesten (inclusief een soortafhankelijke beschermingszone, nader te bepalen door de ecologisch deskundige). Deze beschermingszone wordt door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige gemarkeerd en genoteerd in het logboek van het EBBO-plan. Pas daarnaast de voorzorgsmaatregelen toe zoals genoemd bij het vorige punt (bij II.).

4.6.2 **Vleermuizen**

Diverse soorten vleermuizen in Nederland maken gebruik van bouwwerken om overdag te rusten, hun jongen groot te brengen of te overwinteren en soms om te foerageren. In gebouwen kan het gaan om spouwconstructies, zolders, ruimtes onder het dak, boeiborden en allerlei andere nauwe en holle ruimtes in de buitenschil van een gebouw, maar ook schuren, bunkers etc. worden benut. Ook zijn er soorten die onder bruggen en in oude rioolsystemen verblijven. Bruggen en tunnels kunnen voor vleermuizen ook onderdeel uitmaken van een essentiële vliegroute. Grotere herstelwerkzaamheden (renovatie) vallen onder 'ruimtelijke ingrepen'.

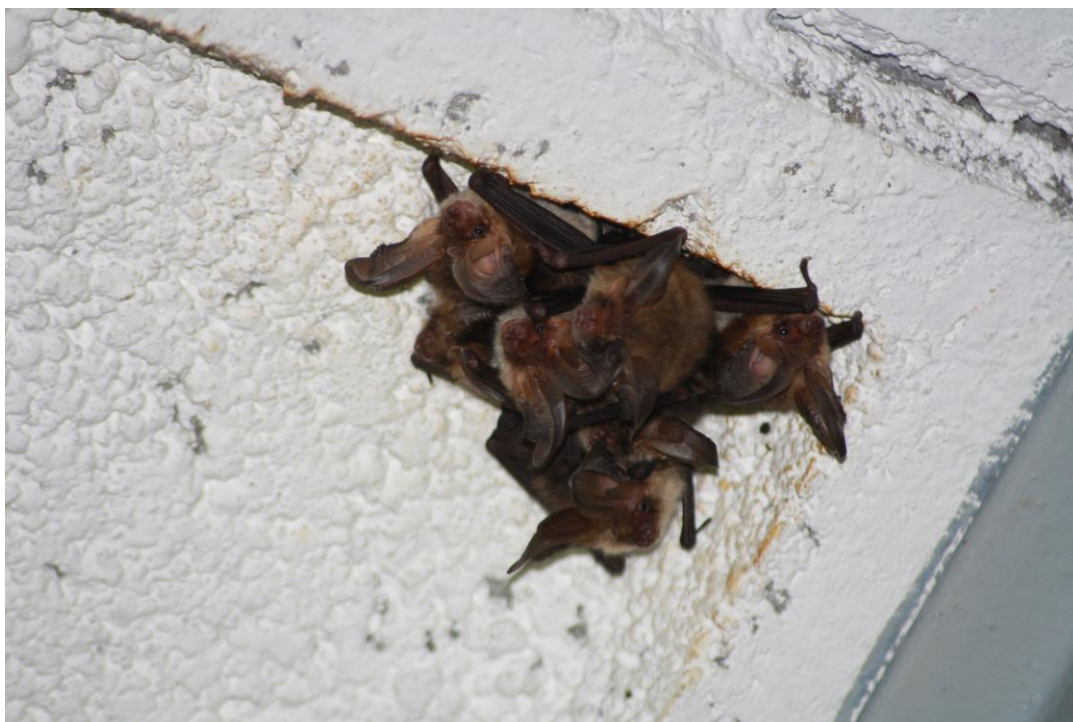
Rust- en voortplantingsplaatsen

- I. Voer alleen buiten de beschermingszone rond rust- en voortplantingsplaatsen werkzaamheden uit. De beschermingszone is soort-specifiek en is afhankelijk van het type verblijfplaats en de aard van de werkzaamheden. De beschermingszone wordt bepaald door een ecologisch deskundige.
- II. Zorg dat altijd de volgende voorzorgsmaatregelen worden toegepast bij werkzaamheden binnen de beschermingszone:
- Op locaties met kraam- en of winterverblijven wordt niet gewerkt in de kwetsbare perioden. De kwetsbare perioden zijn de kraamperiode van mei tot en met juli en de winterrustperiode van half oktober tot en met maart.
 - In- en uitvliegopeningen blijven toegankelijk.
 - De constructie met rust- en voortplantingsplaatsen blijft behouden.
 - Werkzaamheden vinden bij voorkeur overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen. Als werkzaamheden 's nachts worden uitgevoerd, wordt enkel de werkplek verlicht en wordt uitstraling naar de omgeving en verlichting van de in- en uitvliegopeningen voorkomen.
 - Werkzaamheden mogen niet leiden tot veranderingen in het interne klimaat van gebouwen.

Vliegroutes

- II. Bij aanwezigheid van essentiële vliegroutes van vleermuizen door tunnels of onder bruggen wordt in de periode van november tot en met maart gewerkt. Dit is buiten de actieve periode van vleermuizen.
- III. Werkzaamheden aan bruggen, tunnels of duikers met essentiële vliegroutes van vleermuizen kunnen in de actieve periode van vleermuizen worden uitgevoerd indien de volgende voorzorgsmaatregelen worden toegepast:
- In de avond en nacht is een obstakelvrije doorgang mogelijk onder het plafond/brugdek (soort-specifiek, te bepalen door een ecologisch deskundige). De ecologisch deskundige zorgt voor een onderbouwing in het logboek van het EBBO-plan.

- Werkzaamheden vinden bij voorkeur overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen. Als werkzaamheden 's nachts worden uitgevoerd, wordt enkel de werkplek verlicht en blijft een voldoende grote, donkere doorgang beschikbaar (soort-specifiek, te bepalen door een ecologisch deskundige). De ecologisch deskundige zorgt voor een onderbouwing in het logboek van het EBBO-plan.
- Aanwezige begeleidende begroeiing, richting de tunnel of brug blijft behouden.

Gewone grootoorvleermuis

4.6.3 Zoogdieren

Steenmarters en soms ook boommarters kunnen gebruik maken van zolders, kruipruimtes, spouwmuur of ruimten onder de dakbedekkingen of schuurtjes om te rusten of hun jongen groot te brengen.

Steenmarter en boommarter

- I. Er worden (delen van een) locatie(s) met rust- of voortplantingsplaatsen van deze soorten gemarkeerd en ontzien tijdens de werkzaamheden door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige. Verstoring dient voorkomen te worden.
- II. Zorg dat altijd de volgende voorzorgsmaatregelen worden toegepast bij werkzaamheden binnen de beschermingszone:
 - Op locaties met voortplantingsplaatsen van steenmarter en of boommarter wordt niet gewerkt in de kwetsbare perioden. De kwetsbare periode is de voortplantingsperiode van half maart tot en met augustus.
 - In de directe omgeving zijn alternatieve verblijfplaatsen beschikbaar. De ecologisch deskundige zorgt voor een onderbouwing in het logboek van het EBBO-plan.
 - Toegangen tot verblijfplaatsen blijven toegankelijk.
 - De constructie met rust- en voortplantingsplaatsen blijft behouden of wordt direct hersteld.
 - Dieren wordt de gelegenheid geboden om de werklocatie uit eigen beweging te verlaten.

4.6.4 **Amfibieën en reptielen**

Amfibieën en reptielen kunnen overwinteren in vorstvrije en veelal vochtige gebouwen, zoals kelders, souterrains, portieken of valluiken.

Alle soorten

- I. Werkzaamheden worden niet uitgevoerd op overwinteringslocaties van amfibieën of reptielen. Deze delen worden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.

- II. Bij (delen van) gebouwen waar overwintering van amfibieën en reptielen plaats vindt, worden geen werkzaamheden uitgevoerd in de kwetsbare winterrustperiode. De winterrustperiode is van oktober tot en met maart. Werkzaamheden mogen niet leiden tot veranderingen in het interne klimaat en toegangen tot de ruimte waar soorten gebruik van maken mogen niet worden dichtgezet.

4.6.5 **Dagvlinders**

Dagvlinders als grote vos kunnen als vlinder overwinteren in verlaten of weinige gebruikte gebouwen.

Grote vos

- I. Werkzaamheden worden niet uitgevoerd op overwinteringslocaties van grote vos. Deze delen worden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.

- II. Bij (delen van) gebouwen waar overwintering van grote vos plaatsvindt, worden geen werkzaamheden uitgevoerd in de kwetsbare winterrustperiode. De winterrustperiode is van juli tot en met februari. Werkzaamheden mogen niet leiden tot veranderingen in het interne klimaat en toegangen tot de ruimte waar soorten gebruik van maken mogen niet worden dichtgezet.

- III. Werkzaamheden (bijvoorbeeld vochtproblematiek oplossen in kelders) worden bij voorkeur uitgevoerd buiten de winterrustperiode. De winterrustperiode loopt van oktober tot en met maart. Bij aantoonbare noodzaak om in de kwetsbare periode te werken, dient opwarming van de ruimte voorkomen te worden en dienen overwinterende dieren met rust gelaten te worden.

4.6.6 **Planten**

Voor deze categorie zijn vooral muurflora zoals beschermde varens en muurbloem relevant. Bij het uitvoeren van werkzaamheden moeten groeiplaatsen worden ontzien. Verplaatsen van soorten kan niet onder de Gedragcode.

Alle soorten

- I. Ontzie groeiplaatsen van beschermde planten. Markeer locaties met beschermde (muur)planten en handhaaf abiotische omstandigheden zoals temperatuur, de hoeveelheid licht, de aanwezigheid van water, de samenstelling van de voeg/bodem.

4.7 Herprofilering spoortaluds en – bermen na (dreigende) graafschade

Graafactiviteit van dassen, bevers, vossen en konijnen kunnen het baanlichaam van het spoor aantasten. Hierdoor kunnen spoortaluds verzakken wat leidt tot onveilige situaties voor gebruikers van het spoor. Naast het optreden van een veiligheidsrisico t.a.v. spoorvervoer, kunnen hierdoor ook dieren bedolven raken. Als gevolg van (dreigende) graafschade is het in het kader van spoorveiligheid noodzakelijk om in deze gevallen het baanlichaam te herstellen door hopen in het spoortalud en de berm te dichten. Het aanbrengen van werende voorzieningen (bijvoorbeeld ingraven van gaas en plaatsen van damwanden/beschoeiingen) om terugkeer van gravende zoogdieren te voorkomen, is alleen toegestaan onder deze Gedragscode als de functionaliteit van te behouden hopen op niet risicovolle locaties in de (directe) omgeving van te verwijderen hopen niet in het geding is.

4.7.1 Zoogdieren

Op de werklocaties kunnen verblijfplaatsen van das, bever, konijn en vossen aanwezig zijn. Daarnaast kunnen in de nabijheid leefgebieden van grote bosmuis en veldspitsmuis aanwezig zijn.

Das

- I. Schouw alle bekende dassenhopen minimaal 2 keer per jaar, waarbij de omvang en gebruik van hopen wordt gemonitord. Evalueer 2 keer per jaar - aansluitend op de schouw - of de aangetroffen hopen een indicatie zijn voor een mogelijk toekomstige bedreiging/risico voor de stabiliteit of de berijdbaarheid van het baanlichaam. Schakel direct een ecologisch deskundige in wanneer sprake is van een bedreiging/risico, bijvoorbeeld bij het aantreffen van een vluchtpijp van een das. Monitor baanlichamen met een groot risico voor de stabiliteit en berijdbaarheid frequenter (maandelijks).
- I. Houd bij werkzaamheden een afstand van minimaal 20 meter (beschermingszone) tot vluchtpijpen met regelmatig gebruik van de das, kraamburchten en bijburchten en voer hier geen werkzaamheden uit. De ecologisch deskundige markeert de toegestane afstand in het veld.
- I. Alleen het verwijderen van vluchtpijpen in aanbouw, recent gegraven vluchtpijpen en oude vluchtpijpen (alle met geen of slechts incidenteel gebruik) is onder deze Gedragscode toegestaan. Met wildcamera-onderzoek (minimaal twee weken lang) is aangetoond dat er geen sprake is van vluchtpijpen met regelmatig gebruik van de das (of kraamburchten en bijburchten). Het verwijderen van dergelijke verblijfplaatsen¹³ is alleen toegestaan als een ontheffing Wet natuurbescherming wordt aangevraagd. Een uitzondering vormen locaties waar sprake is van een calamiteit (zie paragraaf 2.5).
- II. Buiten de voortplantingsperiode mag ook binnen de beschermingszone van 20 meter gewerkt worden. De voortplantingsperiode van de das loopt van december tot en met juni. Voorkom verlies van de verblijfplaatsen door binnen de beschermingszone met handgereedschap te werken, voldoende dekking op en rond de verblijfplaats te garanderen en bij daglicht te werken.
- III. Binnen de beschermingszone tot dassenburchten zijn een kortdurende passage of werkzaamheden aan de andere zijde van het water, spoor of greppel wel toegestaan in de voortplantingsperiode.

¹³ Het gaat hier om dassenburchten met meer dan één hol of hopen die in een periode van twee weken meer dan twee keer door das gebruikt zijn.

- IV. Het verwijderen van vluchtpijpen in aanbouw, recent gegraven vluchtpijpen en oude vluchtpijpen (alle met geen of slechts incidenteel gebruik) op risicovolle locaties is onder voorwaarden toegestaan. Belangrijk is dat het gaat om één of slechts enkele vluchtpijpen, waarvoor een alternatief beschikbaar is in de omgeving op niet risicovolle locatie(s) (omgevingscheck). De ecologisch deskundige zorgt voor een onderbouwing in het EBBO-plan. Een startmelding van de werkzaamheden bij RVO (zie paragraaf 3.2.2 onder 6.) is noodzakelijk. De volgende voorbereiding en voorzorgsmaatregelen zijn noodzakelijk:
- Verwijderen van vluchtpijpen in aanbouw, recent gegraven vluchtpijpen of oude vluchtpijpen met geen of slechts incidenteel gebruik zijn alleen toegestaan in de periode juli tot en met november (niet in vorstperiodes), buiten de kwetsbare voortplantingsperiode van das.
 - Voer wildcamera-onderzoek met een duur van minimaal twee weken (zie bij I.). Als aangetoond wordt dat daadwerkelijk sprake is van vluchtpijpen in aanbouw, recent gegraven vluchtpijpen of oude vluchtpijpen met geen of slechts incidenteel gebruik, dan kan de Gedragscode toegepast worden.
 - Plaats na minimaal twee weken wildcamera-onderzoek altijd een dassenpoortje op de ingang van de vluchtpijp, zodat eventueel aanwezige dassen het hol kunnen verlaten, maar niet kunnen terugkeren. Wacht minimaal vijf dagen - met goede weersomstandigheden - totdat een eventueel aanwezige das de vluchtpijp uit eigen beweging heeft verlaten. De periode van vijf dagen kan verkort worden als uit wildcamera-onderzoek of anderszins blijkt dat de das de vluchtpijp al eerder verlaten heeft. Aansluitend worden de hollen met een minikraan nagegraven en eventueel aangevuld en verdicht en wordt de locatie opnieuw ingezaaid. Alternatief voor nagraven is het opvullen van de vluchtpijpen met uithardend materiaal.
 - Alternatief voor het plaatsen van een dassenpoortje is het handmatig ongeschikt maken van vluchtpijpen:
 - Maak de ingang van de vluchtpijp voor driekwart dicht met een schop. De grond wordt niet aangestampt of verdicht en via de bovenkant kan nog lucht de vluchtpijp inkomen.
 - Inspecteer vervolgens de vluchtpijp om de dag op graafsporen en dassensporen. Indien de ingang van de vluchtpijp weer open is gegraven, herhaal dan opnieuw het voor driekwart dichtmaken van de ingang van de vluchtpijp.
 - Herhaal het voor driekwart dicht gooien met grond net zo vaak tot de das uit eigen beweging is vertrokken. Pas als de voor driekwart dichtgegooide ingang 14 dagen achtereen niet meer is open gegraven, worden de vluchtpijp met een minikraan nagegraven, eventueel aangevuld en verdicht en wordt de locatie opnieuw ingezaaid. Alternatief voor nagraven is het opvullen van de vluchtpijpen met uithardend materiaal.

Bever

- I. Schouw alle bekende beverholen minimaal 2 keer per jaar, waarbij de omvang van hollen worden gemonitord. Evalueer 2 keer per jaar - aansluitend op de schouw - of de aangetroffen hollen een indicatie zijn voor een mogelijk toekomstige bedreiging/risico voor de stabiliteit of de berijdbaarheid van het baanlichaam. Schakel direct een ecologisch deskundige in wanneer sprake is van een bedreiging/risico, bijvoorbeeld bij het aantreffen van een hol van een bever. Monitor baanlichamen met een groot risico voor de stabiliteit en berijdbaarheid frequenter (maandelijks).
- I. Behoud kraamburchten van bever. Het verwijderen van kraamburchten is alleen toegestaan als daarvoor een ontheffing Wet natuurbescherming wordt verleend. Een uitzondering vormen locaties waar sprake is van een calamiteit (zie paragraaf 2.5).

- I. Houd bij werkzaamheden een afstand van minimaal 20 meter (beschermingszone) tot beverburchten en voer hier geen werkzaamheden uit. De ecologisch deskundige markeert de toegestane afstand in het veld.
- II. Buiten de voortplantingsperiode mag ook binnen de beschermingszone van 20 meter gewerkt worden. De voortplantingsperiode van de bever loopt van mei tot en met augustus. Voorkom verlies van de verblijfplaatsen door binnen de beschermingszone met handgereedschap te werken, voldoende dekking op en rond de verblijfplaats te garanderen en bij daglicht te werken.
- III. Binnen de beschermingszone tot beverburchten zijn een kortdurende passage of werkzaamheden aan de andere zijde van het water, spoor of greppel wel toegestaan in de voortplantingsperiode.
- IV. Onder deze Gedragscode is alleen het verwijderen van recent gegraven beverdammen, hollen/ hoogwatervluchtplaatsen in aanbouw en recent gegraven en oude hollen en hoogwatervluchtplaatsen (alle met geen of slechts incidenteel gebruik) van de bever op risicovolle locaties onder voorwaarden toegestaan. Een startmelding van de werkzaamheden bij RVO (zie paragraaf 3.2.2 onder 6.) is noodzakelijk. De volgende voorbereiding en voorzorgsmaatregelen zijn noodzakelijk:
 - De ecologisch deskundige bepaalt en onderbouwt de functie van een te verwijderen verblijfplaats in het EBBO-plan.
 - Het gaat om één of slechts enkele verblijfplaatsen, waarvoor een alternatief beschikbaar is in de omgeving op niet risicovolle locatie(s) (omgevingscheck). De ecologisch deskundige zorgt voor een onderbouwing in het EBBO-plan.
 - Er worden preventieve voorzorgsmaatregelen genomen om schade tot een minimum te beperken:
 - Voer de schadepreventieve of de herstelwerkzaamheden uit in de periode september tot en met april (niet in vorstperiodes of periodes met langdurig laag of hoog water), buiten de meest kwetsbare periodes van bever.
 - Binnen de kwetsbare periode is het verwijderen van beverdammen alleen mogelijk bij zeer recente bouw van de beverdam (maximaal 1 week).
 - Verwijder hoogwatervluchtplaatsen die in (spoor)dijken zijn gegraven in een periode van hoogwater na het zakken van het waterpeil. Na het zakken van het water is het hol ongeschikt, omdat er niet meer een vanuit het water toegankelijke ingang is. De bever keert dan weer terug naar zijn oorspronkelijke burcht.
 - Controleer hoogwatervluchtplaatsen met een endoscoop/rioolcamera. Als uit controle blijkt dat de hoogwatervluchtplaats onbewoond is, wordt het hol met een minikraan nagegraven, aangevuld en verdicht en wordt de locatie opnieuw ingezaaid.
 - Verjaag bever door incidenteel gebruikte hollen onaantrekkelijk te maken voor bewoning. Verwijder eventueel aanwezige vegetatie rondom de betreffende locatie (in een straal van 20 meter), zodat de dekking verdwijnt die voor de bever van belang is. Van belang is dat hierbij de functionaliteit van overige, te behouden beverholten op niet risicovolle locaties behouden blijft.
 - Versper de ingang van de incidenteel gebruikte hollen voor $\frac{3}{4}$ met respectievelijk grond of boomstammetjes. Stamp of verdicht de grond niet; er moet nog lucht het hol in kunnen komen. Als een hol voor $\frac{3}{4}$ is dichtgezet, wordt de graaf- of vraatactiviteit gecontroleerd. Herhaal deze handeling totdat uit controle blijkt dat de ingang naar het hol niet meer geopend wordt. Als uit controle van het hol (middels wildcamera's in drie aaneengesloten dagen) blijkt dat de bever het hol heeft verlaten of als na 3 aaneengesloten dagen geen graaf- of vraatsporen meer worden waargenomen, dan worden de hollen met een minikraan nagegraven, aangevuld, verdicht, en worden eventueel aanwezige takken op het hol verwijderd en wordt de locatie opnieuw ingezaaid. Alternatief is het opvullen van de hollen met uithardend materiaal.

Konijn en Vos

- IV. Verwijderen van hollen van soorten met een vrijstelling binnen de Wet natuurbescherming als konijn en vos is alleen toegestaan als een ecologisch deskundige heeft vastgesteld dat er in de omgeving voldoende alternatieve verblijfplaatsen aanwezig zijn (omgevingscheck) en het gaat om slechts één of enkele verblijfplaatsen. Als alternatieve verblijfplaatsen ontbreken, is het noodzakelijk om een ontheffing Wet natuurbescherming aan te vragen. De ecologisch deskundige zorgt voor een onderbouwing in het logboek van het EBBO-plan. De volgende mitigerende maatregelen zijn nodig als voldoende alternatieven in de omgeving beschikbaar zijn:
- Voer de schadepreventieve of de herstelwerkzaamheden uit in de periode september tot en met november (niet in vorstperiodes), buiten de kwetsbare voortplantingsperiode vos en konijn.
 - Graaf hollen van vos en konijn voorzichtig uit met een minikraan om dieren de gelegenheid te geven om te vluchten. Zorg voor aanvulling en verdichting van het nagraven hol en zaai de locaties opnieuw in.

Grote bosmuis, waterspitsmuis en veldspitsmuis

- I. Werkzaamheden worden niet uitgevoerd in leefgebied van grote bosmuis, waterspitsmuis en/of veldspitsmuis. De ecologisch deskundige legt dit vast in het logboek van het EBBO-plan. Waar nodig worden leefgebieden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.

4.7.2 Vogels

Op locaties met hollen van zoogdieren zijn vooral soorten van ruigte en struwelen te verwachten. Vogels gebruiken dergelijke plekken als broed- en foerageerplek. Daarnaast gebruiken volgens hollen incidenteel als broedplek (o.a. nijlgans is wel eens in hollen in de spoorberm aangetroffen).

Alle soorten

- II. Werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de soort-specifieke broedperiode. De belangrijkste broedperiode loopt van half maart tot half juli. Let op: van half februari tot en half december kunnen in ruigte en houtige begroeiingen broedende vogels aanwezig zijn.
- II. Binnen de soort-specifieke broedperiode zijn werkzaamheden alleen toegestaan wanneer dit vanwege veiligheidsredenen gewenst is. Laat dan altijd een broedvogelcontrole uitvoeren door een ecologisch deskundige om bewoonde nesten/verdachte broedplekken op te sporen. Indien er nog broedende vogels voorkomen, wacht dan met uitvoering tot na het broedseizoen of spaar nesten (inclusief een soortafhankelijke beschermingszone, nader te bepalen door de ecologisch deskundige). Deze beschermingszone wordt door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige gemarkeerd in het veld en genoteerd in het logboek van het EBBO-plan. De markering wordt direct na werkzaamheden verwijderd.

4.7.3 Amfibieën en reptielen

In de nabijheid van locaties met hollen van zoogdieren kunnen jaarrond geschikte leefgebieden van reptielen en foerageergebieden en overwinteringsplekken van amfibieën aanwezig zijn.

Alle soorten

- I. Werkzaamheden worden niet uitgevoerd in leefgebied van reptielen en overwinteringsgebieden van amfibieën. Dit geldt in het bijzonder voor broeihopen van ringslang en aantrekkelijke plekken voor overwintering van amfibieën en reptielen (plekken met pollen, hollen, hopen, stronken en takkenrillen). De ecologisch deskundige legt dit vast in het logboek van het EBBO-plan. Waar nodig worden leefgebieden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.

4.7.4 **Dagvlinders**

In de nabijheid van locaties met holen van zoogdieren kunnen plekken aanwezig zijn waar beschermde dagvlinders voortplanten (waardplanten) en foerageren (voedselplanten).

Alle soorten

- I. Werkzaamheden worden niet uitgevoerd op plekken van voortplanting van beschermde dagvlinders. De ecologisch deskundige legt dit vast in het logboek van het EBBO-plan. Waar nodig worden leefgebieden gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.

4.7.5 **Vaatplanten**

In de nabijheid van locaties met holen van zoogdieren kunnen plekken aanwezig zijn waar beschermde vaatplanten groeiplaatsen hebben. Het gaat hierbij met name om soorten in bermen en struwelen.

Alle soorten

- I. Werkzaamheden worden niet uitgevoerd op plekken met groeiplaatsen van beschermde vaatplanten. De ecologisch deskundige legt dit vast in het logboek van het EBBO-plan. Waar nodig worden groeiplaatsen gemarkeerd door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige.

4.8 Snoeien, verplaatsen en verwijderen van (beginnende) ooievaarsnesten van bovenleidingportalen

Ooievaarsnesten op de bovenleidingportalen kunnen leiden tot ernstige veiligheidsrisico's voor het spoor. Sommige onderdelen van een bovenleidingsportaal staan onder hoge spanning. Afvallende takken die in verbinding komen met de spanningsvoerende delen kunnen leiden tot kortsluiting, beschadiging van de bovenleidingsconstructie, ontregeling van het treinverkeer en leiden tot onvoorzijne verkeersonveilige situaties. Ook kunnen takken in spoorwissels terecht komen, waardoor de wissels blokkeren en het treinverkeer gevaar loopt. Voor ooievaars zelf geldt een sterk verhoogd risico op aanrijdingen en de nesten met jongen kunnen op het spoor vallen of kunnen nesten door elektrocutie in brand vliegen. Ook kunnen ooievaars geëlektrocuteerd worden als kortsluiting ontstaat.

De bovengenoemde situaties en andere situaties van "risicolocaties met ooievaarsnesten" op bovenleidingsportalen zijn in de begrippenlijst nader gedefinieerd. In bijlage 3 zijn de risicolocaties verder toegelicht. De voorzorgsmaatregelen voor ooievaarsnesten bij risicolocaties kunnen ingezet worden om nesten in aanbouw of uitgebouwde nesten te snoeien, te verplaatsen of te verwijderen

4.8.1 Ooievaar

Ooievaarsnest in aanbouw

- III. Monitor wekelijks kansrijke trajecten voor vestiging van ooievaarsnesten op bovenleidingportalen in de periode 1 februari tot 1 augustus. Controleer de inhoud van een ooievaarsnest met behulp van een drone of een camera gemonteerd op een lange stok van niet-geleidend materiaal. Met deze werkwijze kan de inhoud van het nest gemakkelijk vanaf de grond worden gecontroleerd. Ooievaars hebben doorgaans 8 dagen nodig om een compleet nest te bouwen. Een wekelijkse (om de 7 dagen) controle is noodzakelijk om definitieve vestiging van een broedgeval te voorkomen.
- IV. Preventief verwijderen van nesten in aanbouw is onder deze Gedragscode uitsluitend toegestaan wanneer het nest nog niet voltooid is (het is mogelijk om door het nest heen te kijken) en nog niet bebroed is (geen eieren of jongen). Een startmelding van de werkzaamheden bij RVO (zie paragraaf 3.2.2 onder 6.) is noodzakelijk. Afhankelijk van de situatie ter plekke wordt een geschikte oplossing gezocht voor het verwijderen van het nest in aanbouw (eventueel met hoogwerker in combinatie met spanningloosstelling van de bovenleidingen of met een lange stok van niet-geleidend materiaal). Voer losse takken en nestresten direct na het verwijderen af en verjaag oudervogels van de nestlocatie. Herhaal de procedure om nieuwe nestpogingen te voorkomen. Evalueer het preventief verwijderen van ooievaarsnesten in aanbouw in een jaarlijks op te stellen monitoringsrapport (zie paragraaf 3.3).

Ooievaarsnest uitgebouwd en in gebruikname

- III. Zodra een eerste ei in het nest gelegd is (bebroed nest) mag het nest niet verwijderd worden. Om de spoorveiligheid te garanderen - bijvoorbeeld als er sprake is van een risico op kortsluiting - is het snoeien van takken in het nest toegestaan indien de werkzaamheden binnen 1 uur zijn afgerond en het nest gehandhaafd blijft.
- IV. Verplaatsen van nesten op hetzelfde bovenleidingportaal of een ander nabijgelegen bovenleidingportaal is een optie als snoeien niet leidt tot het wegnemen van risico's voor spoorveiligheid. Verplaatsen vindt alleen buiten het broedseizoen plaats. Tot het verplaatsen van nesten (wegnemen en op een nieuwe plek weer bevestigen) hoeft alleen overgegaan te worden als het technisch mogelijk is om nesten in zijn geheel te verplaatsen en sprake is van een risicolocatie (zie Begrippenlijst

voor de definitiebepaling van een risicolocatie)¹⁴. Voor elke afzonderlijke situatie zorgt de ecologisch deskundige voor een onderbouwing in het EBBO-plan en verzorgt tevens de begeleiding van de werkzaamheden. Een startmelding van de werkzaamheden bij RVO (zie paragraaf 3.2.2 onder 6.) is noodzakelijk als overgegaan wordt tot verplaatsing van een ooievaarsnest. Evalueer het verplaatsen van bebroede ooievaarsnesten in een jaarlijks op te stellen monitoringsrapport (zie paragraaf 3.3).

- IV. Indien verplaatsen geen optie is, is het verwijderen van nesten van ooievaar op bovenleidingportalen in deze Gedragscode alleen buiten het broedseizoen toegestaan als een ecologisch deskundige heeft vastgesteld dat er in de omgeving voldoende alternatieve nestplaatsen aanwezig zijn (omgevingscheck)/ tijdig vervangende nestplaatsen worden aangebracht¹⁵. Daarnaast is het verwijderen van ooievaarsnesten alleen op risicolocaties toegestaan (zie Begrippenlijst voor de definitiebepaling van een risicolocatie). Een startmelding van de werkzaamheden bij RVO (zie paragraaf 3.2.2 onder 6.) is noodzakelijk. De volgende voorzorgsmaatregelen zijn nodig:
- Verwijder bebroede nesten uitsluitend in de periode 1 augustus - 1 maart, buiten het kwetsbare broedseizoen van ooievaar en overige broedvogels of als blijkt dat geen broedsels van ooievaar of andere broedvogels aanwezig zijn;
 - Onderbouw dat sprake is van één of meerdere alternatieve, onbezette geschikte nestplaats(en) voor de ooievaar binnen een straal van 1.000 meter van de te verwijderen nestplaats. Voorbeelden van geschikte alternatieve nestplaatsen zijn onbezette nestpalen en bomen met geschikte broedplekken (o.a. getopte bomen of bomen met storm- of bliksemschade of geschikte splitsingen tussen boomstammen en -takken). De ecologisch deskundige legt de onderbouwing vast in het EBBO-plan.
 - Breng vervangende nestgelegenheid binnen 1.000 meter van de te verwijderen nestplaats aan als niet onderbouwd kan worden dat sprake is van een alternatieve, onbezette geschikte nestplaats(en) voor de ooievaar binnen een straal van 1.000 meter van de nestlocatie. Hierbij kan gedacht worden aan de volgende maatregelen:
 - Toppen van volgroeide bomen;
 - Aanbrengen van ooievaarspalen met kunstnest (6-8 meter hoog);
 - Aanbrengen van kunstnesten op daken.
 - Bepaal de toe te passen voorzieningen in samenspraak met de ecologisch deskundige en leg de keuze vast in het EBBO-plan.
 - Stel zo nodig een overeenkomst op tussen ProRail en de desbetreffende perceeleigenaar bij bereidheid tot het huisvesten van vervangende nestgelegenheid. In de overeenkomst worden afspraken en verplichtingen vastgelegd omtrent het plaatsen en onderhouden van de vervangende nestgelegenheid.
 - Breng de vervangende nestgelegenheid aan voor de start van het daarop volgende broedseizoen (uiterlijk voor 1 maart). Zodoende wordt gegarandeerd dat er een geschikte en veilige alternatieve uitwijklocatie beschikbaar is voor het terugkerende ooievaarsbroedpaar in het opvolgende broedseizoen.
 - Afhankelijk van de situatie ter plekke wordt een geschikte oplossing gezocht voor het verwijderen van het bestaande nest (eventueel met hoogwerker in combinatie met spanningloosstelling van

¹⁴ Afgebouwde nesten zijn in veel gevallen > 100 kg, waarbij de takken vervlochten zijn met allerlei onderdelen op de bovenleidingportalen. Het moet mogelijk zijn om de nesten los te knippen, te verplaatsen én opnieuw stevig te bevestigen, zonder dat het nest uit elkaar valt. Daarnaast moeten de nesten bereikbaar zijn met het juiste materieel om de werkzaamheden op een veilige en arbotechnische verantwoorde manier uit te kunnen voeren.

¹⁵ Als alternatieve nestplaatsen ontbreken en het niet mogelijk is om tijdig vervangende nestplaatsen aan te brengen, dan geldt de Gedragscode niet. Er resteren dan twee opties: het nest moet behouden blijven of er kan een regulier ontheffings-traject in het kader van de Wet natuurbescherming gevolgd worden.

de bovenleidingen of met een lange stok van niet-geleidend materiaal). Ruime losse takken en nestresten direct na het verwijderen op.

- Evalueer het verwijderen van bebroede ooievaarsnesten in een jaarlijks op te stellen monitoringsrapport (zie paragraaf 3.3).

Bijlagen

Bijlage 1: Wet Natuurbescherming

Bijlage 2: Soorten waarvoor de Gedragscode geldt

Bijlage 3: Beschrijving beheermaatregelen

Bijlage 4: Goedkeuringsbesluit 23 december 2022

Bijlage 1

Wet Natuurbescherming

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (Staatsblad 2016) regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, soorten en houtopstanden. De volledige wettekst van de Wet natuurbescherming (Wnb) is te vinden op: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/>. Deze Gedragscode is gebaseerd op artikel 3.31 van de Wet natuurbescherming en beperkt zich daarmee tot het onderdeel soortenbescherming van de Wet natuurbescherming. De artikelen 3.1 t/m 3.11 van de Wet natuurbescherming regelen de bescherming van soorten. De complete lijst met beschermde soorten is te vinden in bijlage 2 van deze Gedragscode.

De bescherming onder de Wet natuurbescherming geldt overal in Nederland.

Beschermingsregimes en verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming kent drie verschillende beschermingsregimes voor beschermde soorten. Per beschermingsregime gelden verschillende verbodsbepalingen. De beschermingsregimes en bijbehorende verboden zijn te vinden in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 en zijn hieronder toegelicht.

1. Beschermingsregime Vogelrichtlijn

Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels zijn beschermd volgens het beschermingsregime van de Vogelrichtlijn (artikel 3.1 Wet natuurbescherming). De vogels zijn onderverdeeld in twee categorieën:

- Vogels met jaarrond beschermde nesten.
- Overige vogels wier nesten alleen tijdens het broedseizoen (periode van nestbouw, eileg, broeden en voeren van de jongen op het nest) zijn beschermd.

Voor vogels gelden de verbodsbepalingen in de onderstaande tabel.

Tabel B2.1 Verbodsbepalingen vogels

Vogelrichtlijn
Art 3.1 lid 1: Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.
Art 3.1 lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
Art 3.1 lid 3: Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.
Art 3.1 lid 4 en lid 5: Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

2. Beschermingsregime Habitatrichtlijn

Soorten die zijn beschermd op grond van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I) (artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming) vallen onder het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten gelden de verbodsbepalingen in de onderstaande tabel.

Tabel B2.2 Verbodsbepalingen habitatrichtlijnsoorten

Habitatrichtlijn
Art 3.5 lid 1: Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
Art 3.5 lid 2: Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren.
Art 3.5 lid 3: Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
Art 3.5 lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen.
Art 3.5 lid 5: Het is verboden planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

3. Beschermingsregime andere soorten

Het derde beschermingsregime geldt voor 'andere soorten' (artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming). De andere soorten, ook wel aangeduid als nationaal beschermde soorten, zijn onderverdeeld in twee categorieën:

- Soorten waarvoor provinciaal geen vrijstelling geldt, en
- Soorten waarvoor provinciaal wel vrijstelling geldt.

Welke soorten zijn vrijgesteld verschillen per provincie. Voor deze 'andere soorten' gelden de verbodsbepalingen in de onderstaande tabel.

Tabel B2.3 Verbodsbepalingen andere soorten

Andere soorten
Art 3.10 lid 1a: Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen.
Art 3.10 lid 1b: Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
Art 3.10 lid 1c: Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Zorgplicht

Naast de verbodsbepalingen geldt de zorgplicht. In artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming is de zorgplicht opgenomen. De zorgplicht is een algemene verplichting en houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht neemt voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Dus ook voor niet beschermde soorten geldt de zorgplicht. Voldoende zorg houden betekent dat handelingen (en de voorbereiding hiervan) met nadelige gevolgen achterwege worden gelaten, of maatregelen worden getroffen om schade te voorkomen en als schade niet kan worden voorkomen ervoor wordt gezorgd dat schade zoveel als mogelijk wordt beperkt, dan wel ongedaan wordt gemaakt.

Vrijstelling van ontheffingsplicht

De Wet natuurbescherming biedt voor handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd conform een goedgekeurde Gedragscode een vrijstelling van de ontheffingsplicht (artikel 3.31). De Gedragscode is vormvrij, maar dient te zijn gebaseerd op een of meer in de wet genoemde belangen.

Indien niet gewerkt wordt conform de Gedragscode en verbodsbepalingen worden overtreden is een ontheffing nodig. De ontheffing kan alleen onder bepaalde voorwaarden worden verleend door het bevoegd gezag.

Bijlage 2

Soorten waarvoor de Gedragscode geldt

Legenda kolom beheer en onderhoud:

- Ja: de Gedragscode is van toepassing voor de soort.
- Nee: de Gedragscode is niet van toepassing voor de soort.

	Beheer en onderhoud
Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn	
<u>Vogels met jaarrond beschermde nestplaats</u>	
Boomvalk	Ja
Buizerd	Ja
Gierzwaluw	Ja
Grote gele kwikstaart	Ja
Havik	Ja
Huismus	Ja
Kerkuil	Ja
Oehoe	Ja
Ooievaar	Ja
Ransuil	Ja
Roek	Ja
Slechtvalk	Ja
Sperwer	Ja
Steenuil	Ja
Wespendief	Ja
Zwarte wouw	Ja
<u>Vogels zonder jaarrond beschermde nestplaats</u>	Ja
Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn bijlage IV of Verdrag van Bern bijlage I	
<u>Planten</u>	
Geel schorpioenmos	Nee
Groenknolorchis	Ja
Drijvende waterweegbree	Ja
Kruipend moerasscherm	Ja

Tonghaarmuts	Nee
Zomerschroeforchis	Nee
<u>Zoogdieren</u>	
Baardvleermuis	Ja
Bechsteins vleermuis	Ja
Bever	Ja
Bosvleermuis	Ja
Brandts vleermuis	Ja
Franjestaart	Ja
Gewone dwergvleermuis	Ja
Gewone grootoorvleermuis	Ja
Grijze grootoorvleermuis	Ja
Grote hoefijzerneus	Nee
Grote rosse vleermuis	Nee
Hamster	Nee
Hazelmuis	Nee
Ingekorven vleermuis	Ja
Kleine hoefijzerneus	Nee
Laatvlieger	Ja
Lynx (euraziatische)	Nee
Meervleermuis	Ja
Mopsvleermuis	Ja
Noordse vleermuis	Nee
Noordse woelmuis	Ja
Otter	Ja
Rosse vleermuis	Ja
Ruige dwergvleermuis	Ja
Tweekleurige vleermuis	Ja
Vale vleermuis	Ja
Watervleermuis	Ja
Wolf	Nee
<u>Amfibieën en reptielen</u>	
Boomkikker	Ja
Geelbuikvuurpad	Nee
Gladde slang	Ja
Heikikker	Ja
Kamsalamander	Ja
Knoflookpad	Ja
Muurhagedis	Ja
Poelkikker	Ja
Rugstreeppad	Ja
Vroedmeesterpad	Ja
Zandhagedis	Ja
<u>Slakken en vissen</u>	
Houting	Nee

Platte schijfhoren	Ja
Steur	Nee
<u>Vlinders</u>	
Apollovlinder	Nee
Boszandoog	Nee
Donker pimpernelblauwtje	Nee
Gentiaanblauwtje	Nee
Grote vuurvlinder	Nee
Moerasparelmoervlinder	Nee
Pimpernelblauwtje	Nee
Teunisbloempijlstaart	Ja
Tijmblauwtje	Nee
Zilverstreephooibeestje	Nee
<u>Kevers, libellen en haften</u>	
Brede geelrandwaterroofkever	Nee
Bronslibel	Nee
Gaffellibel	Ja
Gestreepte waterroofkever	Ja
Gevlekte witsnuitlibel	Ja
Groene glazenmaker	Ja
Mercurwaterjuffer	Nee
Juchtleerkever	Nee
Noordse winterjuffer	Ja
Oostelijke witsnuitlibel	Nee
Rivierrombout	Ja
Sierlijke witsnuitlibel	Ja
Vermiljoenkever	Ja
Oeveraas	Nee
Beschermingsregime Andere soorten	
<u>Planten</u>	
Akkerboterbloem	Ja
Akkerdoornzaad	Nee
Akkerogentroost	Ja
Beklierde ogentroost	Nee
Berggamander	Nee
Bergnactorchis	Ja
Blaasvaren	Ja
Blauw guichelheil	Ja
Bokkenorchis	Ja
Bosboterbloem	Nee
Bosdravik	Nee
Brave hendrik	Ja
Brede wolfsmelk	Ja
Breed wollegras	Nee
Bruinrode wespenorchis	Nee

Dennenorchis	Ja
Dreps	Ja
Echte gamander	Nee
Franjegtiaan	Nee
Geelgroene wespenorchis	Nee
Geplooide vrouwenmantel	Nee
Getande veldsla	Nee
Gevlekt zonneroosje	Nee
Glad biggenkruid	Ja
Gladde zegge	Nee
Groene nachtorchis	Nee
Groensteel	Nee
Groot spiegelklokje	Ja
Grote bosaardbei	Ja
Grote leeuwenklauw	Ja
Honingorchis	Nee
Kalkboterbloem	Nee
Kalketrip	Nee
Karhuizer anjer	Ja
Karwijselie	Nee
Kleine ereprijs	Nee
Kleine schorseneer	Nee
Kleine wolfsmelk	Ja
Kluwenklokje	Ja
Knollathyrus	Nee
Knolspirea	Nee
Korensla	Ja
Kranskarwij	Nee
Kruiptijm	Nee
Lange zonnedaauw	Nee
Liggende ereprijs	Nee
Moerasgamander	Nee
Muurbloem	Ja
Naakte lathyrus	Nee
Naaldenkervel	Nee
Pijlscheefkelk	Ja
Roggelelie	Nee
Rood peperboompje	Nee
Rozenkransje	Nee
Ruw parelzaad	Ja
Scherpkruid	Nee
Schubvaren	Ja
Schubzegge	Nee
Smalle raai	Ja
Spits havikskruid	Nee
Steenbraam	Nee
Stijve wolfsmelk	Ja
Stofzaad	Ja
Tengere distel	Nee

Tengere veldmuur	Nee
Trosgamander	Nee
Veenbloembies	Nee
Vliegenorchis	Nee
Vroege ereprijs	Nee
Wilde averuit	Ja
Wilde ridderspoor	Nee
Wilde weit	Ja
Wolfskers	Ja
Zandwolfsmelk	Ja
Zinkviooltje	Nee
Zweedse kornoelje	Nee
<u>Zoogdieren</u>	
Aardmuis	Ja
Boommarter	Ja
Bosmuis	Ja
Bunzing	Ja
Damhert	Nee
Das	Ja
Dwergmuis	Ja
Dwergspitsmuis	Ja
Edelhert	Nee
Eekhoorn	Ja
Egel	Ja
Eikelmuis	Nee
Gewone bosspitsmuis	Ja
Gewone zeehond	Nee
Grote bosmuis	Ja
Grijze zeehond	Nee
Haas	Ja
Hermelijn	Ja
Huisspitsmuis	Ja
Konijn	Ja
Molmuis	Ja
Ondergrondse woelmuis	Ja
Ree	Ja
Rosse woelmuis	Ja
Steenmarter	Ja
Tweekleurige bosspitsmuis	Ja
Veldmuis	Ja
Veldspitsmuis	Ja
Vos	Ja
Waterspitsmuis	Ja
Wezel	Ja
Wild zwijn	Nee
Woelrat	Ja
<u>Amfibieën en reptielen</u>	

Adder	Ja
Alpenwatersalamander	Ja
Bruine kikker	Ja
Gewone pad	Ja
Hazelworm	Ja
Kleine watersalamander	Ja
Levendbarende hagedis	Ja
Meerkikker	Ja
Middelste groene kikker	Ja
Ringslang	Ja
Vinpootsalamander	Ja
Vuursalamander	Nee
<u>Vissen</u>	
Beekdonderpad	Ja
Beekprik	Ja
Elrits	Ja
Europese rivierkreeft	Nee
Gestippelde alver	Nee
Grote modderkruiper	Ja
Kwabaal	Nee
<u>Dag- en nachtvlinders</u>	
Aardbeivlinder	Ja
Bosparelmoervlinder	Ja
Bruin dikkopje	Ja
Bruine eikenpage	Nee
Duinparelmoervlinder	Ja
Gentiaanblauwtje	Nee
Grote parelmoervlinder	Ja
Grote vos	Ja
Grote weerschijnvlinder	Ja
Iepenpage	Ja
Kleine heivlinder	Nee
Kleine ijsvogelvlinder	Ja
Kommavlinder	Nee
Sleedoornpage	Ja
Spiegeldikkopje	Ja
Teunisbloempijlstaart	Ja
Veenbesblauwtje	Nee
Veenbesparelmoervlinder	Nee
Veenhooibeestje	Nee
Veldparelmoervlinder	Ja
Zilveren maan	Ja
<u>Kevers en libellen</u>	
Beekrombout	Ja
Bosbeekjuffer	Ja
Donkere waterjuffer	Nee

Gevlekte glanslibel	Ja
Gewone bronlibel	Ja
Hoogveenglanslibel	Ja
Kempense heidelibel	Ja
Speerwaterjuffer	Ja
Vliegend hert	Ja

NB: "Op grond van art. 1.3. lid 1, sub a (1) van het Besluit natuurbescherming is het Rijk bevoegd voor het verlenen van natuurtoestemmingen voor de aanleg, uitbreiding, alsmede wijziging, gebruik, beheer en onderhoud van hoofdspoorwegen. Sommige soorten opgenomen in bijlage 2 zijn daarom vrijgesteld op grond van bijlage 11 behorende bij artikel 3.31, eerste lid van de Regeling natuurbescherming. Voor deze soorten geldt de algemene zorgplicht".

Bijlage 3

Toelichting beheermaatregelen

1. Kruidachtige begroeiingen en onbegroeid terrein

- Maaien en afvoeren van graslanden, spoorbermen (met heide) en droge rietstroken;
- Klepelen van graslanden, spoorbermen, rietstroken en jong struweel (2 jaar en jonger). Klepelen is alleen toegestaan op locaties met oude beheercontracten¹⁶ zonder kwetsbare leefgebieden van beschermde muizen, reptielen, amfibieën, dagvlinders en planten;
- Begrazing door vee;
- In- of doorzaaien bermen;
- Verwijderen blad.

Het maaien en klepelen van spoorbermen en de toepassing van begrazing is in de eerste plaats gericht op de veiligheid en toegankelijkheid van het spoor en is daarnaast bedoeld om verbossing tegen te gaan. Maaien en afvoeren en begrazing vindt ook plaats om natuurwaarden in stand te houden en/of te verbeteren. Het gaat om extensief beheer: zo wordt gemiddeld 2 keer per groeiseizoen gemaaid (afhankelijk van de voedselrijkdom en groeisnelheid). In principe wordt het maaisel afgevoerd, maar soms niet (vanwege de beperkte breedte of het steile talud van de spoorbermen). Ook de breedte van de te beheren zones verschilt per spoortraject. Verwijderen van struweel (o.a. bramen) ouder dan 2 jaar valt onder 3. 'Werkzaamheden aan houtige gewassen'.

2. Wateren en oevers

- Schonen van watergangen, poelen en vijvers en maaien oevers en plasdraszones, natte rietlanden en moerasbegroeiingen;
- Baggeren van watergangen, poelen en vijvers;
- Weghalen van afval en vrijhouden van duikers;
- Herstel en reparatie van damwanden, houten beschoeiing, palenrijen en andere vormen van harde oevers en onderhoud aan (nuts)voorzieningen in of onder water.

Schonen van watergangen, poelen en vijvers en maaien oevers

Onder 'schonen' wordt verstaan het weghalen van drijvende waterbegroeiingen, maaien van (onder)waterbegroeiingen, het weghalen van afval, vrijhouden van duikers en maaien en afvoeren van oevervegetatie, natte rietlanden en moerasbegroeiingen. Het gaat om doorgaande watergangen langs het spoor, maar ook om vijvers en poelen. Het regelmatig schonen en maaien is nodig voor het behoud van open water (biotoop) en de aan- of afvoerfunctie van watergangen. Schonen van

¹⁶ ProRail is van plan om vanaf 2022 het groenbeheer van ProRail uit de bestaande 21 spooronderhoudscontracten te halen en voortaan separaat aan te besteden op basis van duurzame specificaties. Daarmee zet ProRail een flinke stap in de richting van duurzaam bermbeheer. In 2022 zullen de eerste beheercontracten in de 21 contractgebieden van ProRail overgaan op 'Meer natuur in de berm'-contracten. Binnen deze contracten is klepelen niet meer toegestaan. Het plan is dat in 2025 alle contractgebieden over zijn gegaan op 'Meer natuur in de berm'-contracten.

de sloten kan jaarrond plaatsvinden, hoewel het onderhoud vooral in het najaar plaatsvindt. Het schonen van wateren draagt bij aan het behoud van het bestaande hydrologische systeem dat nodig is voor behoud van flora en fauna en/of voor voldoende drooglegging (voorkomen wateroverlast ten behoeve van de openbare veiligheid).

Er is sprake van achterstallig onderhoud indien beheer als schonen en maaien niet op reguliere schaal, wijze of frequentie plaatsvindt of niet in een beheerplan is vastgelegd. In geval van achterstallig onderhoud is de Gedragscode niet van toepassing..

Baggeren van watergangen, poelen en vijvers

Het betreft hier werkzaamheden die tot doel hebben de afvoercapaciteit of het doorstroomprofiel van watergangen te behouden en/of te herstellen. Daarmee draagt dit beheer bij aan het functioneren van het bestaande hydrologische systeem dat nodig is voor behoud van flora en fauna en/of voor voldoende drooglegging (voorkomen wateroverlast t.b.v. openbare veiligheid). Doorgaans worden baggerwerkzaamheden niet jaarlijks uitgevoerd, maar het gaat wel altijd om watergangen die ook jaarlijks worden geschoond.

Afhankelijk van de snelheid waarmee vijvers en poelen verlanden is het periodiek baggeren nodig voor het behoud van dergelijke wateren. Er is sprake van achterstallig onderhoud indien beheer als baggeren niet op reguliere schaal, wijze of frequentie plaatsvindt of niet in een beheerplan is vastgelegd. In geval van achterstallig onderhoud is de gedragscode niet van toepassing.

Herstel van damwanden, houten beschoeiing, palenrijen en andere vormen van harde oevers.

Het betreft werkzaamheden om bestaande objecten schoon te houden, te herstellen of te repareren. De werkzaamheden dienen gericht te zijn op het behoud van de bestaande situatie. De werkzaamheden zijn van belang om de stabiliteit van oevers (en daarmee de veiligheid) te garanderen.

Als het gaat om de aanleg van oeververdediging op plekken waar nu geen 'harde oevers' aanwezig zijn (functiewijziging), dan geldt deze Gedragscode niet.

3. Houtige begroeiingen

Het betreft hier alle terugkerende werkzaamheden in houtige opstanden, onder andere:

- Kap van individuele bomen in verband met veiligheid;
- Dunnen in bos of bosstroken;
- Afzetten van struweel en bos (max. 30% van de betreffende houtopstand);
- Snoeien, knippen en scheren van heggen en blokhagen;
- Snoeien van klimplanten op geluidsschermen en andere objecten;
- Knotten of kandelaberen van bomen die daar tegen kunnen;
- Snoeien van takken;
- Verwijderen van bos- en struweelopslag (> 3 jaar) in open (heide)vegetatie.
- Inboeten.
- Blad verwijderen;
- Water geven.

Het gaat hierbij om bomen en struiken in bos en bosjes, bosplantsoen, laanbeplanting, singels, houtwallen, heggen, hagen, blokhagen, heesterbegroeiingen, spoorbermen, struweel, hakhout en griend, plantsoen of op oevers van watergangen en om solitaire (knot)bomen en struiken. Werkzaamheden aan houtige beplanting zijn specifiek gericht op het in stand houden van houtopstanden of beheer om ongewenste verbossing (bijvoorbeeld opslag in heidevegetatie) tegen te gaan. Momenteel houdt ProRail op de meeste spoortrajecten rekening met het valbereik van bomen langs het spoor: bomen mogen niet hoger worden dan de afstand tot het spoor om te voorkomen dat de bomen bij incidenten (bijvoorbeeld bij hevige stormen) op het spoor terecht komen en de openbare veiligheid (risico op aanrijdingen) in gevaar brengen. Inmiddels wordt door ProRail gewerkt aan een verandering van het beleid, waarbij meer wordt gekeken naar het specifieke veiligheidsrisico (vta) dat een boom oplevert en minder naar alleen de afstand tot het spoor/hoogte van de boom. Ook is het snoeien en kappen van bomen en struiken langs het spoor vanuit veiligheidsoogpunt nodig om machinisten vrij zicht te

geven op seinen en overgangen en om de beschikbaarheid van de spoorweginfrastructuur en de bereikbaarheid voor hulpdiensten te garanderen en schade aan treinen te voorkomen. Verder is ook het snoeien en kappen van bomen langs toegangswegen en -paden nodig vanuit de openbare veiligheid (risico op vallende takken/omvallende bomen).

Overigens valt het kappen van bomen - anders dan uit een oogpunt van beheer en onderhoud van de opstand – niet onder deze Gedragscode. Het gaat specifiek om locaties waar een functiewijziging gewenst is of beheer- en onderhoudsactiviteiten die niet op reguliere schaal, wijze of frequentie plaatsvinden of die niet in een beheerplan zijn vastgelegd. Voor dergelijke werkzaamheden geldt ook het onderdeel houtopstanden van de Wet natuurbescherming. De Gedragscode dient niet als vrijstelling van de ontheffingsplicht of meldingsplicht voor het onderdeel houtopstanden.

4. (Half)verhardingen, afrasteringen en terreinmeubilair

- Maaien van onverharde en semiverharde paden en wegen;
- Periodiek schaven en egaliseren van zandpaden;
- Schoffelen/aanvullen van schouw- en porfierpaden;
- Vernieuwen schouwpaden binnen het bestaande profiel;
- Onderhoud aan verhardingen en trappen (inclusief herbestrating) en daaraan ondergeschikte onderdelen zoals kabelkokers;
- Bestrijden van onkruid met toegelaten methoden en middelen;
- Reparatie van hekken, afrasteringen en wild- en geleiderasters (inclusief poorten en vlucht-, uittreed- en terugkeervoorzieningen);
- Reparatie van seinen, wissels, spoorbomen, verlichting en andere terreinmeubilair;
- Vervanging en onderhoud van faunavoorzieningen als SpoorstaafFaunaPassages (SFP's), anti-zwanenvoorzieningen, goten en 'ondersteunende' faunavoorzieningen als bijenhoeven, broeihoeven en nestkasten.

(Half)verharding

Onderhoud is gericht op het in stand houden van de bestaande functie of aanpassing aan de huidige veiligheidseisen van paden en wegen. Onderhoud aan paden en wegen is nodig om de veiligheid van het personeel te garanderen.

Als het gaat om nieuwe tracés voor paden en wegen vallen de werkzaamheden niet onder deze Gedragscode.

Afrastering en terreinmeubilair

Op de terreinen van ProRail zijn hekken, afrasteringen, wildrasters en terreinmeubilair (bijvoorbeeld bebording en seinen) aanwezig. De hekken, afrastering en wildrasters voorkomen aanrijdsloffers onder dieren (bescherming van flora en fauna). Tevens gaan dergelijke hekwerken onbevoegde betreding o.a. vandalisme, diefstal en suicide tegen en dienen dus ook de openbare veiligheid. Seinen, wissels, spoorbomen en ander terreinmeubilair zijn van belang om de veiligheid van machinisten (en reizigers) en weggebruikers van het omliggende wegennet te garanderen.

Als het gaat om nieuwe tracés voor rasters en nieuwe locaties voor terreinmeubilair, dan geldt deze Gedragscode niet.

5. Gebouwen en werken

Het betreft hier alle terugkerende onderhoudswerkzaamheden aan gebouwen, kasten en kunstwerken:

- Schoonspuiten, reinigen en impregneren van gebouwen, kasten, kades, muren, bruggen en andere kunstwerken;
- Schilderwerk;
- Plaatsen van steigers;
- Onderhoud en reparaties aan kozijnen, boeiplanken en ander houtwerk;
- Onderhoud en reparaties aan voegwerk, gevels, dakgoten en daken;
- Betonrenovatie;
- Herstelwerkzaamheden aan kunstwerken zoals duikers, spoorviaducten, spoorbruggen, remmings- en geleidingswerken;
- Onderhoud aan installaties in gebouwen/kasten;
- Onderhoud aan technische constructies van faunavoorzieningen zoals natuurbruggen, loopplanken in duikers, dassen- en amfibieëntunnels.

- Herstelwerkzaamheden na schade vallen onder deze categorie, zolang de oorspronkelijk situatie in stand gehouden wordt;

Beheer en onderhoud aan gebouwen, kasten en kunstwerken is nodig om deze elementen in stand en functioneel te houden en te voorkomen dat onveilige situaties ontstaan.

Verduurzamingsmaatregelen als het vervangen van daken en na-isolatie van spouwmuren vallen niet onder deze Gedragscode. Ook het weren van vleermuizen, de huismus en de gierzwaluw uit spouwmuren, ruimten tussen dakpannen en dakbeschot en het vervangen van bruggen en duikers geldt deze Gedragscode niet.

6. Herprofilen van spoortaluds en -bermen na (dreigende) graafschade

- Het weren en verdrijven/ inperken van dassen- en beverburchten, vossen- en konijnenholen in de spoorzone.

Door o.a. graafactiviteit van dassen, bevers, vossen en konijnen kunnen spoortaluds verzakken wat leidt tot onveilige situaties voor gebruikers van het spoor. Naast het optreden van een veiligheidsrisico t.a.v. spoorvervoer, kunnen hierdoor ook dieren bedolven raken.

De graafactiviteit van dassen, bevers, vossen en konijnen zorgt voor de vorming van omvangrijke gangenstelsels in de spoorzone. De graafwerkzaamheden kunnen leiden tot instabiliteit van het spoortalud, waardoor het talud kan verzakken. Als dergelijke instabiele locaties niet tijdig opgemerkt worden, kan dit leiden tot het ontsporen van de trein met ernstige gevolgen voor reizigers en spoorwegpersoneel. Bestrijding bestaat uit het monitoren en waar nodig verwijderen van holen van dassen, bevers, vossen en konijnen als sprake is van onveilige situaties voor mens en dier. Als dieren op zorgvuldige wijze uit hun holen zijn verdreven, worden de holen voorzichtig uitgegraven en worden de gangenstelsels aangevuld met grond. In het geval van verzakkingen worden de spoortaluds weer geherprofileerd, zodat onderhoudsmedewerkers en inspecteurs (en eventueel te gebruiken machines) zich veilig kunnen verplaatsen langs het spoor. Herstelwerkzaamheden vallen onder deze categorie, zolang de oorspronkelijk situatie in stand gehouden wordt.

Herstellen van spoortaluds om andere dan bovenstaande redenen vallen niet onder deze Gedragscode.

7. Snoeien, verplaatsen en verwijderen van (beginnende) ooievaarsnesten van bovenleidingportalen

- Het snoeien, verplaatsen en verwijderen van (beginnende) ooievaarsnesten van bovenleidingportalen;
- Het betreden van terreinen door bevoegde personen en hun metgezellen ter bestrijding van ooievaarsnesten op bovenleidingportalen.

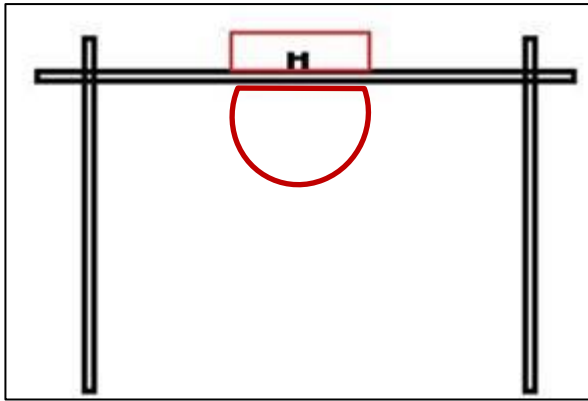
Ooievaarsnesten op de bovenleidingportalen kunnen leiden tot ernstige veiligheidsrisico's voor het spoor of leiden tot verstoring van de dienstregeling. Bovendien lopen de dieren zelf ook risico's, waardoor ook de bescherming van flora en fauna van toepassing is. Voor ooievaars geldt een sterk verhoogd risico op aanrijdingen en nesten met jongen kunnen op het spoor vallen. Ze kunnen geëlectrocuteerd worden.

Ooievaars bouwen hun nesten regelmatig bovenop de bovenleidingportalen. De nesten liggen wankel en kunnen vallen door de trilling van een passerende/naderende trein (en het toenemende gewicht als de jongen steeds groter worden). Het nest kan op de voorruit van de trein vallen en de ruit breken en zorgen voor een gevaarlijke situatie voor de treinmachinist (en de treinpassagiers). Ook kan het treinverkeer in gevaar komen als een nest op het spoor terecht komt. Er kan kortsluiting ontstaan tussen draagkabel en portaal. Het portaal kan onder gevaarlijke elektrische spanning komen te staan. De bovenleiding kan slap komen te hangen en door de trein worden gegrepen, als de afspaninrichting geblokkeerd wordt door takken. Ook kunnen takken in wissels terecht komen, waardoor de wissels blokkeren en het treinverkeer gevaar loopt. Dat zou leiden tot grootschalige schade en stilleggen van het treinverkeer gedurende meerdere uren. De situaties die in ieder geval aangemerkt worden als "risicolocaties met ooievaarsnesten" zijn hieronder verder uitgewerkt.

"Risicolocatie ooievaarsnest"

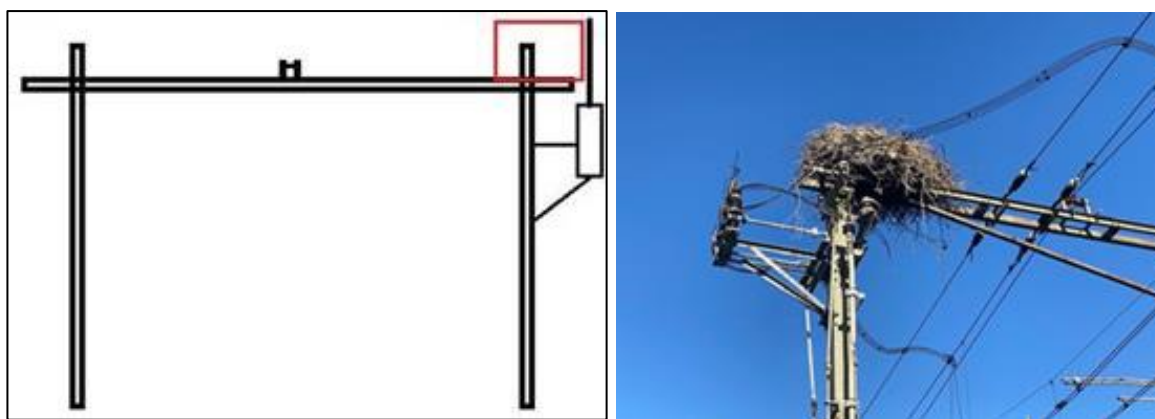
In de gedragscode zijn beheersmaatregelen uitgewerkt voor risicovolle situaties van ooievaarsnesten op bovenleidingsportalen. De volgende situaties worden aangemerkt als risicolocaties met ooievaarsnesten waarvoor de gedragscode kan worden ingezet:

“In het algemeen een ooievaarsnest binnen 0,5 meter van spanningsvoerende delen”

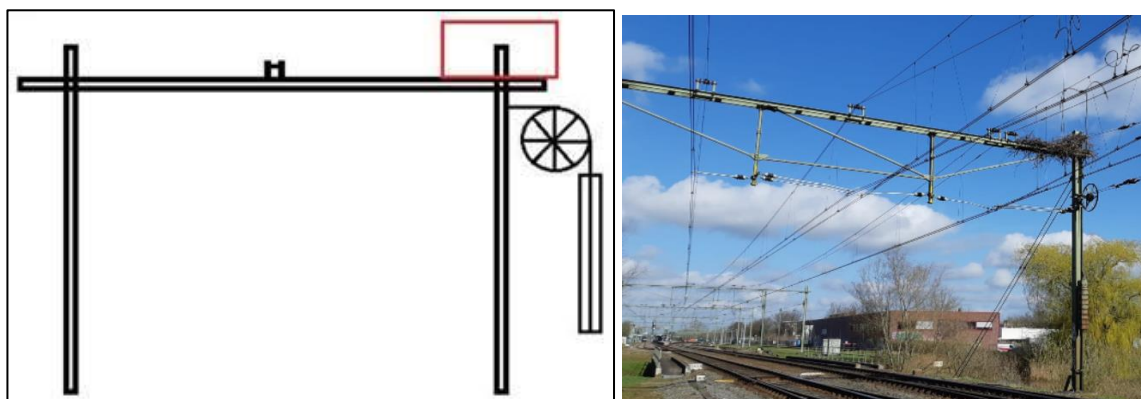
In de bovenstaande situatie bevindt zich het ooievaarsnest direct naast het draagkabelsteunpunt (het “bokje”) van de draagkabel en onder de hang- en rijdraad. De bedrading van het bovenleidingsstelsel staat onder spanning. Wanneer (afvallende) nesttakken in verbinding komen te staan met deze spanningsvoerende delen bestaat er een reëel risico op kortsluiting en brandgevaar. De bedrading kan doorbranden en het treinverkeer ontregelen. Dit kan leiden tot onvoorziene verkeersonveilige situaties. Ook levert deze situatie een risico op elektrocutiegevaar voor de ooievaar op.

Ooievaarsnest boven of direct naast een schakelaar

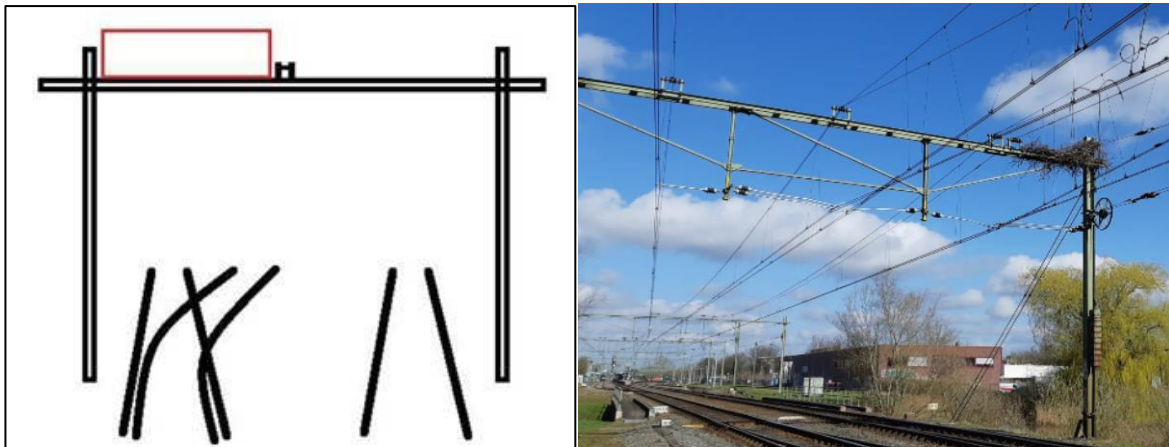
In de bovenstaande situatie is een ooievaarsnest gebouwd naast/boven een schakelaar en vervlochten met de bedrading ervan. Vanaf dit portaal wordt de rijdraad van de bovenleiding via een kabel en een schakelaar op spanning gebracht voor het betreffende baanvak. Bij de schakelaar is een overspanningsafleider gemonteerd als veiligheidsvoorziening bij blikseminslag. Bovenleidingsportalen die zijn uitgerust met een schakelaar bevinden zich circa om de 1500m op een spoortracé. Ooievaarnesten boven of in de directe nabijheid van schakelaar kunnen de functie ervan verstoren. Afvallende takken kunnen kortsluiting veroorzaken. Ook bij blikseminslag kan dat leiden tot korstsluiting, brandgevaar en of wezenlijke schade aan een bovenleidingsportaal. Dit kan leiden tot onvoorzien verkeersonveilige situaties. Ook levert deze situatie een verhoogd risico op elektrocutiegevaar voor de ooievaar op.

Ooievaarnest boven een afspaninrichting

In de bovenstaande situatie is het ooievaarsnest uitgebouwd op de hoek van een bovenleidingsportaal boven de afspanconstructie. De afspanning bestaat meestal uit een wiel met gewicht en zorgt voor het op strak trekken van de rijdraad. De onderlinge afstand tussen twee bovenleidingsportalen met een afspanningsconstructie bedraagt circa 1500m. De afspaninrichting moet soepel kunnen bewegen om de trekspanning op de bovenleiding te garanderen. Een ooievaarsnest boven een afspanningsconstructie zorgt voor een situatie met een verhoogd risico op verkeerscalamiteiten. Als de afspanningsconstructie wordt geblokkeerd door een of meer takken, dan kan de bovenleiding slap gaan hangen. Als gevolg kan de bovenleiding breken en met een trein worden meegesleurd wat resulteert in verkeersonveilige situaties, ernstige schade en treinhinder.

Ooievaarnest boven een spoorwissel

In de bovenstaande situatie is een ooievaarsnest uitgebouwd in de richting van draagkabelsteunpunt (het “bokje”) van de draagkabel onder een spoorwissel. Een ooievaarsnest boven een spoorwissel zorgt voor een situatie met een verhoogd risico op verkeerscalamiteiten. Een wissel moet vrij kunnen bewegen. Afvallende takken kunnen het functioneren van een spoorwissel verstoren en blokkeren. Dit leidt tot ontregeling van de dienstregeling en/of onvoorziene verkeersonveilige situaties.

Voor de bovengenoemde situaties van “Risicolocatie met ooievaarsnest” zijn de voorzorgsmaatregelen in de gedragscode vooral gericht op het monitoren en snoeien of verwijderen van beginnende nesten om te voorkomen dat ooievaars daadwerkelijk gaan broeden op de bovenleidingportalen. Als nesten op bovenleidingsportalen eenmaal zijn uitgebouwd of in gebruik zijn genomen dient vervolgens te worden bepaald of snoeien, verplaatsen of verwijderen noodzakelijk is. Ook daar zijn in de gedragscode voorzorgsmaatregelen voor uitgewerkt.

Bijlage 4

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

> Retouradres Postbus 93144 2509 AC Den Haag

ProRail
T.a.v. J. Verkerk Postbus 2038 3500 GA Utrecht

Datum 23 december 2022
Betreft Goedkeuringsbesluit
Gedragscode Wet natuurbescherming voor ProRail, onderdeel soortenbescherming, bestendig beheer en onderhoud

Geachte heer Verkerk,

Hierbij ontvangt u het definitieve besluit voor de door u opgestelde gedragscode.

Procesverloop

Op 23 mei 2022 heeft u mij de 'Gedragscode Wet natuurbescherming voor ProRail, onderdeel soortenbescherming, bestendig beheer en onderhoud' (hierna: gedragscode) aangeboden in het kader van de Wet natuurbescherming (hierna: de Wnb) met het verzoek deze goed te keuren.

Voor de goedkeuring wordt de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure van Afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht gevolgd. De gedragscode heeft met het ontwerpbesluit vanaf 31 augustus 2022 gedurende zes weken ter inzage gelegen.

Er is een zienswijze ingediend door Stichting Kleine Marters Nederland. De zienswijze heeft geen aanleiding gegeven om goedkeuring aan de gedragscode te onthouden, maar heeft wel

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland Postbus
19530
2500 CM Den Haag
www.rvo.nl
T 088-0424242
wnb@rvo.nl

Onze referentie
9990003990573

tot enige aanpassingen in de gedragscode en het besluit geleid. De indiener van de zienswijze is schriftelijk op de hoogte gebracht van de reactie op de zienswijze.

Wettelijk kader

Vrijstelling op basis van een gedragscode

Op grond van artikel 3.31 van de Wnb kan vrijstelling worden verleend van de verboden bedoeld in de artikelen 3.1, 3.2, zesde lid, 3.5, 3.6 tweede lid, of 3.10 Wnb, en de krachtens artikel 3.11, eerste lid Wnb, geldende verplichting tot melding, bij handelingen die zijn beschreven en aantoonbaar worden uitgevoerd conform een door de minister voor Natuur en Stikstof goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van:

- a. een bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- b. een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of de bosbouw;
- c. een bestendig gebruik; of
- d. een ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Goedkeuring gedragscode

Een gedragscode wordt conform artikel 3.31, tweede lid, van de Wnb uitsluitend goedgekeurd als hierin een wijze van uitvoering van werkzaamheden is beschreven, waarmee afdoende gewaarborgd is dat ten aanzien van beschermde soorten:

- a. voldaan wordt aan de genoemde voorwaarden, zoals genoemd in de artikelen 3.3, vierde lid, 3.8, vijfde lid en 3.10, tweede lid, onder a, e, f of g, Wnb; geen benutting of economisch gewin plaatsvindt;
- b. zorgvuldig wordt gehandeld.

Zorgvuldig handelen houdt in dat van de beschreven werkzaamheden geen wezenlijke invloed uitgaat op beschermde soorten en voorafgaand en tijdens de werkzaamheden in redelijkheid alles wordt verricht of gelaten om schade aan beschermde planten en/of diersoorten te voorkomen, of zo veel mogelijk te beperken.

Afstemming met provincies

Overeenkomstig artikel 3.31, vierde lid, van de Wnb heb ik mijn voornemen tot het goedkeuren van de gedragscode afgestemd met Gedeputeerde Staten van de provincies.

Toetsing

Reikwijdte van de gedragscode

Gebruikers

De gedragscode is opgesteld voor werkzaamheden die door of namens ProRail worden uitgevoerd aan het hoofdspoorwagennet. ProRail en opdrachtnemers van ProRail mogen gebruik maken van de gedragscode. Dit kan alleen als de gebruikers voldoen aan alle eisen en voorwaarden die de gedragscode stelt aan de uit te voeren werkzaamheden.

Werkzaamheden

In paragraaf 2.2, hoofdstuk 4 en in bijlage 3 van de gedragscode wordt beschreven voor welke werkzaamheden de gedragscode is opgesteld en wanneer er een ontheffing dient te worden aangevraagd. De gedragscode is opgesteld voor werkzaamheden die vallen onder bestendig beheer en onderhoud. Voor beheer en onderhoud zijn zeven categorieën geselecteerd:

- Kruidige begroeiingen en onbegroeide terreinen
- Wateren en oevers
- Houtige begroeiingen

- Half-verhardingen en terreinmeubilair
- Gebouwen en werken
- Herprofilering spoortaluds en – bermen na (dreigende) graafschade
- Snoeien, verplaatsen en verwijderen van (beginnende) ooievaarsnesten

De werkzaamheden vallen naar mijn oordeel onder bestendig beheer en onderhoud als bedoeld in artikel 3.31, eerste lid, onder a, van de Wnb.

Soorten

In hoofdstuk 4 en bijlage 2 van de gedragscode wordt vastgesteld voor welke soorten de gedragscode van toepassing is. Voor werkzaamheden die zijn aangewezen als bestendig beheer en onderhoud in deze gedragscode geldt de gedragscode als vrijstelling voor alle soorten zoals genoemd in hoofdstuk 4 en bijlage 2, mits conform de voorgeschreven maatregelen wordt gewerkt.

Sommige soorten opgenomen in bijlage 2 zijn vrijgesteld op grond van bijlage 11 behorende bij artikel 3.31, eerste lid van de Regeling natuurbescherming. Dit gaat bijvoorbeeld over de bunzing, hermelijn en wezel. Voor deze soorten geldt wel altijd de algemene zorgplicht.

Geografische reikwijdte

De gedragscode geldt voor werkzaamheden aan of nabij het spoor, in heel Nederland, voor de in de gedragscode genoemde werkzaamheden.

Gunstige staat van instandhouding en andere bevredigende oplossing

ProRail is op grond van de Spoorwegwet verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van de bestaande hoofdspoorweginfrastructuur om de veiligheid, functionaliteit en het doelmatig gebruik van het spoor te kunnen garanderen.

ProRail beheert de hoofdspoorweginfrastructuur waar onder andere spoorbermen, emplacements en gebouwen onder vallen. In bijlage 3 van de gedragscode is een toelichting gegeven op de beheermaatregelen. Per beheermaatregel is beschreven wat deze inhoudt, en waarom deze wordt uitgevoerd. De geformuleerde voorzorgsmaatregelen in de Gedragscode houden rekening met de levenswijze van de beschermde soorten én de beperkingen qua veiligheid die aan beheer en onderhoud van hoofdspoorweginfrastructuur gesteld worden. Specifiek geldt voor het beheer en onderhoud langs het spoor dat veel werkzaamheden omwille van de veiligheid en de beperkte ruimte in de spoorbermen 's nachts plaatsvinden buiten de dienstregeling. Bij alle activiteiten worden maatregelen getroffen die zo veel mogelijk gericht zijn op het voorkomen van overtredingen. In hoofdstuk 4 staan de voorzorgsmaatregelen beschreven voor elke beheercategorie. De activiteiten genoemd in de gedragscode vallen onder beheer en onderhoud en hebben als doel de huidige functionaliteit te behouden. Door de kleinschaligheid van deze activiteiten en door de getroffen maatregelen wordt er zorgvuldig gehandeld.

Voor beheercategorie 4.7 'herprofilering spoortaluds en – bermen na (dreigende graafschade)' is het in sommige gevallen niet mogelijk overtredingen van verbodsbepalingen te voorkomen. Dit geldt wanneer het gaat om de das of de bever.

De das verkeert in een gunstige staat van instandhouding en de populatie is groeiende. De maatregelen die worden gebruikt zijn bewezen effectieve maatregelen die geadviseerd worden door dassensdeskundigen. Enkel recent gegraven of incidenteel gebruikte dassenpijpen in spoortaluds mogen aangetast worden, enkel bij niet-acute situaties en enkel indien op termijn de volksgezondheid of veiligheid in het geding kan komen.

Ook de bever verkeert in een gunstige staat van instandhouding met een groeiende populatie. De toe te passen maatregelen genoemd in de gedragscode zijn door beverdeskundigen geadviseerd. Enkel recent gegraven of incidenteel gebruikte holen en hoogwatervluchtplaatsen in spoortaluds, als ook recent gemaakte beverdammen mogen aangetast worden, enkel bij niet-acute situaties en enkel indien op termijn de volksgezondheid of veiligheid in het geding kan komen.

Voor beheercategorie 4.8 'snoeien, verplaatsen en verwijderen van (beginnende) ooievaarsnesten van bovenleidingportalen' is het niet mogelijk overtredingen van verbodsbepalingen te voorkomen. De ooievaar verkeert in een gunstige staat van instandhouding en de populatie is groeiende. Het snoeien, verplaatsen, en verwijderen van (beginnende) ooievaarsnesten is toegestaan onder de gedragscode indien dit om locaties gaat waarbij het nest voor problemen zorgt in de openbare veiligheid. Verder is het van belang dat het bouwen van een nieuw nest op de oorspronkelijke locatie door maatregelen wordt voorkomen gezien het keer op keer verwijderen van nesten in aanbouw niet is toegestaan.

Bij een correcte naleving van de gedragscode is gewaarborgd dat de betreffende werkzaamheden geen wezenlijke negatieve invloed kunnen hebben op de staat van instandhouding van beschermde soorten. Er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld door een ecologisch deskundige¹. In het ecologisch werkprotocol worden afspraken vastgelegd met betrekking tot de te volgen werkwijze. Er wordt een beoordeling opgenomen van de eventuele effecten op beschermde soorten, en de te nemen maatregelen die overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb weten te voorkomen. Indien dit laatste niet mogelijk is en wel verbodsbepalingen worden overtreden, worden maatregelen genomen die negatieve effecten zo veel mogelijk beperken. Het gaat hierbij om enkel effectief bewezen maatregelen of maatregelen die door experts (expert judgment) bevestigd zijn als effectief. Daarnaast zijn deze maatregelen breed gedragen en is er veel draagvlak voor het uitvoeren ervan. De gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten wordt door deze werkwijze gewaarborgd.

Startmelding

Voor enkele handelingen genoemd in paragraaf 4.7 en 4.8 geldt een startmelding bij RVO. Een startmelding dient voor aanvang van de werkzaamheden te worden gedaan bij RVO.

1. Het Ministerie van LNV verstaat onder een ecologisch deskundige iemand die ecologisch advies geeft of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten. Hij of zij heeft schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis.

De ecologische deskundige heeft voldoende kennis en jarenlange ervaring om ecologisch onderzoek te kunnen doen. Hij of zij:

- (her)kent de functionaliteit van leefgebieden van beschermde soorten;
- heeft kennis van de algemeen erkende onderzoeksmethoden;
- kan ecologische werkprotocollen uitwerken;
- kan specifieke maatregelen begeleiden.

Beoordeling belangen

Deze in de gedragscode beschreven werkzaamheden worden uitgevoerd in het belang van de 'volksgezondheid of openbare veiligheid', 'bescherming van wilde flora of fauna', 'dwingende redenen van groot openbaar belang' en 'bestendig beheer of onderhoud'.

'Volksgezondheid of openbare veiligheid'

Het is de wettelijke taak van ProRail om een veilig en functioneel infrastructureel spoorwegennetwerk in Nederland te garanderen. ProRail is continu bezig om de veiligheid te verbeteren, onderhoud te plegen en aanpassingen te doen aan de hoofdspoorweginfrastructuur, zodat deze spoorweginfrastructuur voldoet aan de meest recente veiligheidseisen en regelgeving.

De spoorbermen vragen bijvoorbeeld periodiek om beheer en onderhoud van het groen, zodat de treinmachinist altijd goed zicht heeft op de spoorbaan. Deze maatregelen zijn van groot belang om de (verkeers)veiligheid van passagiers, treinpersoneel, omwonenden, gebruikers van het omliggend wegennet, medewerkers van ProRail en sporaannemers te garanderen. Daarnaast is van belang dat het risico op het voorkomen van ongelukken tot een minimum beperkt wordt. Daarmee dient de gedragscode de openbare veiligheid.

'Bescherming van wilde flora of fauna'

Het duurzaam beheren en onderhouden van de hiervoor genoemde hoofdspoorweginfrastructuur draagt bij aan min of meer constante standplaatsfactoren voor soorten zodat beschermde soorten kunnen blijven voortbestaan. Hierbij kan gedacht worden aan periodiek terugkerend maaibeheer, waardoor voor beschermde soorten constante leefomstandigheden in de spoorbermen ontstaan. Daarmee dient de gedragscode de bescherming van de flora en fauna.

'Dwingende redenen van groot openbaar belang'

Het spoorwegennetwerk heeft een zeer belangrijke functie voor reizigersvervoer en spoorgoederenvervoer. Alleen al de grootste reizigersvervoerder (NS) vervoert dagelijks zo'n 1,1 miljoen reizigers verdeeld over 4.500 treinritten. Daarnaast werd in 2020 ruim 40 miljoen ton aan goederen vervoerd over het Nederlandse spoor. Het garanderen van een doelmatig en betrouwbaar spoorwegennetwerk - om onverwachte stremmingen te voorkomen - kan geschaard worden onder dwingende redenen van groot openbaar belang.

'Bestendig beheer of onderhoud'

Bestendig beheer en onderhoud betreft regelmatig terugkerend beheer of onderhoud dat al langere tijd plaatsvindt zonder dat deze activiteiten in de weg hebben gestaan aan de vestiging en het behoud van individuen van beschermde soorten in de gebieden waarin de activiteiten plaatsvinden. Bestendig beheer en onderhoud is gericht op het handhaven van de bestaande situatie.

Bij een correcte naleving van de gedragscode is gewaarborgd dat de betreffende activiteiten geen wezenlijk negatieve invloed zullen hebben op de juridisch beschermde soorten. De gedragscode verplicht tot gedegen onderzoek vooraf, waardoor bijzondere waarden tijdig in beeld zijn en beter kunnen worden beschermd.

De gedragsregels verplichten voorts tot het informeren van de uitvoerenden, waardoor met meer zorg voor de natuur zal worden gewerkt. Met in achtneming van alle voorzorgsmaatregelen, wordt geconcludeerd dat er geen wezenlijke effecten zullen kunnen optreden en dat daarbij de lokale, regionale en landelijke staat van instandhouding niet in het geding komt. Naar mijn oordeel passen de genoemde werkzaamheden binnen de voorwaarden en belangen genoemd in de artikelen 3.3, vierde lid, 3.8, vijfde lid en 3.10, tweede lid, onder e, f, g of h van de Wnb. Voor de activiteiten zoals beschreven in de gedragscode voor de uitvoering van werkzaamheden voor bestendig beheer of onderhoud kan dan ook vrijstelling van de verboden genoemd in de betreffende artikelen van de Wnb worden verleend bij het toepassen van deze gedragscode.

Voorzorgsmaatregelen

Wezenlijk negatieve invloed

Met een gedragscode moet door zorgvuldig handelen een wezenlijk negatieve invloed op (de lokale populaties van) beschermde soorten worden voorkomen. Dit moet van geval tot geval worden beoordeeld. Omdat een gedragscode juist bedoeld is om gebruikt te kunnen worden in meer gevallen, moet worden aangegeven hoe bij elk individueel project beoordeeld wordt of er sprake is van wezenlijk negatieve invloed op beschermde soorten.

In hoofdstuk 3, in paragraaf 2.1 staat beschreven dat er door ProRail een toetsing plaatsvindt op meerdere momenten in het werkproces om te toetsen of opdrachtnemers de gedragscode correct toepassen. Voor elke opdracht waarbij de gedragscode wordt gebruikt is een Ecologisch Bestendig Beheer- en Onderhoudsplan (EBBO-plan) en uitvoering maatregelen toets verplicht. Met inachtneming van de gunstige staat van instandhouding, de afbakening van soorten en de te nemen voorzorgsmaatregelen in de gedragscode wordt geen wezenlijke invloed op populaties verwacht. De gedragscode voldoet op dit punt aan de eisen die hieraan worden gesteld zoals in artikel 3.31 derde lid van de Wnb.

Maatregelen voor zorgvuldig handelen

In hoofdstuk 4 van de gedragscode zijn voorzorgsmaatregelen opgenomen om (risico op) schade aan beschermde soorten te minimaliseren. In geval er onvoorziene natuurwaarden worden aangetroffen tijdens werkzaamheden, staat in hoofdstuk 2, in paragraaf 2.6 van de gedragscode beschreven hoe er moet worden gehandeld.

De beschreven voorzorgsmaatregelen zijn minimumnormen voor zorgvuldig handelen, waar de gebruiker van de gedragscode zich in ieder geval aan moet houden. Waar bijvoorbeeld staat “zo veel mogelijk”, “in redelijkheid” of “in beginsel”, beschouw ik de daar beschreven voorzorgsmaatregel als de concreet na te leven gedragsregel.

Naar mijn oordeel wordt door het nemen van de genoemde voorzorgsmaatregelen zorgvuldig gehandeld zoals genoemd in artikel 3.31 derde lid, onder b van de Wnb. Deze voorzorgsmaatregelen zullen ertoe leiden dat bij gebruik van de gedragscode geen negatieve effecten zullen zijn op de staat van instandhouding.

Ecologisch werkprotocol

De relevante maatregelen voor zorgvuldig handelen zijn in een ecologisch werkprotocol opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie, waar de werkzaamheden worden uitgevoerd, aanwezig zijn en bekend zijn onder werknemers die betrokken zijn bij de werkzaamheden. Werkzaamheden moeten volgens dit protocol uitgevoerd worden. Het opstellen van het ecologisch werkprotocol wordt beschreven in paragraaf 3.3.3 van de gedragscode bij punt 3.

Benutting of economisch gewin

Naar mijn oordeel vindt er bij de beschreven werkzaamheden geen benutting of economisch gewin van beschermde soorten plaats, gezien de gedragscode zich richt op beheer en onderhoud voor de veiligheid van het spoor.

Verantwoordelijkheid

In hoofdstuk 3, bij paragraaf 3.2 van de gedragscode, wordt de verantwoordelijkheid beschreven. De eindverantwoordelijkheid voor het toepassen van de gedragscode bij werkzaamheden binnen het werkterrein van ProRail ligt bij ProRail. Wel heeft de opdrachtnemer een eigen verantwoordelijkheid. De opdrachtnemer kan dan ook door ProRail (privaatrechtelijk) aansprakelijk gesteld worden voor eventuele schade die ontstaat door het niet correct naleven en/of toepassen van deze gedragscode.

ProRail heeft een stroomschema opgesteld om aan te geven wie welke processtappen doorloopt zowel in de voorbereiding als tijdens de uitvoering en welke rollen, taken en verantwoordelijkheden daarbij horen. Dit stroomschema is te vinden in paragraaf 3.2.2. van de gedragscode.

Calamiteiten

In paragraaf 2.5 van de gedragscode wordt aangegeven hoe gehandeld moet worden bij het optreden van calamiteiten. Voor zover in de gedragscode wordt ingegaan op calamiteiten, wordt opgemerkt dat het niet mogelijk is om in die situaties te voorzien bij een gedragscode. Calamiteiten vallen dan ook niet onder de reikwijdte van deze gedragscode. Bij calamiteiten zal daarom (zo nodig) een afzonderlijke ontheffing moeten worden aangevraagd.

Documentatie van de toepassing van de gedragscode

De toepassing van de gedragscode moet goed gedocumenteerd worden. In paragraaf 3.2.2 van de gedragscode is voorzien in de wijze waarop dit moet gebeuren. De documenten moeten tot drie jaar na afloop van een activiteit worden gearchiveerd.

Inventarisatie

Wijze van inventariseren en deskundigheid

In paragraaf 3.2.2, bij punt 1 en 3 van de gedragscode beschrijft u de verschillende stappen die moeten worden doorlopen voor het onderzoek naar beschermde soorten. ProRail voert periodiek een inventarisatie uit van wettelijk beschermde planten- en diersoorten op alle spoortrajecten. De inventarisatie is gebaseerd op door BIJ12 opgezette inventarisatieprotocollen uitgaande van de soorten die in de Wnb zijn beschermd.

Uitgangspunt is dat één keer per 5 jaar één à drie inventarisatieronden worden uitgevoerd in regulier beheerde spoorbermen (graslanden, ruigte en struwelen) en spoorbermsloten, dijktafsluitingen en oevers die in beheer zijn bij ProRail. Deze protocollen zijn niet van toepassing op bosvegetaties, grotere wateren, in/op gebouwen en in/op kunstwerken. Met dit periodieke onderzoek wil ProRail een actueel beeld blijven houden van de natuurwaarden binnen het beheergebied.

ProRail stelt deze brongegevens ter beschikking aan de opdrachtnemer. De opdrachtnemer gebruikt deze brongegevens als input voor het opstellen van een Ecologisch Bestendig Beheer- en Onderhoudsplan.

De basis van het EBBO-plan wordt gevormd door een quickscan die wordt aangevuld met een Ecologisch werkprotocol met voorzorgsmaatregelen die voor de aanwezige en te verwachten beschermde soorten nodig zijn. De input voor het EBBO-plan bestaat uit de beschikbaar gestelde inventarisatiegegevens van ProRail, eventueel eigen brongegevens, informatie over de uit te voeren werkzaamheden en een door de opdrachtnemer zelf uit te voeren veldonderzoek. Het veldonderzoek is met name nodig om meer informatie te verzamelen over de ligging van geschikte leefgebieden van beschermde soorten en om een inschatting te maken van de potentiële aanwezigheid van beschermde soorten en/of de functie te bepalen van bepaalde locaties voor beschermde soorten (bijvoorbeeld bomen, houtopstanden, gebouwen en kunstwerken) die bij beheer- en onderhoudswerkzaamheden mogelijk worden geschaad. Hierbij geldt het voorzorgsbeginsel: bij twijfel over de aanwezigheid van een soort wordt óf de soort als 'aanwezig' beschouwd óf wordt nader onderzoek uitgevoerd om de aanwezigheid uit te sluiten.

Deze inventarisatie dient uitgevoerd te worden door een ecologisch deskundige op het gebied van de soorten. De definitie van ecologisch deskundig staat in de begrippenlijst van de gedragscode. Voor het uitvoeren van nader onderzoek maakt de deskundige gebruik van erkende methoden zoals uitgewerkt in de beschikbare kennisdocumenten van verschillende soorten (BIJ12) en soortinventarisatieprotocollen (Netwerk Groene Bureaus). Vervolgens wordt een effectbeoordeling gemaakt. De onderzoeksresultaten ten behoeve van werkzaamheden rondom het spoor door ProRail of voor de inventarisatie ten behoeve van de natuurwaarden rondom het spoor dienen door ProRail in de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF) toegevoegd te worden.

Lijst met beschermde soorten

De gedragscode bevat een lijst met soorten waar een inventarisatie zich op moet richten. In bijlage 2 van de gedragscode heeft u een overzicht van de te beschermen soorten opgenomen. In bijlage 2 van de gedragscode is ook een overzicht van jaarrond beschermde vogelnesten opgenomen. Ik wijs u er op dat de verbodsbepalingen gelden voor álle broedende vogels.

Duur geldigheid gegevens

Inventarisaties zijn 3 jaar geldig voor jaarrond beschermde vogelnesten en soorten van Bijlage IV van de Habitatrictlijn² evenals soorten van bijlage II van de Conventie van Bern³ en bijlage I bij de Conventie van Bonn⁴. Voor overige soorten geldt een cyclus van 5 jaar.

Aandachtspunten bij het gebruik van de gedragscode

Kwetsbare perioden

In de gedragscode worden bij de maatregelen in hoofdstuk 4 kwetsbare perioden genoemd als hulpmiddel bij het plannen van werkzaamheden. De aangegeven gunstige en ongunstige perioden staan niet vast, maar zijn richtlijnen. Actieve perioden van bepaalde soorten kunnen per jaar verschillen. De gunstige en ongunstige perioden kunnen hierdoor slechts een indicatie geven. Er moet dus altijd een ecologisch deskundige geraadpleegd worden.

Vogels

Voor vogels moet u rekening houden met het broedseizoen. Ik wijs u erop dat in de Wnb voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd. Van belang is of een broedgeval aan de orde is, ongeacht de periode.

Verder wijs ik u erop dat verblijfplaatsen van vogels die hun nestplaats en de directe omgeving daarvan het hele jaar als rust- en verblijfplaats gebruiken, jaarrond zijn beschermd.

Om rekening te kunnen houden met de actuele gevoelige perioden van de aanwezige soorten, betreft u een ecologisch deskundige bij de planning en uitvoering van de werkzaamheden.

Zorgplicht

Ik wijs u erop dat voor alle soorten de zorgplicht van artikel 1.11 van de Wnb geldt, dit wordt ook benoemd in paragraaf 3.1 en bijlage 1 van de gedragscode. Deze zorgplicht is van toepassing op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht een ontheffing of een vrijstelling op grond van een goedgekeurde gedragscode. De zorgplicht schrijft voor dat u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan dier- en plantensoorten voorkomt en, voor zover dat niet mogelijk is, aangerichte schade ongedaan maakt.

Beperkingen van de gedragscode

De vrijstelling op basis van deze goedkeuring geldt uitsluitend voor de werkzaamheden en soorten waarvoor in de gedragscode voorzorgsmaatregelen zijn opgenomen. In bijlage 2 van de gedragscode zijn de soorten opgenomen waarvoor deze gedragscode van toepassing is. Indien de werkzaamheden of betrokken soorten niet onder de reikwijdte van de gedragscode vallen dient een ontheffing te worden aangevraagd.

² Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG 1992 L 206).

³ Op 19 september 1979 te Bern tot stand gekomen Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieus (Trb. 1980, 60).

⁴ Op 23 juni 1979 te Bonn tot stand gekomen Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten (Trb. 1980, 145).

Als u voor het uitvoeren van uw maatregelen beschermde planten en dieren moet verplaatsen is dat toegestaan. U mag deze soorten verplaatsen uit de directe gevarenzone naar een vergelijkbare habitat qua kwaliteit en omvang in de directe omgeving. Voorwaarde is wel dat u de beschermde planten en dieren in één keer verplaatst, zonder onnodig oponthoud. In deze situatie is geen sprake van het uitzetten van dieren in de zin van artikel 3.34 van de Wnb, waardoor een aparte ontheffing van de verbodsbepalingen van artikel 3.34 van de Wnb niet aan de orde is.

Wilt u dieren of planten tijdelijk ergens anders onderbrengen, zonder hen (direct) vrij te laten in de omgeving? Dan heeft u altijd een ontheffing nodig. Ook hier is de zorgplicht van toepassing.

Een goedgekeurde gedragscode op grond van de Wnb laat de toepassing van de andere bepalingen van de Wnb onverlet, zoals de regels ter bescherming van Natura 2000-gebieden en/of meld- en herplantplicht van houtopstanden (respectievelijk hoofdstukken 2 en 4 Wnb).

Duur geldigheid van de gedragscode

De goedkeuring geldt voor vijf jaar. Indien de Omgevingswet voor de einddatum van deze goedkeuring in werking treedt, wordt de goedgekeurde gedragscode - na eventuele aanpassingen aan de Omgevingswet, en op dat moment geldende beleidseisen- aangewezen als ministeriële regeling onder de Omgevingswet voor een periode van vijf jaar. Na deze aanwijzing wordt deze huidige gedragscode ingetrokken op basis van artikel IV, eerste lid, van het Aanvullingsbesluit natuur Omgevingswet. Als de Omgevingswet niet binnen deze periode in werking treedt, blijven voor een eventuele verlenging de eisen uit de Wnb gelden.

Op grond van artikel 5.4, negende lid, van de Wnb kan het goedkeuringsbesluit worden ingetrokken indien naar mijn oordeel de instandhouding van de soorten, of de trend in de staat van instandhouding van deze soorten daartoe noodzaakt. In dat geval kan er niet meer met de gedragscode gewerkt worden.

Evaluatie

Drie jaar na goedkeuring van de gedragscode wordt door u een evaluatie uitgevoerd naar de doeltreffendheid en werkbaarheid van deze gedragscode. De resultaten van de evaluatie worden betrokken bij het opstellen van nieuwe gedragscodes. De evaluatie van de gedragscode wordt toegestuurd aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland via wnb@rvo.nl. Deze evaluatie wordt uitgevoerd ongeacht of er een aanwijzing als ministeriële regeling plaatsvindt.

Monitoring

Vanuit ecologisch perspectief is vooral de vraag relevant of de uitgevoerde maatregelen het gewenste effect gehad hebben op de beschermde soorten. U moet daarom de populatie(s) van de beschermde soorten en de effectiviteit van de uitgevoerde maatregelen laten monitoren door een ecologisch deskundige. Dit staat beschreven in paragraaf 3.3 van de gedragscode. De monitoringsverslagen moeten worden toegezonden aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland via wnb@rvo.nl. Ik nodig u uit om samen met de Rijksdienst voor Ondernemend

Nederland te bekijken welke activiteiten specifieke monitoring behoeven. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland neemt hierover tijdig contact met u op.

Conclusie

Ik keur de *'Gedragcode Wet natuurbescherming voor ProRail, onderdeel soortbescherming, bestendig beheer en onderhoud'* goed. De goedkeuring geldt voor vijf jaar. Indien de Omgevingswet voor de einddatum van deze goedkeuring in werking treedt, wordt de goedgekeurde gedragcode, met de nodige aanpassingen, binnen een jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet, voor een periode van vijf jaar aangewezen als ministeriële regeling. De huidige gedragcode wordt dan ingetrokken. Gezien bovenstaande overwegingen en met inachtneming van de aanvullingen en aanpassingen, ben ik van mening dat de gedragcode een werkwijze voorschrijft die voldoet aan de vereisten in artikel 3.31, tweede lid, van de Wnb.

Wanneer aantoonbaar conform de gedragcode wordt gewerkt geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 3.1, tweede en vierde lid, 3.5, tweede en vierde lid, 3.10, eerste lid, aanhef en onder b en c, Wnb voor de soorten zoals opgenomen in bijlage 2 van de gedragcode.

Beroepschrift

Bent u het niet eens met het definitieve besluit? Als belanghebbende kunt u hiertegen in beroep gaan. Bent u geen belanghebbende? Dan kunt u in beroep gaan als u op tijd een zienswijze heeft doorgegeven. Verschilt het definitieve besluit inhoudelijk van het ontwerpbesluit? Dan kunt u ook in beroep gaan als u geen belanghebbende bent en geen zienswijze heeft doorgegeven.

Binnen zes weken na de dag waarop dit besluit is gepubliceerd kunnen belanghebbenden een beroepschrift indienen bij de sector bestuursrecht van de rechtbank binnen het rechtsgebied waarvan de indiener van het beroepschrift zijn woonplaats in Nederland heeft.

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op onze website mijn.rvo.nl. Of bel ons: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Hoogachtend,

De Minister voor Natuur en Stikstof, Namens deze:

Drs. M.M. van der Burg Directeur Kernprocessen EU,
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Kernprocessen EU

Vergunningen en handhaving

Onze referentie

9990003990573